

სამანოშვიდოს დაბრუნება

დაბრუნება

დავით კვლიაშვილი

სამანიშვილის დედინაცვალი

I

ბეკინა სამანიშვილი, რასაკვირველია, ღარიბი აზნაური იყო, გვარიანი ღარიბიც. აბა, რა სიმდიდრეს მოასწავებდა ის ოცდაათი ურემი სიმინდი, ორმოცი ჩაფი ღვინო და ათიოდე ბათმანი ლობიო, მის მამულს რომ შემოჰქონდა და რითაც თავს ირჩენდა წლიდან-წლამდის ბეკინას ოჯახი. მაგრამ ბეკინას კი თავისი თავი მდიდრებში მოჰქონდა და ვინ იქნებოდა, რომ თავის სიღარიბეზე ერთი სიტყვა წამოეცდევინებინა ბეკინასთვის? როგორც იმერეთში ამბობენ, ერთობ გადაპრანჭული იყო ჩვენი ბეკინა.

როცა შინაურობაშიაც ლაპარაკს გააბამდა ბეკინა თავის გამოუღვეველ სარჩობე, ღონიერ ლუკმაზე, მისი ერთადერთი ცოლშვილიანი ვაჟიშვილი პლატონი, თუმცა ტრაბახობად მიიჩნდა მოხუცებული მამის ასეთი სიტყვა, მაინც არას ეუბნებოდა საწინააღმდეგოს და მხოლოდ პირტყერის გამოსახვით იტყოდა ხოლმე:

– ამბედაც გმადლობ, უფალო! ამბედაც გმადლობ, უფალო! ამ წამოძახილით პლატონი თავის გულითად მადლობას უცხადებდა ზეციერ მამას, რომ შემცილებელი არავინ გაუჩინა მას ღარიბ ლუკმაში. თავის ცოტაზედაც კმაყოფილი, ამ თავის მცირედიტაც ბედნიერი, იგი გულმოდგინებით ურტყამდა თოხს მიწას და ოჯახში სრული კმაყოფილება სუფევდა.

თუ რამ საწყენად ჰქონდა ამ ოჯახს, ეს იყო პლატონის ცოლის მეღანოს ხშირი შვილოსნობა. ყოველ საოჯახო საქმეში მარტვე მეღანომ შვილოსნობაშიაც არ დააგდო თავისი სიმარტვე და სულ მოკლე ხანში ოთხი შვილი შესძინა ოჯახს. ხშირად უხუმრია ამბე რძლისათვის ბეკინას და უთქვამს ღიმილით:

– შე ქალო, ზოგ საქმეში სიმარტვე მარტველი კი არა, მავნებელიცაა... ე შენი ქმარი შეიბრაღე, შე კარგო ქალო! – და ამასთან ბეკინა გულიანად გადიხარხარებდა ხოლმე.

– არაფერია... შიშს გულში ნუ შოუშობ... ღმერთი მონყალეა თავის გაჩენილს უმონყალოდ არ დააგდებს, ვენაცვალე მის ძლიერებას, ყორითველი მისი ნებაა. ალბათ, სურს,

რომ სამანქონოები მოამრავლოს. მასაც ქვეყნად მხოლოდ რჩეულები უნდა რომ ჰყავდეს!
ხა, ხა, ხა!..

არც პლაგონს ჰქონდა სასიამოვნოდ, რასაკვირველია, ბევრი შვილი, მაგრამ რას იზამდა, მხოლოდ თავს გააქნევდა, როცა მათ თვალს გადაავლებდა ხოლმე.

ამ გარემოების გარდა სხვებზე სწორედ ბედნიერად სთვლიდნენ სამანქონოები თავიანთ თავს. დროებამ ისე მოიგანა, რომ მათი მცირე ქონებაც კი სიმდიდრედ ითვლებოდა, და მის მქონებელს არა თუ აკმაყოფილებდა, არამედ ბედნიერად აგრძობინებდა თავისთავს და მადლობას წარმოათქმევინებდა უფლისადმი.

რა შესაშურებელი უნდა ყოფილიყო ასე ცოცხალ და მყარად დამყარებული კმაყოფილება და ბედნიერება?! რა სახარბიელო უნდა ყოფილიყო კაცის მოუთხოვნელობით მოპოვებული გულის სიმშვიდე?! მაგრამ ბედნიერება, რაგვარიც უნდა იყოს, ვის შერჩენია ბოლომდის, რომ სამანქონოებისას ფეხი მოედგა მჭიდროდ? ან კი რა საფიქრებელი იყო, რომ ასე ცოცხალი შემოგყვებული ბედნიერება ისევ ცოცხალი მიზეზითვე ხელიდან არ გამოეცლებოდათ, სუსტ საფუძველზე დამყარებული კმაყოფილება არ მოესპობოდათ!.. უბედურების დასაწყისად ბედმა მოუსპო დღე საწყალ მარიკას, ბეკინას ცოლს.

დედის სიკვდილი თავისთავადაც მწარე იყო შვილისათვის. რომ სხვათრევაც სამწუხარო არ ყოფილიყო. ბეკინა მეტად ჭარბად მოხუცებული იყო და ამის გამო საშიშარი იყო, უცნაური სურვილი მეორე ცოლის შერთვისა გულში არ გავლებოდა. დედინაცვლის დანახვის შიში და დედინაცვალთან „თან-მომყოლისა“ თავბარსა სცემდა აქამდის გულდამშვიდებით მცხოვრებელ აზნაურს. აი, მაშინ იქნებოდა სწორედ „ძმა ძმისთვისო – შავი დღისთვისო“.

ცოლმაც და ქმარმაც გააორკეცეს მოხუცებული მამის პატივისცემა და მოვლა; ორივენი გათავისცებით თავს დასტრიალებდნენ დაქვრივებულ ბეკინას და თავგამოდებით ემსახურებოდნენ, თვალში შეჰყურებდნენ, რომ ყოველ მის სურვილსა და სანადელს მისაგან გამოთქმამდის მიმხვდარიყვნენ და იმნამსვე აესრულებინათ. ერთი სიტყვით, პლაგონიც და მელანოც დღედაღამ იმის მეცადინეობაში იყვნენ, რომ მოხუცებულის გული მოეგოთ და თავიანთი თავი შეეყვარებინათ, რაც შეიძლებოდა, მეტად. ამაში კიდევაც მიაღწიეს თავის წადილს. ბეკინა დიდად აფასებდა რძალ-შვილისაგან ყურადღებას, მეტად მადლიერი იყო მათი და გულაჩვილებული, კიდევაც იცოდა ხოლმე მათთანაც და სხვებთანაც:

– ეჰ, ერთი ჩემს მარიკასაც დასცლოდა ამისთანა ყოფნა, ამათთანა ღვთისნიერი შვილების მზერა! ჰეი, ჰეი! – თან ამოიხრებდა ხოლმე ამ სიტყვებთან ერთად ბეკინა.

ამის გამგონ ცოლ-ქმარს იმედი ეძლეოდა, რომ ბეკინა მეტად დაშორებული უნდა ყოფილიყო რაიმე მათ სანყენ საქციელს და ბოლოს კიდევ სრულიად გული დაიმშვიდეს. მაგრამ ბეკინას ამ კმაყოფილებასა და განცხრომაში, შვილების სიყვარულთან ერთად სხვადასხვანაირი ნატვრაც გულში ეპარებოდა და ღროთა განმავლობაში ეჭინებოდა... იმ სასიამოვნო მდგომარეობაში, მას რომ ეღიროს, უფრო სიამოვნებით, უფრო ტკბილად იგრძნობდა თავისთავს, თავისი შესაფერისი ამხანაგიც რომ ჰყოლოდა ვინმე... ასე ფიქრობდა გუნებაში ბეკინა და ეს აზრი, შემდეგ სურვილად გადაქცეული, ბოლოს აუცილებელ ნადილად გადაექცა; მის გუნებაში, ასე რომ მოაგვაროს, ბედნიერთა უბედნიერესი კაცი იქნებოდა. მისი აზრით ეგ მისი ნადილი მის მოსიყვარულე შვილებს არც კი უნდა სწყენოდათ.

– განა ჩემს კარგად ყოფნაზე არ მეცადინებენ?! რასაკვირველია, არ ეწყინებათ! – აჯერებდა თავისთავს ბეკინა. – ან კი რაზე უნდა ეწყინოთ?... ცუდი მამა ვიყავი მათთვის თუ?... საცხოვრებელი არა აქვთ ჩემგან ჩაბარებული თუ? სულ მათ ხომ ვერ შევწირავ ჩემს თავს, თუმცა, ღმერთია მონამე, რარიგად მაგენი მე მიყვარან?... არც ეწყინებათ, არა... არ შეიძლება, რომ ეწყინოთ!... მე რომ იმათ ვუყვარვარ!...

ასე ფიქრობდა ბეკინა და იმით გაათავა, რომ ერთ ღღეს კაცი მიუგზავნა შვილს და გამოუცხადა თავისი სურვილი ცოლის თხოვისა.

ადვილი წარმოსადგენია, რარიგად მოხვდებოდა პლატონის გულს ამის გაგონება.

– მღუპავ, მამა? – მივიდა იგი ბეკინასთან. – მღუპავ? დანას მიყრი ყელში?... რატომ მიმეცე, შენი ჭირიმე?! – ძლივს წარმოსთქვა პლატონმა და, ხმაჩანყვეტილმა, უნუგემოდ ხელები გაშალა.

– გღუპავ?! რათა, შვილო, რათა?... შენისთანა შვილი უნდა დაღუპოს მამამ?!

– აბა რაა?... – და ისევ სიტყვა გაუშრა პლატონს.

– კარგი, თუ გიყვარდე, კარგი! – მხიარულად შესძახა ბეკინამ. – შე კარგო კაცო, მე ერთი ბებრუხანა მოვათრიო, შენ რატომ უნდა დაიღუპო, შვილო?! რა დაგღუპავს, თუ გიყვარდე?

– შვილი გეყოლება...:

– ხა, ხა, ხა! – გადისარხარა ბეკინამ და სიტყვა გაანწყვეტინა პლატონს. – შვილი გეყოლებაო... ხა, ხა, ხა!.. რაღა დროს ჩემი შვილია, შე კაცო!.. ხა, ხა, ხა!

– მამა... შენ ნუ მომიკვდები, სიკვდილის მსგავს საქმეს მიპირებ!..

– ერთი შენ! დაჭინებულად ლაპარაკობ დღეს, პლატონ!.. დედაბერმა რაღა უნდა შეგაშინოს, შე გლახაკო? ასე რატომ უნდა შენუხდე?! ეგ შენი შიში, მამაშვილობამ, სრულიად უსათუქდლოა... რამე გეგნებათ კი არა, თუ დამიჯერებ, სასარგებლოც იქნება; საწყალ მელანოს ცოგა შეღავათი მაინც მიეცემა, თვარა აღარაა ქალი!.. უჭირს ერთ ადამიანს, თელი ოჯახი კისერზე აწეოს!..

– ბატონო, მელანოს ჯათას რას დეეძებ, შენ ნუ...

– რატომ რას დეეძებ?! – გაანწყვეტინა სიტყვა ბეკინამ. – რატომ არ დეეძებ... ისიც შვილი არაა ჩემი?

– ბატონო, შენ სხვებზე შეგვიბრალე და ჩვენს ჯათას ნუ კითხულობ, ნუ დარდობ... დმერთს ჯათისათვის ვყავართ გაჩენილი!.. – ეუბნებოდა პლატონი. – მამა, შენი ჭირიმე, გადათქვი ცოლის თხოვა და რა გინდა ჩემგან!..

– ნუ ხარ ჭინიანი, შვილო!.. – შეუტია ბეკინამ. – მარტო შენს თავზე კი არ უნდა იფიქრო ადამიანმა!

პლატონს ეწყინა ეს უკანასკნელი სიტყვა მამისაგან და კუშტად უთხრა:

– ბატონო, დროც კი აღარაა შენი ცოლის თხოვის!

ბეკინამ ქორივით გადახედა შვილს და წელში გაიმართა.

– ერიჰა!! – შესძახა მან, – ერიჰა, რა დავარდნილი მე მნახე?! თქვენისთანა ახალგაზრდებს კიდევ ერთ ათს ერთად ვაჯობებ ჯანითაც, სიმართელითაც, შეხედულებითაც და ვაჟუკაცობითაც!.. არა შვილო, მაგი სულ ცყვილია, სულ ცყვილია!.. რაში შემატყვევ დაძახუნება!.. ჰმ!.. – და ბეკინამ მარჯვენა ხელით შეიბერცა თავისი გრძელი გაჭალარავებული წვერი და მერე თავმონწონებით გადიგრიხა ლამაზი უღვაშები. – არა, შვილო! – მიუახლოვდა ბეკინა შვილს და მხარზე ხელი დაადო. – არა, შვილო, მაგისთანა ლაპარაკს თავი დაანებე...

ღმერთმა ისე ჩემი სული შეიყვაროს, რაგარც მე თქვენ მიყვარდეთ და მან იცოდეს თუ მე თქვენთვის ცუდი რამე გულში მედოს... არც იფიქროთ, რომ ჩემგან თქვენ, რამე დანაკლისი კი არა, უბრალო წყენაც შეგხვდეთ!.. მაგრამ ნურც თქვენ გაჭინდებით, შვილებო!.. ღმერთმა იცის და ყველაც ხედავს, რომ არა გიჭირთ-რა: მინაც საკმაოდ გაქვთ, თუ სხვაზე მეტი არა. წყალიც, სახლიც, კარიც... ტყეც და ველიც!.. (ეს კი მეტი ნამოსცდა ბეკინას – ტყე სრულიად არა ჰქონებია). სამწუხარო რა გაქვთ?! ღმერთი უფრო მეტ მონყალებას მოგცემს, უფრო გინინამძღვრებთ, თუ მეც მომხედავთ, შემინახავთ და ჩემი უკანასკნელი დღეების გამწარებას არ ინდობებთ... რა ვქნა, შვილო, მეც კაცი ვარ, მეც ადამიანი ვარ!.. მყოლებოდა დედაშენი ცოცხალი, ჰეი, შვილო, ჩემისთანა ბედნიერი ქვეყანაზე კაცი არ იქნებოდა!.. მაგრამ რას იზამ... უფალმა ასე ინება და დღეს ნუ ამიგყდებით, ნუ ამეშლებით. თქვენ რომ კარგები ხართ, სხვას, გარეშეს ნუ ათქმევინებთ, მოხუცებული მამა შეაწუხებო... ისე მომეჩეცით, როგორც ქე ხართ, კაი, მშობლის მოსიყვარულე შვილები... ღმერთი დაგიფასებთ და ამისათვის კიდევ დაგაჭილდოვებთ, ყოველ განსაცდელს აგარიდებთ!.. კარგის – ღმერთიც კარგი მწყალობელია, შვილო!.. ნუ მენინააღმდეგები! გარწმუნებ, პატიოსან სიტყვას გაძლევ, თქვენ არაფერი დაგიშავდეთ, არ წავიხდეთ, ერთი ხნიერი დედაკაცი მე სახლში შემოვიყვანო... ცოცხალი ვიცხოვრებთ გვიბილად, სიამოვნებით ერთად და მერე ღმერთმა კეთილად მოგახმაროთ ეს ოჯახიც, ეს სახლიც, ეს კარიც... ყველაფერი, რაც რამ გაგვაჩნია, შვილო.

– ბატონო, შვილი რომ გეყოლოს, შვილი... მაშინ? – დაატანა პლატონმა.

– შენ დღეს კაცი ვერ გელაპარაკება, შვილო, მხარი ისეთ გაქვს მოქცეული! —წყენით უთხრა ბეკინამ... – თუ კაცის სიტყვას არ გაიგონებ, აბა რაღა მოგიხერხებ?! მეტი დაჯერება მე არ შემძლია და ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს! ჭინიანი კაცი გარეშეც სასიამოვნო არაა, თვარა შვილი რა?!

II

ვერ გადაათქმევინა პლატონმა ბეკინას მისი სურვილი და ამან მეტად აუძღვრია გული. სხვაც მიუგზავნა მამას ამის თაობაზე, მაგრამ ბეკინა გაჭიუცებაში ართმევდა შვილს მის საქციელს და არ იშლიდა თავის განზრახულებას. თვითონ დარწმუნებული იყო და ყველას არწმუნებდა, რომ მისგან დედაკაცს შვილი არ მიეცემოდა, რომ ღმერთი მის მოსიყვარულე შვილებს არა თუ დააკლებდა რასმე, შემატებდა კიდევ უსათუოდ. პლატონი ამ შემატებაზე ძალიან უარს ამბობდა, ოღონდ კი თავისი, რაც ხელში ეჭირა, მტკიცედ ჰკავებოდა; მაგრამ ბეკინა თავისას იმეორებდა და შეურყეველად იდგა თავის სიტყვაზე.

ერთი სიტყვით, ამ მხრივ საქმე წაგებული იყო გამოუბრუნებლად. საჭირო იყო ისეთი რამ ხერხის ხმარება, რომ ბეკინას გულის წადილის ასრულებასთან, პლატონი იმედიანად ყოფილიყო, რომ თავის მიწის ორიოდ ნაფლეთი უკლებლად შერჩენოდა და დღესაც მის გასაძღომად ძლივს საკმარისი ლუკმა ორად არ გაჰყოფოდა.

– დევილუბე... წმინდად დევილუბე! – იძახოდა პლატონი. – წმინდად დევილუბე, თუ რამე არ ვისაშველე, რამე არ ვიღონე!..

გამწარებული ყმაწვილი კაცის გულში ცეცხლი ტრიალებდა, მისი ტვინი წისქვილის ბორბალივით მოუსვენრად ბრუნავდა, რომ რამე ხერხი მოეგონა, „ძმურად“ არ გაჰყოფოდა მისი „სიმდიდრე“, რომ ახლანდელ მწირ ლუკმაზე შეჩვეულ კუჭს უფრო დამცირებულ ლუკმაზე შეჩვევა არ დასჭირვებოდა.

– იფიქრე, ქალო, იფიქრე, ეგებ შენც მოვიგონო რამე... ე ოხერი თავი აღარ მუშაობს!.. ბრუ მესხმის მხოლოდ... – გამწარებით ეგყოდა ხოლმე პლატონი ცოლს.

– მე რა უნდა მოვიგონო, რა უნდა გირჩიო?! – მონყენით მიუგებდა ქმარს მელანო.

– რა მოვიგონო?! ჰმ!.. სხვას რას გეგონებს თქვენგან კაცი! – გულმოსული წაილაპარაკებდა პლატონი და ისევ თავის ფიქრებში გაეხვეოდა გაყუჩებული.

ქართული ანდაზა: გაჭირვება მაჩვენე და გაქცევას განახებო. პლატონ სამანიშვილი ქართველი კაცი იყო და ამასთან აზნაური.

– მამა! – მივიდა რამდენიმე დღის შემდეგ იგი ბეკინასთან – მამა, რაკი ინებე ცოლის შერთვა და აღარ იშლი, ნება შენია, აწი რაღა მეთქმის... შენი ნებაა... მაგრამ ერთი სათხოვარი მაქვს და ამაზე არ გამანზილვებ, იმედია... უარს არ მეტყვი!

პლატონს ეგყობოდა, რომ წინანდელ ცუდ გუნებაზე აღარ იყო.

– რა იყო, შვილო?... ერთის მაგიერ ორი მითხარი!

– მომანდე ეგ საქმე მე... მე ამოვირჩევ ქალს!

ბეკინა გაკვირვებით მიაჩერდა შვილს.

– ღმერთმანი... მაშეაღს თავი დაანებე და საშენო ქალს მე მოგინახავ! შენ ნუ მომიკვდები!

– შე კაცო, უნინ თავს იკლავდი, ნებას არ მაძლევდი და ახლა მაშეაღათაც კი მიდგები! – ღიმილით მიმართა ბეკინამ შვილს და უნდობლად დაუნყო ცქერა. – რას მივანეროთ ახლა ეგ, პლატონ?... – გაიცინა ბეკინამ.

– რას უნდა მიანეროთ?!

– მაინც, მაინც!.. მამაშვილობას, გამაგებოე, თუ გიყვარდე! – ჩატივებით უთხრა დაინტერესებულმა ბეკინამ.

– ბატონო, თქვენი გულის ნადილი ხომ აგისრულდებათ და!

– კი, მარა მაინც!.. მამაშვილობას მითხარი! ჰა! შენს ცოლ-შვილს გათუცებ!.. რა მოიგონე ახლა შენ?

– არათფერი, შენ არ მომიკვდე, იმისთანა, რომ შენი სანყენი იქნეს...

– ჰო!

– ქალს მოგინახავ იმისთანას, რომ არც შენი დასანუნებელი იქნება და არც ჩემთვის საშიშარი...

– ჰო, ჰო! – აჩქარებდა გახალისებული ბეკინა. – ჰო!

– ახალგაზრდა ყმაწვილი ქალი, რასაკვირველია, შენი საქმე არაა.

– რასაკვირველია, მარა არც უკბილო ღედაბერი ივარგებს, შე კაცო! – გაიცინა ბეკინამ.

– უკბილო ღედაბერი ვის რად უნდა! ასე, ხნიერი ღედაკაცი რომ იქნეს... მარა ისეთი, არავინ დაგვცინოს...

– ჰო, ჰო! – ეთანხმებოდა ბეკინა.

– ქვრივი...

– მაგასაც არა უჭირს რა!..

– ქვრივი... ორნაქმარები!

ამ უკანასკნელ სიგყვამზე პლატონიც შეჩერდა, მამას შეხედა და ბეკინაც მიაშტერდა გაკვირვებით შვილს.

– ჰო, ორნაქმარები!.. – გაიმეორა სიგყვა გავრძელებით პლატონმა. – რა უნდა უჭირდეს?.. შენ არ მომიკვდე, არაფერი!

– რას ცუდლუტობ, შე კაი კაცო?! – თვალი თვალში გაუყარა ბეკინამ. – რას ცუდლუტობ, ვაჟბატონო?

– შენ არ მომიკვდე, შენთან მე არ ვცუდლუტობდე და არც გატყუებდე... შენ სრულიად წაგებული არ იქნები, დედის სული არ წამინყდეს!.. ის კი არა, მოგებული დარჩები... მე მხვდება მეტი შრომა, თვარა შენ ქვეც დამიმადლი მერე!.. ვიამება, ბატონო, ახლა რომ შენმა ცოლმა ბავშვის ჭყვირილით გამოგიჭყქოს ყურები?

– ეჰ... შენ კიდევ შენსას მოჰყვები!..

– ვინ იცის, ბატონო, ვინ იცის! ის არ ჭობია, რომ უფრო დაიმედებულად იქნება ადამიანი?!

– ორნაქმარები დედაკაცი რაღა იმედია?

– რა იმედია და აი, მოგახსენებ... შენ ცოლი გინდა. მე კი მინდა, რომ მამულის გამყოფელი არ დეინახოს ჩემმა თვალებმა... თვითონ ამბობ, ცმანვილი ქალი არ მინდაო... მოგინახავ სწორედ რიგიან ქალს, რომ ვერავინ დაგვცინოს, შენ ნუ მომიკვდები. ორნაქმარებს იმიტომ გეუბნები, რომ ქვრივებში ამოვარჩევ, გამოვინახავ იმისთანას, რომ ორ ქმარს ჰყოლოდეს და არც ერთთან შვილი არ მიცემოდეს... ორივე ქმრის ხელში რომ უშვილო დარჩენილიყოს... ამისთანა დედაკაცი სწორედ საიმედო იქნება შვილის უყოლობაზე... თუ ორ ქმართან შვილი არ მიცემია, შენთან რაღა ღმერთი გაუნყრება... ამრიგად, შენც მოსვენებული იქნები, მეც იმედიანად ვიქნები და ვიცხოვრებთ ისე, რავარც გვიცხოვრია... ამ ჩვენს წუთისოფელს ჩვენს წესზე ამგვარადვე ვავატარებთ და ჩვენს მერმე რაც იქნება, ის ღმერთმა იცის და ჩვენმა მომავალმა!.. ესაა ჩემი თხოვნა... შენ არაფერი გაკლდება და ჩემთვის კი ისეთი საქმე იქნება, თუგინდ ჩემი მამულის ნახევარი ხელახლა შემეძინოს... მაინც ამით თუ შევინარჩუნებ, თვარა სხვა რა ძალა მაქვს, რა ღონე შემწევს? ამიტომ გთხოვ.

მომანდო ეგ საქმე, მაშვალს თავი დაანებო... შრომა მე შემხვდება, მართალია, მარა რავა დევერიდები?! უხერიო ქალს არ შემოვიყვან ოჯახში, ამაში პატიოსან სიგყვას გაძლევ!

ბეკინამ აცალა შვილს ეთქვა თავისი სათქმელი და ყურადღებით მოისმინა მისი სიგყვა. მას ახლა კიდევაც ეცინებოდა პლატონის ნალაპარაკებზე და უკვირდა, ეს რა მოიგონა ამ კაცმაო. შვილის თხოვნაზე კიდევაც თანახმა გახდა ბოლოს, თუმცა ესეც კი დაატანა:

– ნება შენი იყოს, პლატონ ჩემო, მაგრამ ახლა შენ მიჩქარი სიკვდილს, შვილო, და ეს არის! – სიცილით უთხრა მან.

– რავა, ბატონო?

– ი ნყეულმა მეც რომ გამაყოლოს წინანდელებს, რას მიპირებ მაშინ? ა?... ხა, ხა, ხა! ავი სანდობია მაგისტანა მთვარეზე დაბადებული დედაკაცი!..

– შენისთანა ღონიერ აღამიანს ის ვერათერს გიზამს. შენ არ მომიკვდე!..

– კარგი, კარგი, შვილო! – იამა ბეკინას შვილის სიგყვა. – კარგია, შვილო... ასე ქენი, მარა საქმეს შორს ნუ გადადებ, თვარა...

– არა, ბატონო, ამ დღეებშივე შევუდგები... რალაზე გავაჭიანურო... საქნარი მოლეული ჯობია!..

– ჰო, ჰო. რასაკვირველია, რასაკვირველია!.. მარა გახსოვდეს, შვილო. უხერიო ვინმეს არ შემყარო... თორემ სირცხვილს გაჭმევ. პლატონ, მიგიტოვებ ქალს და სხვას მე თვითონ ამოვირჩევ!.. მამა შვილობას გეფიცები! – ღიმილით უთხრა ბეკინამ.

– ბატონო, მაგ რა საკადრისია! რატომ ვიზამ მაგ საქმეს?... – მიუგო პლატონმა. – ამაზე მეტად არ გჯერათ ჩემი?!

– ჰო და აბა ჰე!.. – აბა ჰე!.. ანი შენ იცი, მე თანახმა ვარ... ოღონდ არ დაავიანო, ესეც გახსოვდეს!.. მეგ რალას მომთხოვ კიდევ. შვილო, – ყველაფერი შენს ნებაზედაა და ეგ არის!.. ანი მაინც ვერათერში მისაყვედურებ, შვილო!

სასაყვედურო კი ჰქონდა პლატონს, მაგრამ რა გამოვიდოდა მასზე სიგყვის განახლებით?! ისიც კარგი იყო მისთვის, რომ მამა ამ უკანასკნელ თხოვნაზე დაიყოლია და ამით იმედი ეძლეოდა, განსაცდელი თავიდან აეცილებინა. ახლა საჭირო იყო მხოლოდ

ნათიქრი საქმის ასრულება; საჭირო იყო მოენახა მისი მხსნელი ორნაქმარევი, უშვილო ქალი, რომ ქმრებთან სამ-სამი წელიწადი მაინც ნამყოფი ყოფილიყო, რომ არც ბებერი ყოფილიყო მაინცდამაინც და არც მახინჯი; განსაკუთრებით უშვილობაზე საიმედო ყოფილიყო.

საქმე არც ისე ადვილი იყო, რომ უცხად თავი მოხმოდა და ამიტომაც პლატონი იმდღესვე შეუდგა მას, რა დღესაც მამამისმა ამაზე მზრუნველობის ნება დართო. წყალწაღებული ხავსს ეჭიდებოდაო, ასე იყო პლატონის საქმეც.

დაგრილდნენ ორივე ცოლ-ქმარი. დღედაღამ მხოლოდ იმით იყვნენ გართულნი, რომ ეგებ თავიანთ ნაცნობებში მოეგონათ რომელიმე უშვილო ქვრივი დედაკაცი, მათი სასურველი, მათთვის სანატრელი, სადღეინაცვლოდ გამოსადეგი არსება.

– არქიპო ქვაშავადის ნაცოლები... უშვილო არ იყო?! გათხოვდა მერე... ქმარსაც ბარე ხუთი წელიწადი ჰყავდა... ნეტავი თუ ცოცხალი ჰყავს ის მეორე ქმარი?... ა, არ იცი, მეღანო?

– რაღა არა... მარა იმას, შე კაცო, პირველი ქმრის ხელშიაც კი ჰყავდა ერთი შვილი!..
– მიუგო მეღანომ.

– შვილი სად ჰყავდა? შენ არ მომიკვდე! ნატალიას შვილი სად ჰყოლია?

– ჰყავდა, შვილებს გეთიცები... შენ ნუ მომიკვდე! გავინყდება, თვარა შვილი რაღა არ ჰყავდა... დიდხანს კი იყო უშვილო!

– ოჰ, აბა ეგ მახსოვდა მე!.. – და გაჩუმებული პლატონი ახლა სხვებს იგონებდა და იხსენებდა.

– გოჯასპირ ხასიშვილის ნაცოლები? სანირეთელი ხასიშვილის! კი იცნობ შენ იმას. ჰო, ჰო! ის, მგონია, ასე მაგონდება, ვითომც ხასიშვილმა ქვრივი ითხოვა... უშვილო იყო მაშინაც!..

– აჰ! გოჯასპირ ხასიშვილმა ქვრივი კი არ შეირთო, შე კაცო... დედ-მამის სახლიდან წეიყვანა და ქვრივად მას დარჩა... უშვილოა კი... მარა რაი, ჩვენთვის ის არაფერი გამოსადეგია: ერთ ქმრის ნაყოლია, – წუნუნით გაათავა სიგყვა მეღანომ.

ბევრს ეწვალნენ ამრიგად ცოლიც და ქმარიც, მაგრამ შესაფერი ვერ გამოხახეს.

– ჩემ დასთან წავალ... ეგებ დარიკომ მიმასწავლოს სადმე და ქვეც ამომარჩევოს... ა, რას იტყვი, მეღანო? – დაეკითხა პლატონი ცოლს, რაკი ხედავდა, რომ მისი მეცადინეობით არაფერი გამოდიოდა.

– ძალიან კარგს იზამ!.. ღმერთმანი!.. – მიუგო მეღანომ. – ძალიან კარგს იზამ!.. უნდა მიიკითხ-მოიკითხო, აბა რაფა იქნება!

– წავალ... ხვალვე წავალ! – ამოიხრა პლატონმა. – ეგებ ცხენი გამოვართვა ვისმე და წავალ... თუ დევიგვიანე, მაგ დალოცვილი მე აღარც კი მომიცდის და თავისას იზამს!.. ჰეი, ჰეი! – ნაღვლიანად წამოიძახა მან და მეზობლებში წავიდა ცხენის სათხოვრად.

III

დილა იყო ადრიაანი, მეორე დღეს რომ პლატონმა ძალზე გამხდარი, ბურგდამავეებული ცხენი გადმოიყვანა ეზოში, მიაბა სამხარეულო სახლის გვერდით მდგარ კვინცხასთან და კმაბა დაუნყო.

– ამაზე შეტდომა რაფა შეგიძლია?... – უთხრა მეღანომ.

პლატონმა რომ ცხენს უნაგირი შეადგა, ცხენმა სულ კანკალი დაიწყო.

– აბა, ფეხით ვის მივადგე, შე ქალო?!

– კი, მარა სულ არ მოგტება ამ საცოდავს ბურგი?

– ფეხ-ფეხა მივყვები, ბატონო, ფეხ-ფეხა მივყვები!.. სირცხვილისათვის მიმყავს, თვარა რა!.. შენ ეგ მოსართავი მომეცი და ამის ჭავრი ნუ გაქვს!..

– აი, ამოგივარდა პატრონი! – მიაძახა პლატონმა, მოსართავს რომ ხელი მოჰკიდა. – მეიგა, მეღანო ჩხინკი იქნება რამე... ენა არ ქონებია აბზინდს... მეიგა მალე, თუ ქალი ხარ!

დაამაგრა მოსართავი ჩხინკით პლატონმა, დაიხურა ქუდი, გადიგლო ბეჭებზე ყაბალახი, მოხსნა თავისი თეძოებამობუსკული რაში და თითქმის წაათრია უგულოდ მიმყოლი ცხენი ჭიშკრისკენ.

სწორედ ამავე დროს აივანზე გამოვიდა ახალუხის ამარა ბეკინაც და, რა დაინახა მიმავალი შვილი, გადასძახა:

– მიხვალ, პლატონ?

– მივდივარ, ბატონო, მივდივარ... რავარც მხედავთ! – მიუგო პლატონმა.

– აბა, ჰე, შენ იცი!.. ღმერთმა კეთილად გამგზავროს! – მიატანა სიცივე ბეკინამ.

პლატონმა გადაიარა ეზო, გავიდა ჭიშკარში და მალე, ორღობეში მიმავალი, გზის აქეთ-იქით მიმყოფ ხეებში მიიმალა.

– ე ბედაური ვის გამოართვა, მელანო ჩემო? – მიმართა ბეკინამ ჭიშკრიდან უკან გამობრუნებულ რძალს.

– პაეღია ღომიაშვილს, ბატონო!

– არ ღოუვარდეს გზაში, შე ქალო! – გაიცინა მოხუცებულმა.

– სხვის შესახედავად წეიყვანა, ბატონო... სასირცხვილ-სანამუსოდ, თვარა სხვებზე რას არგია!

– არაფერია... არაფერი... პლატონი მარჯვე კაცია... მოხერხებულია, იმას არაფერი გოუჭირდება! – ჩაიცინა ბეკინამ და იქით დაიწყო ცქერა, საითაც ის იყო პლატონი გზას დაადგა.

გულჯავრიანი პლატონი ერთხანად გაუძღვა თავის გახრევილ ცხენს, მაგრამ ბოლოს მოთმინება დაეკარგა განუწყვეტლად აღვირის ქაჩვითა და შეძახებით.

– შენც ჯინაზე მიდგები, შე ოხერო? – გააჩერა მან ცხენი და გულმოსული მოაჯდა ზურგზე, გადაჰკრა წვეპლა და ფერდებგამობზევილი ცხენი ატუნძულდა. – შენ მაინც მოგერევი, სხვასთან თუ ვერაფერი გაუწყვე!.. კიდევ დამიდგები ჯინაზე?! – და მან შეუბრალებლად გაღუჭირა და გაღუჭირა წუნელი, მაგრამ პლატონის გასაჯავრებლად და თითქოს მისი დაქადნების გასამცუნებლად ამ გახრევილმა პირუტყვმაც მალე იძულებული გაჰხადა მხედარი ხელახლა ჩამოექვეითებინა. ამგვარის დაჯახებით ყველასაგან გულდამწვარმა პლატონმა გაიგლო წინ ეს გახრევილი პირუტყვი და, უკან ფეხდაფეხ მიმყოფი, გრძელი წვეპლის ცემით მიერეკებოდა ჯახრაკ ცხენს.

ნახევარზე მეტი გზა გაიარა პლატონმა თავისუფლად ისე, რომ მიმავალ-მომავალი კაცი არ შეხვედრია; ასე თავისუფლად მიმავალი იგი თავის ფიქრებში იყო გართული, თავის

მგზავრობის აზრის აღსრულებით იყო გაბრუებული. უეცრივ ცხენის ფეხის ხმა მოესმა პლატონს; მიიხედა უკან და უკმაყოფილებით პირი ისევ გამოიბრუნა, – ვილაც ხანში შესული კაცი მოათხოვარიკებდა მაღალ ცხენს.

– ჰეი, თქვენი, თქვენი!.. – თავისათვის წაიღუღუნა პლატონმა. მას ახლა ყოველი მოხუცებული კაცის დანახვა ეჭაფრებოდა თავის მამის გამო.

– გამარჯობა, ყმანვილო! – შესძახა წამონწეულმა ცხენოსანმა.

– ღმერთმა გაგიმარჯოთ, ბატონო! – მიუგო პლატონმა და დარცხვენით შეაჩერა თავისი ცხენი.

პლატონმა ახლა იცნო, ვინც იყო ეს ჩასუქებული, წვერებმოპარსული, კაზროკ-ქუდიანი, ქოლგით ილლიის ქვეშ, წითური სახის კაცი და იმიტომაც დააგანა თავის პასუხს: „ბატონო“; იგი იყო იმ კუთხეში ცნობილი, სახელის მქონე აზნაური ივანე გვერდევანიძე, სოფლის აღვოკატი.

– სად მიხვალთ, ყმანვილო? – შეეკითხა გვერდევანიძე პლატონს.

– ავერ ვიახლებით, ბატონო, მაღალშენში! – და პლატონი შეჯდა ცხენზე.

– კაი დაგემართოთ! აბა მგზავრები ვყოფილვართ ამ ერთ ხანაზე!

ენყინა ეს პლატონს. ათასწილად ერჩია მარტოდ, თავისუფლად მგზავრობა, მაგრამ ახლა მეტი გზა აღარ ჰქონდა, ხათრს ხომ არ გაუტყუებდა ამ მოსახათრებელ კაცს, უნდა ერბენინა თავისი გაძვალტყავებული ცხენი გვერდევანიძის თხოვრით.

– რა ხანია მოვდივარ და ერთი კაცი არ შემხვთომია, რომ ხმა გამეცა ვისთვისმე... მოვდივარ ასე მუნჯად! – თქვა გვერდევანიძემ.

– სად ბძანებულხართ აქეთ, ბატონო? – რომ ხმა ამოეღო, შეეკითხა პლატონი.

– ქვედურეთში ვიყავი... ბრეგაძეები არიან, აზნოუშვილები... შენი მტერი იქნა ღამსილი და დაგლახაკავებულნი, ისინი ღამსილი არიან... და, რავარც იცით ახლანდელი ჩვენი აზნოუშვილების ამბავი, გაყოფა უნდათ, მაგრამ გასაყოფი რომ აღარათყვრია! ერთი მეორეს წაგლეჯაზბა გამაცადინებული, რამე ხერხით უნდა მეტი რამ ირგოს, ერთმანეთს აღარათყვრის

ანებებენ და ჭიჭყინობენ, დავიდარაბობენ, ჩხუბობენ დილიდან საღამომდინ, ჰკლავენ ერთმანეთს...

– ცუდი დრო მოვიდა, ბატონო, ერთობ ცუდი დრო!.. ხალხიც მოძრაველდა... ჩხუბით თუ გაიწმინდება ცოცხალ მანქანა, თვარა... მაგრამ ეგ თქვენ უკეთ მოგვეხსენებათ, რასაკვირველია! – შენიშნა თავის მხრივ პლაგონმა.

– შეიძლება, შეიძლება! – დაატანა გვერდევანიძემ. – ჰო და იმას ვამბობდი, ამ ბრეგაძეებმა მთხოვეს მათში ჩამოვვარდნილიყავი და რამე რიგად გამერიგებინა ისინი... ხელის მოსაკიდებელი საქმე არაა, არც გავერევი, მართალი ვითხრა, ნამეგანი შეუსმენელი და დაუტყრებელი ხალხია, მაგრამ უარი ვეღარ ვუთხარი, უფრო იმიტომ, რომ ჩემი ნათესავი ქალია იმ ოჯახში... დედინაცვალია ამ ბრეგაძეების და მათ ჩხუბში და უნესრიგობაში სანყალი ქვრივი დედაკაციც ნამეგანი შევიწროვებაში ჰყავთ... სიცოცხლე გოუმნარეს უბედურს!..

– თუ შეილი ჰყვანდა მანქანა ამ დედინაცვლობაში?! – ნამოსცდა პლაგონს სრულიად უნებურად.

– აჰ! შეილი არც უწინდელ ქმრის ხელში ყოლია და არც ამ მეორე ქმრის ხელში! უბედური, უშვილო, ერთი სანყალი დედაკაცია, იმიტომაც უფრო მეტრალეა... გერები ლუცყდნენ, აი ისე, როგორც იცი ღარიბი ოჯახის ამბავი... დედინაცვლის შენახვა კი არა, თავისი თავი ძლივს გამოაქვთ წლიდან-წლამდინ!.. მამის ხელში ქე იყო ისე ერთგვარი ოჯახი და ახლა სამად გასაყოფი რომ შეიქმნა, ამ დედინაცვალსაც თავისი წილი საქვრივო გამოსაყოფი შეექმნა, – არც ერთს აღარათფერი ურჩება და, რასაკვირველია, ჭიჭყინობენ, ერთმანეთს ედავებიან, ერთიმეორეს ხელიდან გლეჯენ, თუ რამ ხელში ხვდათ...

ასე ლაპარაკობდა გვერდევანიძე, მაგრამ მისი სიტყვები პლაგონის ერთ ყურში რომ შედიოდა, მეორე ყურში გადიოდა; მისი ყურადღება სრულიად იმან დაიპყრო, რომ ამ კაცისაგან იმ ქვრივ, განვალეულ დედინაცვალზე გაიგონა. ეს სწორედ ძვირფასი რამ გასაგონი გაიგონა პლაგონმა.

– ქვედურეთში... ბრეგაძეებისას! – იმეორებდა პლაგონი, თითქოს ეშინოდა არ დაეინყებოდა უშვილო დედაკაცი. – არც პირველი ქმრის ხელში ყოლია შეილი, არც მეორის ხელში! რომელი ბრეგაძეა ნეგავი?

ამ მოულოდნელად გასახარელი ამბის გაგებით აფრენილ პლატონს ერთმა ისეთმა სურვილმა წამოუარა – უფრო დანერგვით გამოეკეთა ყოველივე გარემოება ნახსენები უშვილო ქვრივისა, – რომ კინალამ ის იყო კიდევაც გააბა ლაპარაკი, მაგრამ დროზე გონს მოვიდა, დროზე მიხვდა ამის უადგილობას და ენა ჩაიკვნიტა. ამ კაცთან ისე ვაგლახად ლაპარაკი საფრთხილო იყო, მისი აზრით. გვერდევანიძეს შეეძლო ერთ უხერხულად დაცდენილ სიტყვაზე მიხვდომოდა, რაც გუნებაში ედვა და ამიტომ პლატონი ამხანად დაკმაყოფილდა გავიწივით, ჩაიძარხა გულში მისი სიტყვა და თავმოქულებით მიაჩინდრიკებდა ენაგადმოგდებულ ცხენს, სმენად გადაქცეული, ეგებ ამ დალოცვილ კაცს კიდევ დასცდენოდა მისთვის გამოსადეგი რამ სიტყვა.

– ასე კარგია ჭკვიანი კაცის ორიოდ სიტყვაც! – გუნებაში ხალისიანად ამბობდა ტუნტულით მიმყოლი პლატონი. – ყოველთვის სასარგებლო რამეს გვიგონებ, მიხვდები!..

გვერდევანიძე კი თავის სიტყვას განაგრძობდა:

– ასეთია, ჩემო ბიძია, ეს ჩვენი მდგომარეობა და რას იზამ! გაჭირვების დრო შემოგვესწრო და მეცადინეობა გვჭირია, ძალიან გაფრთხილება გვმართებს ამ გაჭირვებასთან. ი დალოცვილი ღმერთიც თავის მოწყალებას ჩვენზე ძველებური წესით გვიცხადებს: ხალხს ამრავლებს, ყოველ ოჯახს შვილებით ავსებს... მაღლიანს თითო-ორი შვილი ღვეკლო, ამათ მაგიერათ სარჩო მოემაგებია, ის არ აჯობებდა, შენი ჭირიშე? ა? – გაიცინა მან.

– მაინც, მაინც, ბატონო... ნამდვილი სიტყვა ვახლაფსთ, რასაც ბრძანებთ! – ამოიხსრა პლატონმა. – მართალი ბრძანებაა!.. თქვენისთანა კაცს რა უჭირს და ჩვენს ამბავს კაცი ნულარ კითხულობს, ბატონო, თვარა თქვენ ჩემზე უკეთ მოგვსენებათ!.. ნამეტან უსაშუალოებაში ვართ ჩავარდნილი და გასაკვირველია, რომ კიდევ ასე ხალისიანათ ვართ, არაფრად ვაგდებთ ყველაფერს, არხეინად ვართ და იმას კი აღარა ვფიქრობთ, თუ რა მოგველის წინ... რას გვიპირობს მამა ზეციერი!.. მარა თავს თუ არ მივეძაღეთ, გული თუ არ შევიძაგრეთ, სულ წაფხვებით, ბატონო, სულ ერთიანად და ის იქნება! – მჭევრმეტყველობამ გაიტაცა პლატონიც თავის ენაწელიანი მოსაუბრის შემყურე.

ტკბილად მიმუსაითუბდნენ ჩვენი მგზავრები და ამ ლაპარაკში პლატონისათვის დროც შეუძინებლად გადიოდა და გზაც ერთობ მოკლდებოდა. კიდევ დიდი სიამოვნებით ივლიდა ამ კაცთან იგი, რომ უეცრად თავისი გადასახვევი გზა არ დაენახა. პლატონმა შეაჩერა ცხენი და თავდაბლად მიმართა გვერდევანიძეს:

- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ, ბატონო.
- ოჰ! აქეთ მიდის თქვენი გზა?
- დიას, ბატონო!.. ნურას უკაცრავად... გეახლებოდით ერთ ხანს კიდევ, რომ საჭირო საქმე არ მქონდეს სწორედ...
- რატომ, რატომ, შე კაცო!.. იცოცხლეთ, ან მეც მალე მივალ სახლში... მშვიდობით!
- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! ისე ფეხს რავა მოუკრავს ადამიანს ღმერთი, რომ არავინ შეგხვდეთ კიდევ?! – საამებლად გააყოლა გვერდევანიძეს სიგვეა პლატონმა და მერე თავის გზაზე გადაუხვია.

– ასე კარგია კაი კაცის შეხვთომა! – ამბობდა გუნებაში პლატონი. – ჰა, ქვედურეთში, ბრეგაძეებისას... სამი ძმა ყოფილა... გამოვიკითხა და, თუ რიგიანი ვინმეა... გვერდევანიძის ნათესავია. მარა ეგებ ვინმე ოხერი გვარიშვილის იყვენ... ყველაფერს გვევიგებ... ეს ხომ გულში შეყოლება, თუ დარიკომ სხვასთან ვისთანმე არ მიმასწავლა... გვევიგებ ამბავს და, თუ ღვთის რისხვა არაა, კიდევაც გავათავებ საქმეს... კი, კი, ასე ვიზამ, ასე ვიზამ! – ხმამაღლა წამოიძახა პლატონმა და ამ წამოძახებასთან – ალბათ, პირუტყვემა სხვა რამ იფიქრა. – ცხენიც გაჩერდა. პლატონმა ერთი-ორი „აჩუც“ მიიძახა, ქუსლიც შემოარგვა ფერდის ძვლებზე, წვეპლაც გადაუჭირა, მაგრამ ცხენი ისევ იმავე ადგილას იდგა, ფეხსაც არ იცვლიდა.

პლატონი იძულებული შეიქმნა ჩამომხტარიყო. დაინახა მქელავი, არაქათგამოღეული, ერთიანად გაოფლიანებული ცხენი, რომელსაც აბურძგვნილი ბალანი საცოდავ შეხედულებას აძლევდა და მხედარმა თავში ხელი შემოიკრა:

– ეს მუდრევი რალა მოსახმარი იქნება ან? სულ ერთიანად გადაცყული ექნება ამ უპატრონოს ზურგი... აჩუ! – მიიძახა გულმოსულმა და თან ჯოხიც გადაჰკრა.

შელავათმიცემული ცხენი მისუსტებული, აძიგძიგებული ნაბიჯით აპოლიკდა ქვებიან ბრეკზე და რაც შეეძლო, რაც ღონე ჰქონდა შერჩენილი, მიჩანჩალებდა და ცდილობდა, უკან ჩამოეგოვებინა თავისი ჩამოქვეითებული მხედარი, რომ მგვივან ზურგზე არ შესკუპებოდა ხელახლად. რამდენსამე მანძილზე კიდევაც აუსრულდა წადილი გასაჭირში ჩავარდნილ პირუტყვეს, მაგრამ ბოლოს პლატონი მაინც დაეწია, გააჩერა და მარდად მოახტა ზურგზე. ამ კაცმა თავის თავმოყვარეობის დაცვა ამჯობინა მის შებრალებას და სიძის ჭიშკრამდის ამხედრებული მივიდა.

აქ პლატონი ჩამოხტა ცხენიდან, გაალო ჭიშკარი და ეზოში შევიდა.

IV

ეზოს კარებში ყმანვილი ქალი გულზე ახუტებული ბავშვით თავზე ადგა გლესს, რომელიც ბოსტანს რაგვადა. ქალი მობრუნდა, რაკი გლესმა ანიშნა სტუმრის ეზოში შემოსვლა, მიაჩერდა მას და, რა იცნო თავისი ძმა პლატონი, უცბად ჩამოსვა მინაზე ბავშვი, გაისწორა თავსათარი და ერთის ძახილით, სიხარულით ატრენილი გამოექანა ძმისკენ. ბავშვმა შექნა ღრიალი, აბლავლდა მეორე იქვე მყოფი უფროსი გოგოც, მაგრამ დარიკოს მათი აღარათფერი ეყურებოდა.

– შენი ჭირიმე... შენ დაგენაცვლოს შენი და დარიკო!.. რა ღლე გამითენდა ეს?.. უიმე, უიმე! – მოქაქანობდა დარიკო. და-ძმა მხურვალედ გადაეხვიფნენ ერთმანეთს.

– მობრძანდი, შენი ჭირიმე!.. მობრძანდი! – მიუძლოდა აფუსფუსებული დარიკო ძმას სახლისაკენ. – მალაქია!.. მალაქია!.. ჩემო მალაქია, გადადექი და მანდედან კირილეს მიაძახე... შენი ჭირიმე... თავი დაანებე მაგას!..

გლესმა მიაგოვა სამუშაო, გაიქცა წინ და რაც ხმა ჰქონდა დაიწყო ყვირილი:

– კირილე... ბატონო კირილე!.. კირილე, უ – უ!..

– რაზე აბრუნებ, დარიკო ჩემო! ნავიდეს!.. – უთხრა პლატონმა დას.

– ეს-ესაა ცხენზე შეჯდა, რაღაცა საქმე მაქვსო და ნავიდა, გამიქრა ხელიდან... ვერ დავამაგრე სახლში... დაყანყალობს ასე ტყუილუბრალოდ!.. რა მოუხერხო, აღარ ვიცი... გამიჭირდა საქმე!..

ბავშვები კი ისევ ღრიალებდნენ ბოსტანთან; ერთი მინაზე ფართხალებდა და გოჭვიით ჭყვიროდა.

– გოგო, ნინოია!.. ნადი, გოგო, ბავშვებს მიხედე... გააჩუმე გასანყვეტლები! – სახლში შეიძახა დარიკომ და რიკულებთან გაყოლებულ ფიცარზე მჭდარ პლატონთან თვითონაც ჩამოტდა. მალაქია კი ისევ თავმოძულებით უყვიროდა კირილეს.

– რას შევბით, ძმაო, ხომ კარგად ხართ? – ნუნუნით იკითხა დარიკომ.

– ჩემი რძალი ხომ კარგათაა, შენი ჭირიმე?.. – მიუგო პლატონმა.

– ჩემი რძალი ხომ კარგათაა, შენი ჭირიმე?.. ბავშვები?..

– არიან, ღვთის მადლით...

– მამა?.. ვაი მისი გაძაღლებული სიცოცხლე! – ამოიხენეშა დარიკომ. – რა ვქნა, ძმაო, ვეღარ მივხედე მე უბედურმა ამ გაჭირვების, გამწარების ხანს... რა ვქნა მარტოდ ვწრიალობ ამ ოჯახში, ერთი საათით ვერ მიმიტოვებია... ვისზე დავგოვო, შენი ჭირიმე?.. და ამასობაში, ვეღარც მე გნახეთ და თქვენგანაც დავიწყებული შევიქენი, ძმაო!.. ნუხს კიდევ უბედური? ან კი რა გაახარებს მის გულს, დედიჩემის დამკარგველს!.. ხომ არ ავადმყოფობს მაინც, შენ დაგენაცვლე?

– ავადმყოფობას რა უნდა მასთან?.. ავად კი არა... ჰმ!.. – გაიფრუტუნა პლატონმა.

– ჩემი მომდურავი კი იქნება და მემართლება კიდევაც, – ისევ ამოიოხრა დარიკომ.

– ცყვილა ნუხარ მაგას, ჩემო დარიკო... ჩვენ აღარავის ვახსოვართ, ჩემო დაო!

დარიკომ გაკვირვებული სახის მეტყველებით გადახედა ძმას. მისი სიტყვა მეტად ეუცნაურა და ვერ მიუხვდა, რას ნიშნავდა იგი.

– მამაშენი რომ მწუხარეა, ისე ყოველი ჩვენი კეთილი შეანუხოს ღმერთმა!.. რას ამბობ, მწუხარე კი არა, საქორწილოდ ემზადება ის კაცი! – გაიცინა პლატონმა.

– რა ხუმრობა იცი, პლატონ! – იწყინა დარიკომ.

– შენ არ მომიკვდე, არ გეხუმრებოდე!..

დარიკო გამტერდა.

– იმას აღარც დედაშენი ახსოვს, აღარც მკვდარი და აღარც ცოცხალი ვინმე!..

– პლატონ, პლატონ! ძმაო!..

– აგერ ნახავ!.. საქმე გადაწყვეტილია!

– რა არი ახლა, პლატონ?! გადავირევი ეს არის!.. ტყვილია... – ძლიერ სიცივას ამბობდა შენუხებული ქალი, რომელსაც ხუმრობა ეგონა ძმის ნათქვამი.

– ცოლ-შვილს გეფიცები!.. ქალს თხოულობს... რა მეხუმრება, კაცი გულზე ვსკდები!

– უიმე, უიმე! – იყვირა დარიკომ და გამწარებული ლოყაზე ხელს ირცყამდა. – უიმე! უიმე!.. ეს რა გეგონა ჩემმა ყურებმა!..

– რა გაწყობა! – ამოიოხრა პლატონმა.

– ასე მალე დასაგინებელი ქალი იყო სანყალი დედაჩემი?.. ღმერთო, მომკალი... ღმერთო, მომკალი! რატომ მიაწია მაგ უბედურმა ამ დღემდის, მაგისთანა საქმეს რომ შევება?! ვინ უნდა შემოათრიოს დედიჩემის მაგიერ მაგ ჭკუადაკარგულმა, ვინ? – მოთქმით ამბობდა დარიკო.

უკანასკნელი მისი სიცივა პლატონს აღარ გაუგონია და პასუხი არ მიუცია მასზე, იმიტომ რომ ეზოში შემოჭირითდა თავისი ლამაზი, ნაბლისფერი ცხენით კირილე და ერთი ყიჟინით მიმართა ცოლიძმას:

– პლატონს, პლატონს ვახლაუართ!.. პლატონს ვახლაუართ! დარიკო, კედელს ნახშირი, ნახშირი კედელს!.. ასე უნდა, შე პაციოსანო კაცო, მოყვრის მივინყება?.. აი, შენ კი რა გითხრა!.. შემოსაშვები ხარ სახლში?! ძალიანაც შემცდარა ეგ შენი დაია, თვარა მე რომ ვყოფილიყავი, არაფრის გულისათვის არ შემოგიშვებდი, თვესაც არ შემოგადგმევიანებდი! ხა, ხა, ხა!.. – და მაღალი ტანის კობტად ჩაცმული შნოიანი ახალგაზრდა კაცი გრძობით მიეგება თავის ცოლისძმას.

– რავა მშვიდობით, პლატონ ჩემო?

– მაღლობელი ვახლაუართ... ვართ ისე...

– ჩემი სიმაძრი როგორ არი... ჩემი ძვირფასი ბეკინა? ხომ ყოჩაღათაა კიდევ?

– სხვაგან რომ დაყიალობ, იქაც მივიდოდი, ვნახავდი და საკითხავი აღარ გექნებოდა! – უთხრა მონყენით დარიკომ ქმარს.

– მივსულიყავი!.. სადაც მგლოვიარობაა, იქ რა მიმიყვანს! მაინც რომ აღარათფერი გეშველათ, თქვე დალოცვილებო! – მიუბრუნდა კირილე ცოლისძმას, – გაგიგონია ამდენს ხანს მგლოვიარობა?

– შენ არ იცი, თვარა კაი ხანია გათავებული გვაქვს, – მიუგო ღიმილით პლატონმა.

– ქეიფის მეტი რომ არათფერი გაგონდება, ნეტავი, შენ, შე უბედურო! – წაულაპარაკა დარიკომ.

– ჩვენ გახლავართ მიმინაშეილები! – წამოიძახა კირილემ და წამოიჭიმა თესზე ამდგარი. – მიმინოს შეილები... მიმინოს!.. ჩვენთან რა უნდა მწუხარებას... ჩვენს თავს არავის არ დავატყვევებინებთ... გვაროვნობით ვართ ასე... სადაც სიამეა და მოლხენა, იქ ჩვენც ვართ, ასე მოგვდგამს გვაროვნობით!.. აბა, შენი ჭირიმე, ორიოდ დღე ვიცოცხლო, გული მწუხარებით ევივსო, მოლხენა დავაკლო და ისე წავაყრევიანო ზედ მინა?! შენც არ მომიკვდე... მაგაზე მეტი სისულელე იქნება?! კაცი მუდამ მხიარული უნდა იყვე და სხვასაც იამება შენი შეხედვა! აბა, ასე უნდა, შენ რომ ხარ? ძმა მოგივიდა და ასე მონყენილი ხარ, არა გრცხვენია? – და კირილემ გულიანად გადიხარხარა. – მართლა, რანაირი ხარ, დარიკო ჩემო... შე ქალო, ძმის მოსვლა გეწყინა თუ?

– რა ცუდი ამბავი მოუტანე მერე! – ღიმილით თქვა პლატონმა და დარიკოს გადახედა.

– ჰო!

– ქორწილში პატიჟობს...

– არიქა, მიშველე, პლატონ! ვინ, ვინ, თუ ღმერთი გნამს?

– მამა მაგისი!

– ა?.. მამა მაგისი?

– ჰო, ქალს თხოულობს შენი სიმაგრი! და შენ იცი, კირილე, რავა მოულობენ!

– ხუმრობ თუ მართალს ამბობ, პლატონ? – გაკვირვებით შეეკითხა კირილე.

– შენ ნუ მომიკვდე, მართალს ვამბობ.

– ხა, ხა, ხა, ხა, – გადიხარხარა კირილემ. – ხა, ხა, ხა, ხა!.. აი და ბეკინა!.. აი და შენი ჭირიმე!.. შენ გენაცვალე შენს ლამაზ წვერებში! ხა, ხა, ხა! შერცხვენილი ვიყვე, თუ სანაქებოდ არ მოვუღებინო... შერცხვენილი ვიყვე!.. იმისთანა მაყრულით მივყვები, რომ იქოურობას გავაყრუებ, ტყე და ველს შევძრავ!.. როდისთვის აპირობთ, ა, როდისთვის?

– ჯერ, შე კაცო, ქალია მოსანახი!

– ქალის მეტი რაა დედამინაზე!.. რაღას აგვიანებთ?.. მაშვალი ვინა გყავთ?

– მე ვარ! – მიუგო პლატომა.

– კირილე ერთი შეჩერდა და მერე გადაიხარხარა თავისი რიხიანი სიცილით.

– შენ ხარ მაშვალი?! თუ ძმა ხარ! ხა, ხა, ხა!

– მე ვარ, მე, ჩემო ძმაო, რას იბამ! კაცი სიკვდილამდის ყველაფერს უნდა მოელოდეს, თუ სიქაჩლესო... ანდაზებიც კი დამაფინყდა ამ უცნაურობაში...

– შენ რაგა მაშვლობ მერე? შენს სანინაალმდეგო საქმეში უწყობ ხელს?

– აბა, რა უნდა ქნა, მეტი გზა რომ არ გექნება, ჩემო საყვარელო ძმაო? ბევრი ვეხვეწე, ბევრი ვეწინააღმდეგე, მარა არათფერი გამეწყო, ვერათფერი შევასმინე! კარგი შეილი ხარო და ღმერთი არ ჩაგაგდებს გასაჭირშიო, ყოველ უბედურებას აგამორებსო, დოუჭინია და, ვინ იცის, მის სიტყუაზედ იქნება თუ არა, ასე მონყალებით გადმომხედოს ღმერთმა, – ეგებ დაჭილღოვების მაგიერად, კიდევ მინყრებოდეს, რაზედ ინახავ მაგისთანა გამსუნაგებულ კაცსაო, – და ამის გაგებამდი ვითომ მე დავაპირე ჩემის მეცადინეობით ავიცილო თავიდან მოახლოებული უბედურება... ისე თვალეები უბრძავდებათ მაგ უხეიროებს, არ უნდათ შეხედონ, რომ ერთი ქალის მონაშენს არ ყოფნის ოჯახის ქონება, ორი ქალისას რა უნდა უყოს!

პლატონი მასხრულის კილოთი დანწრილებით მოუყვა ცოლ-ქმარს თავისი მღვდმარეობის ამბავს და იმას, თუ რამ ათეიქრებინა თავის დედინაცვლის მოსაყვანად მამას მაშვლად დასდგომოდა.

ღარიკო ხმაგაკმენდილი იჯდა, მწუხარებისაგან კრიჭა შეკრული; კირილე კი ერთობ გამხიარულდა, მისმა სიცილმა იქაურობა გააყრუა.

– ეგ ყველაფერი ძალიან მოგისაზრებია... მარა რომ ეყოლოს, კაცო, შვილი... ხა, ხა, ხა!.. შვილი რომ ეყოლოს? სერი არ იქნება? რას იზამ მაშინ, პლატონ? ხა, ხა, ხა! – ხარხარებდა კირილე.

– რაღა ეყოლება... ორ კაცთან ქალი უშვილო ყოფილიყვეს, ე მამაჩემი რაღა განსხვავებულ კაცად უნდა გამოჩნდეს ვითომ?!

– კი, მარა ეს მითხარი, ვთქვათ, ეყოლა ახლა, რას იზამ მაშინ, ა? – არ ეშვებოდა კირილე.

– რა ვიცი, რას ვიზამ... ახლა რაღა გითხრა? რა ვიცი, რომ გავმწარდები, რას მეტყვის გუნება...

– მაინც, მაინც?..

– რა არი ახლა ასეთი სულელური ჩაცვივება?! – შეუტია კირილეს დარიკომ.

– რაც მერე იქნება, ის ღმერთმა იცის, – დაუბრუნდა განწყვეტილ სიტყვას პლატონი. – რაც შემდეგ იქნება, ის ღმერთმა იცის და ახლა უნდა გამოგიტყდეთ, იმისთვის მოვედი თქვენთან, რომ შემწეობა მომცეთ ამ ჩემ გაჭირვების დღეს...

– ღმერთი კი რამეს შემადლებიებდეს და შენ, ძმაო!.. – ნუნუნით თქვა დარიკომ.

– კი, ბატონო, თუკი რამეში გამოგადგები! – დაატანა კირილემაც.

– ჩემს კუთხეში არავინაა იმისთანა დაწყვეტილი სულიერი, მე რომ მჭირია და ეგება აქ, თქვენსკენ იყვებს ვინმე...

– ვინ უნდა იყვებს... – ჩათუქრდა დარიკო.

– შენ ათას ადგილას მიდი-მოდისარ, კირილე... ეგებ იცოდე სადმე?..

– ხა, ხა, ხა! – გაღიხარებდა კირილემ. – განა დედაბრების ამბების შესაგებობად დავდივარ, კაცო?! ქალებს რას დავეძებ, მე ქეთისათვის დავდივარ, შე კაცო!.. უშვილო დედაბრები ღმერთსაც მოძულეებულნი ჰყავს, მე მათ რას დავეძებ!..

– ვერავინ გეხსენე, დარიკო? – მიუბრუნდა დას პლატონი.

– ვერა, ძმაო... ვერა... აქ არც კი უნდა იყვეს მაგისტანა ვინმე...

– აბა სხვაგან საძებრად გამხდომია საქმე! – თქვა პლატონმა.

– მეც შენთან ვარ მძებნელი, როგორც კაცი! – წამოიძახა კირილემ. – ძმობას გეფიცები!.. არათერის გულისათვის არ დაგშორდები... ვძებნოთ, პლატონ, ვძებნოთ! ხა, ხა, ხა! ჩემს დღეში ამგვარ უცხო საქმეზე არ მივლია და აქედან ვიცი, რომ ბევრი გასართობი ამბები მოგველის! რამდენ დედაბერს სანატრელად გავუხდით უშვილოდ ყოფნას... ხა, ხა, ხა! ერთი ჩხუბი და ცილობა უნდა ავუტეხოთ ერთმანეთში სანყალ დედაბრებს, უსათუოდ! არ შეიძლება უამისობა!..

– რა სისულელეა ახლა მაგ?! ეგებ შენი წაყოლა სულაც არავის უნდოდეს!.. ძალზე ხარ თუ!.. – მიმართა დარიკომ.

– ძალზე ვარ... თუ მაგისი მამაა ბეკინა, მეც მამად მერგება... სიმაჯრია ის კაცი... არ უნდა გვესარტო მისთვის?!

– არავინ არ გთხოვს!

– აბა რაზედაა ეს კაცი მოსული?.. თვითონ არ თქვა, შემეწიეთო? ეგ გადანყვეტილი საქმეა, რომ მე პლატონთან წამსვლელი ვარ სადელინაცვლოს საძებრათ... ხა, ხა, ხა! ეს გათავებული საქმეა, ჩემო დარეჯან, ამაზე ნულარ შენუხდები... ნუ გენყინება და უძჯობესია ვახშამზე დაგვიტრიადე, შენ ნუ მომიკვდები... კი, ჩემო დარეჯან... შენებურად, ისე, გულუხვად!

– ეგ არათერი შენი სასწავლებელი საქმეა... შენ შენს საქციელს აზრი დაატანო, ის გირჩენია!.. – წყენით მიუგო დარიკომ და ზეზე წამოდგა.

– ე, აკი არ გამიგულისდა?! – მიაძახა კირილემ. – აკი არ გამიგულისდა? კაი, მამაშენი ნუ მოგიკვდება, კაი თუ გიყვარდე... წაყოლას ვერ გადავთქვამ და სხვა რამე თუ უხეირო სიცყვა მითქვამს, ბოდიში მომითხოვნია, შე ქალო... მეტი რა ვქნა? ბოდიში მომითხოვნია. წაყოლით კი, რომ მომკლა, მაინც უნდა წავეყე, რომ... არ ვიცი, არ ვიცი, რაც არ უნდა მიქნა... შენ რას იტყვი პლატონ?

– შენი ნებაა... – მიუგო მან, თუმცა გუნებაში ძალიან სწყინდა კირილეს დაჯინება.

მან კარგად იცოდა კირილეს ხასიათი და მასთან მგზავრობა, ისინიც ამნაირ საქმებზე, მეტად საფრთხილო იყო. რასაკვირველია, იგი სასურველად მიდიოდა, როგორც თვითონ თქვა, და ამასთან ყველგან გყუილუბრალად მუდამ ჩხუბის ამგები კირილე სწორედ ხელშე-მშლელად თუ ნაპყებოდა, თორემ საქმეში შემწედ არა. პლატონს არ ეგონა, თუ ასე აიყინებდა მასთან მგზავრობას მისი სიძე, თორემ ასე არ დაინყებდა ლაპარაკს.

– შენი ნებაა! – უთხრა პლატონმა, – მარა ეგებ ბევრი სიარულიც არ დაგვჭირდეს... აგერ გზაში, ივანე გვერდევანიძე რომაა, იმას შევხვდი და ისე, ლაპარაკში მოჰყვა თვითონ ქვედურეთში, ბრეგაძეებისას, ყოფილა ერთი დედაკაცი, იმისთანა, მე რომ ვეძებ... სამნი ძმანი ყოფილან ის ბრეგაძეები... ხომ არათფერი გაგიგონია, დარიკო, მათ შესახებ?.. ეგებ იცნობდე კიდევ... ა?..

– ბრეგაძეები... ქვედურეთში... არა, ძმაო, არა, არ ვიცი!

– ისე, სიტყვას მოჰყვა... ძალიან აქო გვერდევანიძემ.

– მივიდეთ და ვნახოთ მერე!.. – წამოიძახა კირილემ.

– ასე ხამათ რავა მივიდე... ჯერ ამბავი უნდა გვევიგო... ეგებ უშვილო იყოს, მარა ქაჯს გაუდეს, რა ოხრად მინდა მაშინ! – თქვა პლატონმა...

– ეკლესიაზე მივიდეთ კვირა დღეს. მივიკითხ-მოვიკითხოთ, შევხედოთ...

– არა, არა, მაგრე არ შეიძლება...

– რადგანაც აგრეა, ჩემო ძმაო, შენ მაგის მამიდასთან მიდი... ჰკითხე სალომეს და სწორ ამბავს ის გეტყვის იმ ქალის შესახებ... ქვედურეთი მათგან შორს არ არის და უსათუოდ ეცოდინება იმის ამბავი, შენ რომ ქალს ამბობ, – ურჩია პლატონს დარიკომ. – თუ არა და, შეიძლება თავად იმას ეგულებოდეს ვინმე მაგვარი.

– ბრავო, ბრავო! – შეჰყვირა კირილემ. – ბრავო, დარიკო! აი და ყოჩაღ, ქალო, ეგ ნამდვილი რჩევაა, შენ ნუ მომიკვდები!

– მაინც ასე ვიზამ, – დასთანხმდა პლატონი.

– აბა, მივდივართ ხვალვე მამიდაჩემთან! – წამოიძახა კირილემ. – ხვალ! არა, პლატონ?

– ხვალვე უნდა წავიდეთ.

– შენ არსად წამსვლელი არა ხარ! – შეუტია ცოლმა კირილეს.

– თუ გიყვარდე, მაგაზე ნულარაფერს მეტყვი. ჩემი საქმე მე უკეთ ვიცი... შენ შენს საქმეს მოუარე!

ღარიკომ რაღაც წაილაპარაკა გულმოსულმა და ვახშმის განკარგულების მისაცემად წავიდა.

– და თუ გინდა, პლატონ, – დაიწყო კირილემ სიცილით, აგერ ახლოს ერთი კაი აზნაურიშვილი მოკვდა და ბევრ ასვენებენ, ხომ იცი, სატირალში რამდენი ქვრივი დედაკაცია მიმსვლელი... მივიდეთ იქ, დავდგები ისეთ ადგილას, რომ ერთი შეხნიერებული დედაკაცი ვერ გამომეპარება შეუმჩნეველი... ყველას ამბავს ვიკითხავ... ეგებ იქაც ვნახოთ შენი ორნაქმარები უშვილო... ეგ უფრო ადვილიც იქნება და საჩქაროც... ა, რას იტყვი შენ?

– შე კაცო, ასე გამოსაქვეყნებლად კი არ მინდა ეგ საქმე! – ღიმილით მიუგო პლატონმა.

– აბა, მამიდაჩემ სალომესთან გავსწიოთ, რაფარც ღარიკომ გვირჩია... ძალიან კარგი! ეს საქმე ასე გვაქვს დანყოფილი ხომ და ახლა მე წავალ და ბიჭს მოვაგვლებიებ შენი ცხენისათვის... შენ კი ცოტა მოისვენე, ნამგზავრიც ხარ და მერე ვახშმისათვისაც ცოტა შემაგრება დაგჭირდება, რომ ქეითიანად შევუდგეთ აქედანვე საქმეს, ხა, ხა, ხა! – გადიხარხარა კირილემ, შეიყვანა ოთახში პლატონი და თვითონ კი დაბლა ებოში ჩავიდა.

– ჰეი, ჰეი, ნეგავი შენისთანა ხასიათის მქონე კაცს! – უნებურად წამოიძახა ოთახში მარცოდ დარჩენილმა პლატონმა. – ყველაფერი ჩალად უღირს... თავის ქეითს მისდევს... ან კი რა უჭირს? ჯერ კიდევ ეყოფა მამის დანატოვარი... ჩემისთანამ იკითხოს, ჰეი! – ამოიოხრა პლატონმა, შეიხსნა ქამარი, გაიხსნა ჩოხა და მინვა იქვე კედელთან მდგარ ტახტზე.

შებინდებული იყო, კირილემ პლატონი რომ გამოაღვიძა.

– ადე, ადე, პლატონ შენ ნუ მომიკვდები, იმისთანა ვახშამს გვიმზადებს ღარიკო, რომ შენი მონწივრებული!.. მართლა, კაცო, რამ შეგატანა იმისთანა ბედაურზე, შენ რომ მოგიყვანია?

– ჰო! – მიაჩერდა პლატონი სიძეს.

– შენ არ მომიკვდე, იმან ჭიშკრამდინაც ველარ მიგიყვანოს შენ, ისეა!.. – გაღიხარხარა კირილემ.

– ზურგი იქნება გაფუჭებული! – დაღონებით წაილაპარაკა პლატონმა.

– აქვს და აგრე?! სულ ერთიანად გადაშვლეპილი აქვს!

– იმ ამოსავლებ გვერდევანიძის ნაწყალობებია მაგი ამბავი! ამოავდო მისი ოჯახი ჩემმა გამჩენმა... მაინც ამოსავლებია, რაც ის ბოროტებას სთესავს!.. რა მეშველება ახლა? – შეწუხებით წარმოსთქვა პლატონმა, – ახალი ჭირი არ ევიტყე?!

– არაფერია, არაფერი! – ხალისიანად შესძახა კირილემ. – გულმაგრად იყავი! ცხენს ვერ გიშოვი, თუ?

– ამას რა ვუყო?

– მაგ დავგოვოთ... ეგერ მეზობელი ყაზახი მყავს, წამალი იცის იმისთანა, რომ სამ დღეში მოურჩენს ზურგს... ჩვენ წვეიდეთ და, რომ დავბრუნდებით, ცხენს გამოკეთებულს დავგახვედრებს დარიკო. არაფერია!.. აბა, წვეიდეთ და ერთი ორიოდე სადღეგრძელო დავლიოთ შებრანულ გოჭზე... ღმერთსაც შემწეობა ვთხოვოთ და ასე გავატაროთ ეს დრო!.. სამწუხარო ჯოჯოხეთშიაც არ მოგვაკლდება და აქ მაინც მოლხენით ვიყვით, შე კაცო!..

ცოცხალი ხნის შემდეგ სამივე ვახშმის სუფრას მიუსხდნენ. გამხიარულებული კირილე ათასნაირ სადღეგრძელოებს იგონებდა და ჩაცხებით აძალებდა ცოლიძმას ღვინოს.

– ნუ აწუხებ, კირილე! – ეუბნებოდა დარიკო, მაგრამ კირილე თავისას მაინც არ იშლიდა.

– აბა, რათ მინდა ოჯახი, თუ ჩემთან მოსული კაცი, მერე კიდევ რა კაცი, ცოლიძმა, ქორწილში რომ მპატიჟობს, არ დავათვრე, არ დავალევი რჯულზე!.. რომ ასე არ ვუქნა, მასთან რომ მივალ, აღარც მე დამალევიებს და წყალნასვამს გამომისტუმრებს... რაზე ვუმტრო ჩემ თავს? რატომ ვქნა ეგ? ხა, ხა, ხა! სულელი ვარ? თუ გიყვარდე, ერთბაშად გამოცალე ეგ ყანწი... სადღეინაცვლოს სადღეგრძელოა!.. ემაგრე!.. მაგრე!.. შენი ჭირიმე, ბებ კაპლი, ბებ! – ხარხარებდა კირილე კიდევ დიდხანს.

V

მეორე დღეს მხიარულ გუნებაზე მყოფი სიძე და ცოლისძმა თავის გზას გაუდგნენ. კირილე მაინც მეტად ხალისიანად იყო, რადგანაც ბევრ რასმე გასართობს გამოელოდა ამ მოგზაურობიდან: მისი წარმოდგენით, ერთი დავიდარაბა უნდა ატეხილიყო უშვილო, ქვრივ დედაბრებს შორის, რაკი ყურს მოჰკრავდნენ მათი მოგზაურობის მიზანს. გაერთხილებაც საჭიროდ მიაჩნდა, რომ ვინმეს არ შემოეცყუებინა მათთვის შეილება მონყვეტილი დედაბერი შვილის უყოლის მაგივრად. ყოველივე ამან, კირილეს ცოცხალი ენით გამოთქმულმა, ბევრი აცინა პლატონიც და ბოლოს ესეც ხუმრობის გუნებაზე დააყენა.

ასე სიცილით და ხალისიანად მიემგზავრებოდნენ ორივენი, რომ უცერად კირილემ ხელი შუბლზე შემოირტყა, შეაჩერა ცხენი და წამოიძახა:

– აუიპ!

– რა იყო? – შეეკითხა პლატონი შემინებით. – რა იყო, კირილე?

– არაფერი, არაფერი გაფნიოთ ჩვენთვის!..

– რაღაც გაგახსენდა, ვაი თუ რაიმე საჭირო საქმე გქონდა?

– არაფერია, კაცო, არაფერია! წამო... დაჰკარი მაგ ცხენს!

– თუ საიდუმლო არაა, მითხარი, თუ ძმა ხარ?.. შენ არ მომიკვდე, შენ არ დაგაბრკოლო.

პლატონს იმედი მიეცა, ეგებ რაიმე მიზეზით განთავისუფლებულიყო თანამგზავრისაგან და ამით ჩუბად და დაუბრკოლებლად ეკეთებია თავისი საქმე.

– შენ არ მომიკვდე, ჩემი გულისათვის მე შენ არ შეგიშალო ხელი! – არ ეშვებოდა იგი კირილეს.

– კაცო, რა უნდა იყოს, მივალ თუ არ მივალ, შათათაძის ქორწილს ამით არც შეემატება რამე, არც არა დააკლდება... წამო, კაცო, წამო!

– ქორწილში ხარ დაპატიჟებული?

– წამო, კაცო!.. შატათაძის ქორწილი რა სახსენებელია... ისე წამომცდა, რომ გამახსენდა!..

– როდისაა?

– ამაღამ.

– თუ ძმა ხარ, ჩემი გულისათვის იმ კაცს ნუ მოინდურებ... დაპატიჟებული ჰყავხარ და არ მიხვიდე?! რატომ უნდა აწყენინო?... მამიდაშენამდი გზას მეც კარგად გევიგნებ... პირველად ხომ არ მივდივარ იქითკენ? თუ ძმა ხარ, კირილე, ნუ დაკარგავ მხიარულობას.

– გითხარი, რომ არათურის გულისათვის არ დაგშორდები-თქვა და გათავებულია, შენთან უნდა ვიარო... ქორწილებს რაღას დავეძებ!

– აბა, მე უკან ვბრუნდები და ხვალ წავალ სალომესთან, – თქვა პლატონმა და ცხენი მოაბრუნა.

– შენ არ მომიკვდე... დარიკო არ მომიკვდეს... სახლში რაღა გაგაბრუნებ?! – გამოევიდა კირილე და ჩოხის კალთაში წააგლო ხელი.

– რატომ შვრები ამ საქმეს, კირილე? გავბრუნდები და შენ სახლში დავიციდი... ჩემი საქმე ისეთია, გინდა დღეს მივსულვარ სალომესთან, გინდა ხვალ... სულ ერთია! მე შენ გეტყვი, არავინ მოგვასწროს და წეიყვანოს, ჩვენ რომ ქალს ვეძებთ?!

– რა იცი... შეიძლება შენსავით სხვაც ვინმე დანრილებდეს და თავქუდმოგლეჯილი ეძებდეს უშვილო დედაბერს!.. – სიცილით თქვა კირილემ. – ხა, ხა, ხა!.. წამოდი, კაცო!

– სწორედ აღარ მოვდივარ! – გადანყვევით თქვა პლატონმა.

– ბიჭო! გინდა რომ დარიკომ სახლში აღარ შემიშვას?... შენ რომ მიბრუნებული დაგინახოს, რა დღეს დამითენებს ის ქალი, ამას აღარ კითხულობ?

– არათერს არ ვათქმევინებ!

– შენ რაღა დაგისწრებს ჩემს ანიოკებაზე!

– აბა, ვივით ასე გაჩერებული ამ შარაში და ის იქნება! – ცოცა არ იყოს უკმაყოფილობით წარმოთქვა პლატონმა და ცხენს აღვირი მიუშვა.

კირილე გაჩუბდა. არ იცოდა, რაღა ექნა და ჩაფიქრებული იყო მცირე ხანს. ამ კაცის უკანგაბრუნება შიშს ჰგვრიდა ღარიკოს მხრივ, თან გულით ქორწილშიაც უნდოდა წასვლა. რა ექნა, აღარ იცოდა; ამის გამო გადამეტებულ გასაჭირში გრძნობდა თავისთავს. მაგრამ ასეთი მდგომარეობა მხოლოდ რამდენიმე წუთს გაგრძელდა; კირილეს გამჭრიახმა გონებამ უცხად იპოვა მხსნელი გზა.

– პლატონ, რადგანაც ასეა ჩვენი საქმე, რომ შენ მამიდაჩემთან აღარ მიდიხარ და ვერც მე გაგიშვებ უკან სახლში, ერთ რამეს გეტყვი და თუ ძმა ხარ, უარს ნუ მეტყვი!

– ჰო!

– არც ერთს გული აღარ დაგგწყდება...

– თქვი, კაცო!

– მოდი ორივე ამაღამ შათათაძისას მივიდეთ!

– შათათაძისას?! – გაიკვირვა პლატონმა.

– ჰო! და ამაღამ იქ ვიქნებით, ხვალ კი წავალთ სალომესთან.

– რას ამბობ, კირილე!.. გადირია ჩემი მტერი! კაცს არ ვიცნობ, არ მიცნობს... ქორწილში მივიღე უცნობი კაცი?!

– რა გიჭირს?..

– ტყვილი არაა ახლა მაგ?! – და პლატონმა ისევ მიაბრუნა ცხენი და წკეპლა დაჰკრა, მაგრამ კირილემ უცხად უტაცა ხელი აღვირში და გააჩერა ცხენი.

– პლატონ, თუ ჩემი სიყვარული გაქვს... თუ ჩემი ძმობისა რამე გნამს, ახლა გვევიგებ ამას... გაფიცებ შენ ცოლ-შვილს, შათათაძისას უნდა წამოხვიდე!..

– გასაკვირველი საქმეა, შენ ნუ მომიკვდები!.. რას იტყვის ის ადამიანი, ამისთანა დღეს უცხო კაცი კარზე მივადგე? – გაჭავრებით წარმოთქვა პლატონმა. – რას იფიქრებს, ჰმ?!

– იცვების, რომ კაი კაცი ყოფილაო, – სიცილით დაატანა კირილემ. – სხვას რას იცვების?! შატათაძის წვევას მივიღებ, მივალ, თან კარგ, პატიოსან აზნოუშვილს, მასზედ გამოჩენილს, მივუყვან და იმას მიწყენს?! რაფა გეკადრება!.. ეწყენება კი არა, თავზე შემოგევლება! შე კაცო, შენთან რომ მოვიდე, უცხო კაცი მომყვებს, ჩემი კეთილი, საწყენად დაგიჩრება?... ა, მითხარი, თუ ძმა ხარ?... კარში გამომაგლებ? ა?

– იმე!

– ჰოდა ეგ არის!.. მერე მე მასპინძელს ვეცყვი, მიზღვს გავაგებინებ – საქმე გვაქვს, უსათუოდ ხვალ აღრიხანად წამავალი ვარ-თქვა, ძალიან საჭირო საქმეზე-თქვა და ასე, ისე... ერთი სიცილით, ჩემებურად... შენი პატივისცემაც მინდოდა-თქვა და ამასთან დაშორებაც არ შემეძლო-თქვა და ამისთანები... ნახავ ავერ, როგორი მადლობელი დაგიჩრებს!.. რა განაღვლებს, კაცო, მასპინძლის მეგს ხომ არავის ეცოდინება, დაპატიჟებული ხარ თუ არა, მასპინძელთან კი, გეუბნები, მე ვიცი!..

საშველი აღარ მისცა კირილემ და პლატონი იძულებული გახდა დათანხმებოდა შატათაძისას წასვლაზე. სურვილასრულებული კირილე ძალიან ქეითს და დროსგატარებას ჰპირდებოდა ქორწილში, სადაც, მისი სიცილით, დიდძალ საზოგადოებას ექნებოდა თავი მოყრილი თავმოძმონე მასპინძლისაგან.

– განისამოსიც რომ არ მაცვია... ასე რაფა ივარგებს? – თავის გაქნევით თქვა პლატონმა, რომელსაც ძალიან უძნელდებოდა უცნობ კაცისას ამნაირ დროს დაუპატიჟებლად მისვლა. – აღარ ვიცი, ღმერთმანი... ვინ რას არ იცვების!

– ერთი შენც კიდევ! – მიამახა კირილემ, – მე რა, შენზე უკეთ მაცვია, თუ!.. ნეგავი ნახევარი იქ მყოფი ჩვენსავით იქნებოდეს გამოწყობილი! რას ამბობ?!

ახლა ყოველივე ამნაირი ლაპარაკი სრულიად ამო იყო, რადგანაც გზა შატათაძისკენ ეჭირათ. მგზავრებს ნელ-ნელა მიჰყავდათ ცხენები, რომ მაინცდამაინც აღრე არ მისულიყვნენ, სხვა სტუმრისათვის არ მიესწროთ.

სალამოვდებოდა, როცა შატათაძის ეზოში ჩავიდნენ. აქ უკვე ბლომად მოეყარათ თავი დაპატიჟებულთ. აივანზე ქალები დამსხდარიყვნენ. მოსამსახურენი იქით-აქეთ დარბოდნენ წესრიგის გამგებელთა ძახილზე.

ეზოში სტუმრები მიდი-მოდიოდნენ. ისმოდა მხიარული სიცილი, ხითხითი. ღობეს დაყოლება ცხენები იყვნენ მიბმულნი სარებზე. კირილემაც და პლატონმაც აქვე მიაბეს ცხენები. კირილე იმნამსვე ნაცნობებში გაერია, აქეთ-იქით გავარდ-გამოვარდა, ყველას დაენახვა, ყველა ნახა; მოძებნა ხანში შესული მასპინძელი, მიულოცა ქალიშვილის გაბედნიერება და იქვე მოუყვა პლატონის შესახებაც. მოხუცებული ძალიან კმაყოფილი დარჩა, მადლობაც უთხრა კირილეს, თან რომ აწვია ისეთი ოჯახიშვილი, როგორც მისი ცოლისძმა იყო; პლატონს კი – ვადრებისათვის. თხოვა და იმედი გამოხატვა, რომ მოლხენით დაამშვენებდნენ მის ოჯახს ამ ბედნიერ დღეს. ამნაირმა მიღებამ დააუინყებინა პლატონს თავისი უხერხული მდგომარეობა. ცოცხალი შემდეგ იგი შეუერთდა საზოგადო აფუცფუცებულებას, თავისუფლად გრძნობდა თავს და მზად იყო მოსალხენად.

შორიდან მოისმა ზურნის ხმა. ხალხი შეინძრა. ზურნის ხმა თანდათან ახლოვდებოდა. გახშირდა სროლა დამბახებისა და რევოლვერებისა. აივანი სულ ერთიანად მოიფინა ქალებით; მთლად მიდამო თითქოს გაცოცხლდა. ამოძრავდა; ზურნის ხმა თანდათან უფრო მკაფიოდ მოდიოდა; ისმოდა მომყოლთა ძახილი: „ჰაი“, „ჰაი!“ და რამდენიმე ხნის შემდეგ ჩიტივით შემოფრინდა იარაღში ჩამჯდარი, თავზე უკან მოქცეული კობცა ქუდით ყმანვილი, რომელმაც დაძახებასთან: „მეფე მოდის!.. მახარობელი ვარ!“-ო, ერთიორჯელ ჩამოუარა თავისი აქაფებული ცხენით აივანს, შემდეგ ქორივით ეძგერა კიბებზე თასით მდგარ ყმანვილს, სწვდა თასში და წართმეული თასით გავარდა ისევ ეზოდან მოახლოებულ მაყრიონთან შესაერთებლად. ეს იყო მახარობელი.

– ბრავო, ბრავო! – ჰყვიროდა მისი სიძარდით აღტაცებული ხალხი და ამ ხმაურობას შეუერთდა მოსულთა ჟრიაშული, თოფების ხათქა-ხუთქი, ცხენების თქარა-თქური და მათრახების ცელაშუნი მათდა შესახურებლად.

სიძე მოვიდა თავისი მაყრიონით.

პლატონს სრულიად გადაავიწყდა თავისი საძებარი უშვილო და ორნაქმარები სადღეინაცვლო, მამა ბეკინაც, ყოველივე დარდები და გაშლილი გულით ამ საზოგადო ხალისიანობას მისცა თავი. ახლა მონყურებული კაცივით უნდოდა მხოლოდ გული ეჭერა და დღევანდელ გასართობს დასწაფებოდა. სხვებთან ერთად იგი ცხენით ნაჰყვა დედოფალს ეკლესიამდის და იქიდან ყურთნამღები მაყრულით გამოჰყვა ახლად ჯვარდანიწერილებს. გრძელ ფანჯარაში მთელი ღამე მისი სიმღერა არ შეწყვეტილა. მოხუცებულმა შათათაძემ განსაკუთრებული მადლობაც უძღვნა პლატონს მოლხენისათვის.

საზოგადოება დიდ მხიარულებაში იყო, ცეკვა-თამაშს ბოლო არ უჩანდა, თუმცა ქალები თითქმის სულ ერთიანად წავიდნენ-წამოვიდნენ მოსასვენებლად. გათენებას აღარათფერი აკლდა, ღვინის სმაში შეჭებრებული ყმანვილკაცობა კი ჯერ ადგომას არც კი აპირებდა. ზურნის მოღლილი, მისუსტებული ხმა ისევ ეფინებოდა აქაურობას ამ ღამეში, სხვადასხვა სიმღერებთან შენაცვლებით.

თუმცა ძალზე მთვრალი იყო პლატონი, მაგრამ თვალი მაინც ეჭირა კირილესაკენ, რომელიც დაჩემებით სცლიდა ყანწს ყანწზე. ცოცხალი ხნის წინათ იმ კუთხეში, სადაც კირილე იჯდა, რალაც ლაპარაკი აცყდა, მაგრამ ისევ ძალე მოსპეს. კირილე ისეთნაირად გამოიყურებოდა და ცმაცურობდა, თითქოს რალაც სამიზნოს ეძებდა, რომ ჩხუბი აეგება, ჩვეულებისამებრ. პლატონმა შეატყო ეს, და რამდენადაც მოეხერხებოდა, მისკენ ახლოს მიიწია.

– ძალიან შემცდარი ხართ! – წამოვარდა კირილე და ნამალევედ გადადგმული ვეებერთელა ღვინის სტაქანი წინ დაუდგა იმ ყმანვილს, რომელმაც მოპარვა მონილომა ღვინისა. – ძალიან შემცდარი ხართ!

– მე დავლიე და გადავედი... შემცდარი თქვენ ბრძანდებით! – მიუგო ყმანვილმა.

– ეგ გაკლიათ და ახლავე უნდა გამოცალოთ! – გულმოსულობით მიაძახა კირილემ.

– ხელმეორედ რაზე დავლევ!..

– დალიე!.. მე მითქვამს თქვენთვის...

– მოითმინეთ, მოითმინეთ, ყმანვილებო! – მიაძახეს აქეთ-იქიდან. აცყდა ყაყანი. ვინ კირილეს მხარეს იჭერდა, ვინ – ყმანვილისას.

– დალიე ახლავე! – ისევ მიაყვირა კირილემ. – მაცალეთ ერთი, თუ შეიძლება... ამას რაღა ვაპატიებ მაგ სტაქანს! მერე გრაბახობით ყურები მაგან უნდა გამომიჭედოს?!

– შენთან რა გრაბახობა მჭირია... რა კაცი ხარ იმისთანა! – მიაძახა თავის მხრივ ყმანვილმა.

– რაც კაცი ვარ, ახლავე გაჩვენებ, მაგ გამოცალე თუ არა! – დაუბღვირა კირილემ.

– კირილე, კირილე! – ამშვიდებდნენ აქედან.

– კოსტა, კოსტა! – აწყნარებდნენ მეორე მხრიდან ყმანვილს.

– რა კაცია... რა კაცია! ერთი შეგვახედვინოს მაინც! – იყვირა კოსტამ.

– უი, შენ ცინდალო, ცინდალო! – მიაძახა კირილემ, დაავლო სტაქანს ხელი და, რაც შიგ ღვინო იყო, სულ ერთიანად ცხვირ-პირში შეასხა ყმანვილს.

ერთის თვალის დახამხამებაზე ვეფხვივით სუფრაზე ახტა კოსტას ძმა. მის ხელში გაიპრიალა სატყეარმა კირილეს დასარცმელად და უსათუოდ იქვე გაათავებდა კიდევ, რომ ამნაირ ჩხუბ-კინკლაობაში გამოქნილ ყმანვილებს უცხად ხელიდან არ გამოეგლიჯათ მოელვარე იარაღი.

შეიქნა ერთი ყვირილი, არეფ-დარევა. ახლა ხელდახელ ეცნენ ერთმანეთს; გახურდა მუშტების მოქნევა. გამზავებლები დიდ მეცადინეობაში იყვნენ; ჰყვიროდნენ, აცილებდნენ მახუბართ ერთმანეთს, მაგრამ ვერას ხდებოდნენ.

VI

მზე კარგად ამოსული იყო, პლატონს რომ გამოეღვიძა მეორე ღღეს. მიიხედ-მოიხედა, ამ ოთახში მასთან მხოლოდ კირილე იწვა ტახტის მეორე ბოლოში – სხვა არავინ იყო.

გამოღვიძებისთანავე გაახსენდა წუხანდელი ამბავი და გული უსიამოვნოდ მოეკუმშა. უცხად წამოდგა სანოლიდან, გადაიცვა ახალუხი, მივიდა თანჯარასთან და ეზოში გადაიხედა. იქაურობას არავითარი მიმსგავსება არ ჰქონდა წუხანდელი მასპინძლის ეზო-სახლ-კარობისა. ჯერ აზრად ვერ მოვიდა, რას ნიშნავდა ეგ, მერე კი მიხვდა, რომ უსათუოდ მეზობლისას გადაგვიყვანეს გაზავების შემდეგო. ბუნდოვნად ახსოვდა, რომ ის და კირილე ცხენებზე შესხეს და სადღაც გამოაქანეს ახალ გათენებულზე; ახსოვდა, რომ ჩხუბი მოუხდათ, მაგრამ დაწვრილებით არათფერი აგონდებოდა, – იმდენად მთვრალი იყო იმ ღროს. ახლა კი გული მოსდიოდა, ბრაზი ერეოდა, რომ ამ გადარეულ კაცს დაუჭერა, მის სიტყვას აჰყვა და ამნაირი სამარცხვინო ამბავი შეემთხვა. რა იყო ამ უცნობ ოჯახში დაუპატიჟებლად ქორწილში მისვლა, ჩხუბი, აყალმაცალი!.. მათი ასე გამოგდება ეზოს გადმოღმა! აბა, ამ სრულიად უცნობ სახლში, ნახუბართ, ნაცემ-ნაცყებთ რა უნდოდათ?!

– მე ოხრიშვილს, რა მრჯიდა ქორწილში სასიარულოდ?.. რა მექორწილებოდა?! საქმე არ მქონდა მე უპატრონოს, თუ?! ჰმ! თავი რაზე შევირცხვინე?.. სალაპარაკოდ რაღა მივეცი

ჩემი თავი ამ სულელთან იმდენ ხალხს!.. რაღა არ უნდა მომკლას ჩემმა პატრონმა? რაღა არ უნდა მომკლას? რაღა ვარ შესაბრალებელი!.. რაზე ვიმდურები ჩემისთანა ოხერი მამის შეუბრალებლობისათვის?! – და ჭავრშემონოლილი პლატონი ხან დაჯდებოდა, ხან მოუსვენრად დადიოდა ოთახში; მერე, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, ჩაიცვა ნულები, შეიკრა ახალუხი და ჩოხას დაავლო ხელი. გაშალა – უყურა, უყურა და გულმოსულმა დააბერცა იატაკზე. ჩოხა სამ-ოთხ ადგილას იყო გახეული.

– შენ კი გაუქრი შენს პატრონს! – წამოიძახა და კირილეს გადახედა.

ამ წამოძახებამ კირილე გამოაღვიძა.

– ადექი, პლატონ? – კირილე ცქვიტად წამოჭდა სანოლში. პლატონმა ხმა არ გასცა.

– ძალიან არ ვსდევით იმ ცინდალას, კოსტაა თუ პროსტა! ხა, ხა, ხა! შენ ნუ მომიკვდები, ეყოფა ერთ ხანზე... კაი ხანია, მისი ჭინი მჭირდა და კიდევაც ევისრულე სურვილი, ვიჯერე გული მისი ცყეპით... ძალიან მარტვეთ არ ვიყავით?... შენ, შენ? აი და პლატონ!.. მგერს მოხვდა შენი მუშტი. ერთი მეც მომხვდა შეცდომით... აქამდისინ არ ვიცოდი, თუ მაგისთანა მწარე ხელის პატრონი იყავი... იცოცხლე, იმათ ღღეს გვერდები აყვებოდათ... ხა, ხა, ხა! – ისე ხალისიანად ამბობდა ამას და თან იცინოდა კირილე, რომ უამისოდაც გაჯავრებულ პლატონს ამით მხოლოდ ჭავრი ემატებოდა უფრო.

მან ველარ მოითმინა სიძის ასეთი უდარდულობა და სიცყვა გაანწყვეტინა.

– ახირებულია, ღმერთს ვფიცავარ... შენ რა სიკეთე დაგაყარეს?... დაიხედე, შენს თავზე, წარბი გაქვს გაჩეხილი!..

– ძალიანაა? – ისე იკითხა კირილემ, ვითომც აქ არათყუროდა.

– გეყოფა.

– არათყურო... ამასაც ვაზღვევინებ, სადაც იქნება... თუ ღღესვე არა!..

– შენ, ჩემო ბატონო, როგორც გნებავდეს ისე ქენი, და ერთი ეს ჩოხა გამიკვრვინებთ ვისმე და ჩემს გზას დავადგები...

– რაა, ჩოხა შემოგახიეს?... უყურე იმ ლანირაკებს!.. სხვა რა შეუძლიათ, დედაკაცებით იმნამსვე ჩოხაში უნდა გეცენ და ტანისამოსი უნდა შემოგათხრიონ... აი მაგათ კი დავასხი თავსლაფი!..

– ბატონო, ერთი შენ ეს სიკეთე მიქენი და რამერიგად გევეციო...

– ახლავე, ახლავე! გვარიანათაც გვძინებია! ეჰ, რამდენზე წამოსულა მზე!

კირილე წამოდგა და აჩქარებით ჩაცმა დაიწყო.

– ამ ოხრიშვილებს მარტო ჩოხების ხევა შესძლებიათ! – წამოიძახა მან, ჩოხას რომ ხელი მოჰკიდა. – სულ ერთიანად არ მოუთხლეშიათ კალთა!.. აი, თქვენ კი რა გითხრათ! თქვენ კი რა გითხრათ!..

დაავლო ხელი ორსავე ჩოხას, გაალო აივანზე კარი, გაჰყო თავი და დაიძახა:

– ცაცო, ცაცო! – და როცა ამ დაძახილზე აივანზე გამოირბინა ფეხშიშველა პატარა გოგომ, კირილემ გაუნვდინა ჩოხები და უთხრა: – ბიძიკო, თუ შეიძლება, ეს ჩოხები, რაგარც იქნება, ისე გამილაშხე... რაგარც იქნება... ღამეში ღობეს გამოვედევით და ასეთი უბედურება მოგვივიდა. აბა ჰე, შენს გაბრდას!..

გოგომ გამოართვა ჩოხები და ფეხების ბრაგუნით გადირბინა აივანი. კირილემ მიხურა კარი. პლატონი წარბებშეკრული აქეთ-იქით დადიოდა. კირილე ატყობდა, რომ ამრეზილი იყო და ხმას აღარ იღებდა. მაგრამ ცოცხალი ხნის შემდეგ ასე მუნჯად ყოფნა ვეღარ შეიძლო კირილემ და წამოიძახა:

– ახალ ჩოხებს გვიკერავენ, თუ რა დეემართათ ამ ოჯახდაქცეულებს!.. აწი სადილათაც დაჭდებიან და არ დაგვაგვიანდეს...

ეს ნამეგანი იყო პლატონისათვის; იგი მიუბრუნდა და გაკვირვებით გადახედა კირილეს.

– ღმერთმანი, კაი ძალი დღეა გასული. დროით ჭობია მაინც მისვლა...

– სად, ყმანვილო?

– როგორ თუ სად?... სადაც წუხელ ვიყავით!

– მართლა ამბობ მაგას, თუ ხუმრობ?

– მართლა ვამბობ... რა ხუმრობა უნდა?! აბა, არ მივიღეთ?.. რა მიზეზია?

– შენ, ჩემო ძმაო, რავარც გნებავდეს, ისე იარე, და მე კი შენი მგზავრი აღარ გახლავარ!..

– რა იქნა, შე კაცო?.. რა მოხდა ამისთანა? გინახავს, რომ ქორწილი იქნება თუ დღეობა, რამე ლაპარაკი არ მოხდეს?.. რა ვუყოთ მერე?.. მარტო ჩვენს თავზე მომხდარა, რაც წუხელ საქმე მოგვიხდა, თუ როგორაა?! ან რა იყო ასეთი რამე?.. სხვას არავის შეხვდომია თუ?

– შენ, ბატონო, რავარც გნებავდეს და მე კი დრო არ მაქვს...

– დრო არ გაქვს, თვარა გეიქცევიან შენი დედაბრები სადმე!

– გეიქცევიან თუ გაჩერდებიან, ეგ სულ ერთია, მე დროზე უნდა დავბრუნდე სახლში. ასე უთავბოლოდ ყანყალი არ შემიძლია!..

– შე კაცო, ერთი დღე რა უნდა იყოს! მე თვეობით ვრჩები ხოლმე სახლის გარეთ, მაგრამ რომ მივბრუნებულვარ სახლში, ყოველთვის ყორიფელი ისე დამხვთომია, როგორც დამიგოვებია!

– კაცია და გუნება!..

ამ ლაპარაკში გოგომ გაკერილი ჩოხებიც შემოუტანა, მერე მოართვა პირსაბანი წყალი ორსავეს, სიძე-ცოლისძმას, და მალე ორივე ჩაცმულ-დახურულნი წასასვლელად მზად იყვნენ. კირილე ბევრს ეხვეწა შაფათაძისას მიბრუნებულიყვნენ ისევე, მაგრამ პლატონი ვერას გზით ვერ დაიყოლია; ის კი არა, პირდაპირ უთხრა სიძეს, რომ მათი ერთად მგზავრობა, როგორც ეგყობაო, შემდეგში აღარ უნდა იქმნეს საქმისათვის სახეირო. ამის გაგონებამ კირილე ძალიან დააფთხო; შიშს მიეცა, პლატონი არ გატყუებულიყო და უკან არ გაბრუნებულიყო მისდა თავიდან მოსაცილებლად. სწორედ ამის შიშით კირილემ გადათქვა შაფათაძისას მიბრუნება, მზად იყო ყურმოჭრილ ყმად გახდომოდა ყველაფერში პლატონს და კიდევაც მოუხშირა ისეთ ლაპარაკს, რომელიც მათი მგზავრობის საგანს შეეხებოდა.

– პლატონ, სატირალში არ მივიღეთ?.. რომ გითხარი – დღესაა ის გირილი, – მიმართა მან პლატონს.

– ჩემი სატირალიც მეყოფა, სხვისაში არ გავერიო, ჩემო ძმაო! – მიუგო პლატონმა და გავიდა აივანზე. კირილეს თან გაჰყვა. ეზოში ბიჭი დაინახა, მიიხმო, ცხენები მოითხოვა, მადლობა დააბარა მასპინძელთან, რომელიც უკვე შათათაძისას წასულიყო დილიდან, და ორივენი შესხდნენ ცხენებზე.

ხმაგაკმენდილი კირილე გვერდით მისდევდა პლატონს. კირილეს გაუგებრობა ჰკლავდა იმის შესახებ, თუ რას ფიქრობდა მისი გაბუტული ცოლისძმა, – აპირობდა ახლა წასვლას მამიდა სალომესთან, თუ სახლში ბრუნდებოდა? საჭირო იყო ამ გულმოსული კაცის გახალისება, თორემ ამნაირ გუნებაზე მყოფი უსათუოდ სახლისკენ გაემართებოდა. დიდხანს ეძადა ამისათვის კირილე და ბოლოს მიმართა ცოლისძმას ღიმილით:

– პლატონ!.. კაია, შე კაცო!.. დეივინყე თუ გიყვარდე, რაც ჩემით შეგემთხვა... მიჯავრდები კიდევ?

– სულაც არა, – ცივად მიუგო პლატონმა.

– რაუა არა!.. ვერ გაცობ თუ?.. შე კაცო, პეტრე მოციქულმა სამჯერ იუარა ქრისტეს მონათუეობა, მაგრამ ამისათვის სამიღვემიოდ არ დასჯილა, ისევ საყვარელ მონათუედ დარჩა და შენ ჩემით ერთი უსიამოვნება შეგემთხვა – ამას ველარ დამიფინყებ?! კაია, თუ გიყვარდე!

პლატონს უნებლიეთ გაელიმა ამ სიტყვებზე. კირილეს იამა და ისეთნაირად დაუტრიალდა, რომ ცოტა ხნის შემდეგ მართლა ყველაფერი გადაავინყა პლატონს. აქამდე გულამღვრეული კირილე გაახალისიანა ამ გარემოებამ, წაათამამა და სიტყვა შეაპარა მამიდამისის შესახებ:

– კიდევ კარგ დროს მივალთ! – თქვა მან.

– სად? – იკითხა პლატონმა.

– მამიდაჩემთან.

– ასე შემოთხრენილი ჩოხით მივიდე სალომესთან?..

– შემოთხრენილი კი არა!.. სულაც არათვერი არ ეტყობა მაგ შენს ჩოხას... ახალივითაა, თავი ნუ მომიკუვდება!..

გადასახვევი ახლოს იყო და ახლა კირილე უფრო თავგამოდებით დაფაცურდა, რომ ცოლისძმა სახლისაკენ არ გაეშვა, რას არ მოჰყვა, რას არ მასხრობდა, რარიგად არ ცდილობდა მის უფრო გამხიარულებას, რას არ იგონებდა, რომ გაეცინებინა და ამასობაში თავის სიტყვაზე დაეყოლებინა.

აგერ გადასახვევთანაც მივიდნენ, საიდანაც მარჯვნივ უნდა გაეხვიათ, თუ კირილეს მამიდასთან იყვნენ წამსვლელნი.

კირილემ მასხრობას უფრო უმატა. პლატონი კარგად ხედავდა, რა ცეცხლშიაც იწვოდა მისი სიძე.

– პლატონ... ბიჭო, გაიხსენე პეტრე მოციქული... რა ეპატივა მას და ვისგან?! მეც მეპატივოს, ბიჭო, შენგან, რა დიდი საქმე იქნება, ერთი მეპატივოს!.. ნუ გადაძვივებ დარიკოს თუ რაიმე სიბრალოელი გაქვს ჩემი, ნუ გაახელე შენს დას ჩემზე და რა გინდა ჩემგან! თუ დარიკო გამიგულისდა, უნდა დაგჯდე სახლში და ხომ შემეხუთა სული და გული!.. მიხედე, კაცო, ღმერთს!.. ბიჭო, ერთხელ შეგცოდე, მეტი ხომ არა!.. ბიჭო, პეტრე მოციქულის ამბავი გეიხსენე, შე უღვთო, შე უღვთო!.. წამოდი აქეთ... მარჯვნივ მიდის ჩვენი გზა, მარჯვნივ, ღმერთი გამარჯვებას მოგცემს!.. – და კირილემ გადაუხვია მამიდამისისკენ მიმავალ გზაზე.

პლატონი სიცილს ვეღარ იკავებდა, გაცხარებით მოლაპარაკე კირილეს რომ უყურებდა. ერთ ხანს ცხენი შეაჩერა და მერე, როცა კირილემ აღვირში მოჰკიდა ხელი და მარჯვნივ გადაახვევინა, გულიანად გადინარხარა და გაჰყვა სიძეს.

– ძალიან არ დოუშინებხარ დარიკოს, კირილე?! ხა, ხა, ხა!

– ნუ შეგეშინდება შენ!.. ის რომ არ მყავდეს, ჩემო ძმაო, ჩემს ეზოში ძალღს ვერ ნახავდი გამვლელს!.. ვუფროთხილდები, არ გავაჯავრო ჩემზე – სხვა რაღა სიკეთე აყრია ჩემგან?! რამდენადაც შემიძლია, ამას ვცდილობ, თუმცა ხშირად ესეც მაგინყდება, ჩემდა საუბედუროდ... ერთობ სულგრძელი ადამიანია, ძმობას გეფიცები!.. ღვთისნიერი ადამიანია, რომ იცყვიან... და შენც შეგატყობს კაცი, რომ მისი ნათესავი უნდა იყვე... შეგატყობს! – სიცილით დაატანა კირილემ. – თუმცა მშვენიერი სადილი კი დამაკარგვით და შენც დაჰკარგე... იმ ოხერ შათათაძეს ძალიან მასპინძლობა ექნება დღეს... ძალიან მომზადებული იყო! გლახა გუნებაზე იყავი, თვარა არათვერი არ გვიჭირდა, რომ მივბრუნებულიყავით... ერთი იმათაც თვალეს დოვუბრიანლებდი... ცნობას მივცემდი!.. ახლა კი ასე მშვიდ მუცელზედ კარგა ხანს მოგვიხდება თრევა, სანამ მამიდაჩემამდი მივანწვდით!

– ისეე შათათაძე გაგახსენდა? – გაიცინა პლატონმა. – მე რომ შენ ვიყო, ხმასაც აღარ ამოვიღებდი... შენც საკმაოთ გერგო, ჩემო კირილე, მუშტები, შენ ნუ მომიკვდები!..

– ჩემგანაც არ დაჰკლებიათ, ნუ გეშინია... კიდევ უფრო მივართმევდი, რომ ხელიდან არ გამოეგლიჯათ!.. – კირილემ კიდევ დიდხანს ილაპარაკა თავის ყოჩაღობაზე, ბევრი იტრაბახა თავის სიმარტვეზე და მთელი გზა იმის ამბებში იყო, თუ სად რა ჩხუბი შეხვდომია, ვისთან რითი ვათავებულა და რა ვაჟკაცობა გამოუჩენია. მაგრამ ამ ლაპარაკშიაც ხშირად აგონდებოდა დაკარგული, მიტოვებული ლხინი და ეს გახსენება უფრო უცხოველებდა შიმშილის გრძნობას და, ამით აწრიალებული, თავს მით ინუგეშებდა კიდევ, რომ გზაში ღუქანი ეგულებოდა, სადაც შეეძლო წინა ღამეს სმით ამომწვარი ყელი დაეღებო და ცარიელი მუცელიც ორიოდ ღუქმა პურით დაეკმაყოფილებინა.

VII

მზე კარგა გადახრილი იყო, ჩვენი მგზავრები რომ იმ ჭიმშერ სალობერიძის სახლს მიუახლოვდნენ, რომელსაც ჰყავდა კირილეს მამიდა სალომე.

სალობერიძე ერთი იმ აზნაურთაგანი იყო, რომელთაც რაღაც მანქანებით დღეს კიდევ შერჩენიათ იმდენი მამული, რომ შეუძლიათ რიგიანად იცხოვრონ და გაუჭირვებლად გაუძღვნენ თავიანთ ოჯახს. მოხუცებული ჭიმშერი სწორედ გონიერი კაცი იყო, შეგნებული; და ეგ იყო მიზეზი, რომ მის ოჯახში ყოველივე თავთავის რიგზე იყო; უსაქმურს აქ ვერ ნახავდით. რაც გაეწყობოდა, შეიღებისათვისაც სწავლა არ დაუკლია. ცოცხალი გონების პატრონს ჭიმშერს საინტერესოდ ჰქონდა ყოველივე საზოგადო საქმე და მის ახლოს ყოველთვის გესმოდათ ამნაირ საქმეზე სჯა-ბაასი. თვით კარგი მოლაპარაკე, მასთან სხვასაც ენა ამოედგმებოდა ხოლმე და ლაპარაკის ხალისი ემატებოდა. შეძლებით ღონიერს, პურადს, სტუმართმოყვარე სალობერიძეს თითქმის ყოველდღე სტუმარი ჰყავდა სახლში: ვინ მოსალაპარაკებლად მოდიოდა, ვინ რჩევის საკითხავად, ვინ შემწეობის სათხოვნელად, ვინ ისე ცყუილად, სანახავად, რომ მეგობრული კავშირი არ შეწყვიტა ამ კაცთან. მეტადრე ყმანვილკაცობას უყვარდა სალობერიძისას თავის მოყრა; აქ მათ ხვდებოდათ მიძღები მასპინძელი, რომელმაც მათი აყოლა იცოდა, რომელთანაც ისინი თავისუფლად მასხარაობდნენ, ოხუჩობდნენ, ენამახვილობდნენ და სიამოვნებით ატარებდნენ ღროს ამ ენამახვილიან და ხალისიან მოხუცებულთან.

ღღესაც თავი მოეყარათ აქ ყმანვილებს და მოლხენილი სადილის შემდეგ ფართო აივანზე გამოფენილთ, ერთი სიცილი, ხარხარი და ყაყანი ჰქონდათ. ზალაში ისევ აულაგებელი იყო სუფრა, რადგანაც სადილიც ის იყო გათავდა.

ეზოში შემოსულ კირილეს ამათგან დანახვა და მიძახება: „კირილე! კირილე!“-ო, ერთი იყო.

კირილეს ძლიერ ესიამოვნა ამ შეკრებილების დანახვა, ერთი დაჰკივლა უცნაურად, გადაჰკრა ცხენს მათრახი და შურდულივით გაქანებული ცხენი, რომელმაც ერთის თვალის დახამხამებაში გადირბინა ფართო ეზო, კიბეზე შეაგდო.

– ჰაი, ჰაი! – თან დასჭექა კირილემ.

– მაგ შეჩვენებული უსათუოდ გაღეშილია! მარცხი არ მოუვიდეს! – წამოიძახა ჭიმშერმა და სხვებთან ერთად კიბისკენ გამოიქცა.

კიბეზე შემოგდებულმა ცხენმა ფეხი ველარ მოიმაგრა და წათორთხილებული დაეცა გვერდზე. დაეცა კირილეს, მაგრამ ისევ მარდად წამოვარდა და ახლა აქელებული იდგა ყმანვილებით გარშემორტყმული.

– რავა იქნება, ყმანვილო, ასეთი გაუფრთხილებლობა?! – მიმართა ჭიმშერმა კირილეს.

– ბიძიას ვახლავართ!.. უკაცრავად, შენი ჭირიმე! – და კირილე ბიძამისს მიესალმა.

აივანზე ავიდა პლატონიც და ჭიმშერისადმი მისალმების შემდეგ სხვებსაც მიესალმა.

კირილემ შეიხედა ზალაში და, სუფრას რომ თვალი მოჰკრა, წამოიძახა:

– ამიგომაა სასიამოვნო აქ მოსვლა! იუ!.. შენი ჭირიმე, შენი, ჩემო ბიძია! – და იგი მივიდა მაგიდასთან, დაავლო ჯერ ერთ ბოთლს ხელი, მერე მორეს, მესამეს და ცარიელები რომ შერჩა, ლანგარით ჩაის ჩამომრიგებელ ჭიმშერის ქალიშვილს მიძახა:

– მაგ ჩაის რომ დააცუნცულებ, მაგის მაგიერად, შე ქალო, ერთი ბოთლი ღვინო შემოიგანო ის სჯობია, ჩემო ვერიჩკა!

– ჯერ ეს მიირთვი და მერე ღვინოსაც მოგართმევ! – მიუგო ვერიჩკამ.

- თუ ჩემი სიყვარული გაქვს, ჩემო ვერიჩკა, ერთი ბოთლი ახლავე შემომიბრუნე!
- კი, ბატონო! – უპასუხა ვერიჩკამ და სხვებს მიაწოდა ჩაი.

კირილე მთვრალი იყო და პლატონი თვალს არ აშორებდა მას. გზაზე, ღუქანში, პლატონის საუბედუროდ, მათ შეხვდნენ კირილეს ვიღაც ნაცნობი ყმანვილები, და ძლივსძლივობით დააშორა მათ თავისი სიძე მისგან დატანჯულმა პლატონმა. ახლა ისე ამოიყინა კირილემ ბოთლების დანახვაზე ღვინო, რომ მისი გადათქმევინება ყოველად შეუძლებელი იყო. რა ხერხი არ იხმარეს, რომ როგორმე ზალიდან გამოეცყუებინათ აივანზე; ჰპირდებოდნენ, აი, ავერ მოგიტანთ ღვინოსაო, აი ავერო. მაგრამ ბოლოს კირილემაც შეატყო, რომ თხოვნას არაფერ უსრულებს და აპილბილდა, გული მოუვიდა, განყრა.

– რა იქნა, კირილე... ასეთი ყველას შეწუხება გავიწყობა? დანყნარდი, ყმანვილო! – მივიდა მასთან პლატონი. – ნუ შეაწუხე ყველა!

კირილემ ერთი თვალით გადაჰხედა და მიაძახა:

– ვის ყველას ვაწუხებ, ბიჭო, ვის ყველას?... თუ, ყველათ შენი თავი მიგაჩნია?... რა მოხდა, თუ იცი? დედინაცვალს ერთს კი არა ათს გიმოვი!.. ბიძია, თუ შენ ვაწუხებ, ბოდიში მომიხდია და ამას რა აწუხებს, კითხე, თუ გიყვარდე!..

– დანყნარდი, ყმანვილო! – შეუტია შეშინებულმა პლატონმა, რომ კირილეს არ წამოსცდენოდა მეტი.

– ძალიან არ წუხს?! ერთ უშვილო დედაბერს დეეძებს სადედინაცვლოდ და მითხარით, ჩემგან რა შეწუხება მიჰყენებია... დავედე უკან მეძებარავით!.. ეგებ, ბიძია, გეგულეობდეს სადმე უშვილო დედაბერი და ამ ყმანვილს ეგებ გული დოუშოშმინო!..

პლატონი გაშრა, სირცხვილისაგან ცოცხლებში აღარ ერია. მზად იყო იქვე გაეგორებინა ეს გაღეშილი ვაცი, რომელსაც აღარც კი ესმოდა არაფერი ამ ქვეყნისა, რომელიც სრულს გონებაზე აღარ იყო და რომლისგანაც ამდენი ვაივავლახი გადახდა სულ მცირე ხანში. მაგრამ შეიკავა თავი, რაღაც წაიბუტბუტა, აივანზე გავიდა და რიკულს მიეყრდნო განინმატებული. კირილე კი თავისას არ იშლიდა.

– კოსტა! – მიაძახა მან ზალაში შემოსულ მოსამსახურე ბიჭს. – კოსტა, ბიჭო, ღვინო! არ გესმის შენ?

– ახლავე, ბატონო! – მიუგო ბიჭმა და უცბად გავარდა ზალიდან.

ღვინო მაინც არავის მოჰქონდა.

– ვერიჩკა, ასე წახდით? – მიაძახა მამიდაშვილს კირილემ. – ღვინო გამოგელიათ?!

– ახლავე იქნება! – წამოიძახა ვერიჩკამ და ესეც საჩქაროდ ჩამოეცალა კირილეს.

კირილემ ცოცხა ხანს კიდევ უყურა და ბოლოს მოთმინება დაეკარგა; ერთი მიიხედ-მიიხედა ზალაში წარბშეკმუხვნით, წამოავლო ქუდს ხელი და აჩქარებული ნაბიჯით გაემართა ზალიდან, გაიარა აივანი და ეზოში ჩავიდა.

– სად მიხვალ, ყმანვილო? – მიაძახა ჭიმშერმა.

კირილემ ხმაც არ გასცა, ჩავიდა ქვევით, შეტდა თავის ცხენზე, წამოვიდა აივნისკენ და პლატონს შესძახა ბრძანებლობით:

– წამოდი... პლატონ!.. არ გესმის?

– ხომ არ გადარეულხარ, ყმანვილო?... – მიუგო პლატონმა აივნიდან.

– სად უნდა წახვიდე, ყმანვილო?... – მიმართა ჭიმშერმა. – სად უნდა წახვიდე?

– არ გესმის შენ ჩემი? – ისევ შემოსძახა პლატონს. – ცხენზე შეტევი ახლავე, თვარა!

– ნუ ირევი, ყმანვილო! – კიდევ მიმართა ჭიმშერმა. – ჩაფით შეიყუდე ღვინო, თუკი აგრე გულით გინდა!..

– თქვენი ღვინის მწყურვალეს თავსლაფი დავასხი!.. შენ, ეი, პლატონ, ჩემი არ გესმის?!

ჭიმშერი გაჩერდა ამის გავონებაზე, პლატონი მივიდა რიკულებთან და გატავრებით გადასძახა:

– რა ღმერთი გინყრება, კირილე?... რა ღმერთი გინყრება?! ასეთი გადარევა იქნება?!

– არ მოხვალ?

– სად უნდა წამოვიდე, ყმანვილო?

– არა?! – იყვირა კირილემ, მიატრიალა ცხენი და ხმალამოღებულ შურდულივით გაექანა პლატონის ცხენისაკენ.

– მოჰკლა ცხენი, ცხენი მოჰკლა! – იყვირეს აივანზე და უსათუოდ ცხენი საზარლად დაიჭრებოდა, რომ აივნიდან ჩამოქანებულ პლატონს ქვა არ ესროლა ცხენისათვის და მისი დამფრთხალი ცხენი გვერდზე არ გამხტარიყო. მაგიერად ღონივრად მოქნულმა და ცხენს დაცილებულმა ხმალმა მთვრალი კირილე მარჯვნივ ისე გადაიტანა, რომ თავი ველარ შეიმაგრა და მიწაზე მძიმედ დაეცა.

კირილე კინალამ ხმალს წამოეგო. შეიქნა ერთი წივილ-კივილი. ყველა იმისკენ მირბოდა და მათ წინ კიდევ პლატონი.

– მიშველეთ, მიშველეთ! – გამოვარდა და მისკენ გაექანა ხნიერი ქალი, რომელსაც უკან ვერიჩკა მისდევდა.

კირილე კი წამოდგა ზეზე, აიღო ხმალი და პლატონისაკენ წამოვიდა დასარცმელად, მაგრამ პლატონს წინ ჩამოუდგა ერთი ყმანვილთაგანი, სწვდა ხელში კირილეს და ჩააგებინა ქარქაშში ხმალი.

– კირილე... შვილო... რა იყო?... რა მოგივიდა, გენაცვალოს მამიდაშენი! – ალერსით ეუბნებოდა ხნიერი ქალი, მამიდამისი სალომე, მაგრამ კირილეს ამისი არა ესმოდა-რა, მეტი გატავრებისაგან ხმაგაკმედილი მოატდა ცხენს, შემოჰკრა მათრახი და თქრშიალით გაექანა ჭიშკრისაკენ.

– გოულეთ... გოულეთ მაგ შეჩვენებულს ჭიშკარი... გოულეთ... მაგ თავლათდასხმულს, მაგას! – მიყვირა უკან ჭიშკერმა.

– რა არი, ყმანვილო... რანერი საქციელია?... – შეუტია ჭიშკერს სალომემ. – რა ჭკუაა ახლა მაგ?...

და შეწუხებული ქალი, ერთ ადგილას გაშეშებული, მისჩერებოდა ქვევითკენ მიმქროლავ ძმისწულს, რომლის ქუდილა მოჩანდა, თითქოს ქარისაგან მოტაცებული, ღობეების სარებს ზევით.

– რა იყო? რა მოუვიდა მაგ უბედურს?... ვინ აწყენინა, ასე რომ გადირია მაგ შავდღებზე დაბადებული! – წუნუნებდა სალომე.

პლატონი ამქვეყნად აღარ იყო ჯერით.

– რატომ მკვდარი არა ვარ ახლა... რაზედ ფეხები არ მომცდა და მაგას ნამოყვები?
– გაიძახოდა საცოდავი.

– რა ვუყოთ, ბიძიკო... შენი რა ბრალია... მაგ შეჩვენებულმა ასე იცის ყოველთვის!.. მადლობა ღმერთს, რომ ასე ადვილად მოვრჩით კიდევ! – გაიცინა ჭიმშერმა.

– თქვენ ნუ მომიკვდებით, რაც მე ამ ორ დღეში გადამხდა მაგისაგან, არ ვიცი, თუ როდისმე კაცს ამდენი გასაჭირი ენახოს ერთი კაცის მიზეზით... – ნაღვლიანად ამბობდა პლატონი და მოჰყვებოდა, რაც ამბავი მოუვიდა შათათაძისას, კირილე რანაირად დათვრა გზაზე ღუქანში, საიდანაც ძლივსძლივობით წამოიყვანა აქეთ. ეს კაცი, რომელსაც წინანდელი მწუხარებაც ეყოფოდა, ამ ახლად გადახდილი უსიამოვნების შემდეგ, მეტად გამწარებული იყო. ამიტომ ისეთნაირი კილოთი ლაპარაკობდა, სწორედ შეეცოდებოდა კაცს, რომ თვით ამბავი სასაცილო არ ყოფილიყო.

– საცხა ჩეჩხეხება ახლა ის უბედური და ერთი საცოდაობა უნდა მოხდეს! – წაილაპარაკა მწუხარებით სალომემ.

– ჩეჩხეხება კი არა... ერთი შენ, ჯავრობ კიდევ! – მიმართა ჭიმშერმა.

– აბა, რა... ო, ღმერთო, ღმერთო! – ამოიოხრა სალომემ და აივნიდან სახლში შევიდა.

პლატონის მოთხრობილმა ამბავმა იქ მყოფთ ბევრი სხვა წინანდელი თავგადასავალი გაახსენა კირილესი და ცოცხა ხნის შემდეგ აივანზე ისევ სიცილ-ხარხარი და ხმაურობა ისმოდა. ისევ კარგ გუნებაზე დადგნენ ყველანი და წინანდებურად სიამოვნებდნენ.

VIII

პლატონი კიდევ დიდხანს იყო უგუნებოდ, მარტოდ მჯდომი ზალის კუთხეში, პატარა რგვალ მაგიდასთან, ჩაით წინ და ჯერ კიდევ ვერ დაეწყნარებინა თავისი გული. რარიგად არ ლანძღავდა და ავინებდა თავისთავს, რომ გადარეულ კაცთან მგზავრობა არ დაიშალა და ამდენი უსიამოვნება და განვალება გამოიარა... განვალება განვალება იყო, მაგრამ მას უფრო სირცხვილი ჰკლავდა, იმ წყევლმა რომ მთელ საზოგადოებაში წამოიძახა და მისი საიდუმლო გაამჟღავნა. რასაკვირველია, ახლა სამასხროდ იქნებოდა ავდებული ამ ყმანვილებისაგან, რომელნიც დიდიდან საღამომდის მხოლოდ იმით არიან გართულნი, რომ

საოხუნჯო, სასაცილო და სამასხრო საგანი რამ ან მოიგონონ, ან შეამჩნიონ ვისმე. ამაზე იკლავდა თავს პლატონი და იმნაირ გუნებაზე დადგა, რომ მზად იყო ხელი აეღო თავის განზრახვაზე, მიეგოვებინა თავისი საქმე, ამნამსვე უკან გაბრუნებულიყო სახლში, თავი მიენებებინა ყოველივესათვის და დაე, რაც უნდა ის მომხდარიყო.

– მშვენიერი ადგილი ამოგირჩევიათ, თუ კაცი ვარ!.. ამ ცუბილ სასმელთან ცუბილი მუსაიფიც უფრო მოსახერხებელია, თავი ნუ მომიკვდება!

და ამის მოქმელი, მომლიმარე სახის, ასე ოცდაშვიდის, ოცდაცხრა წლის ყმანვილი კაცი მოუჭდა გვერდით.

– აზნაური არისცო ქვაშავიძე გახლავარ... იმედი მაქვს ახლოს რომ გავიცნობთ ერთმანეთს, ცუდ კაცად არ დამსახავთ. ამას თამამად ვიტყვი სწორედ!.. კეთილშობილი კაცი ყოველთვის კეთილშობილი კაცისაგან უნდა იცნობებოდეს... და თუ ჯერ ჩემი ნამდვილი კეთილშობილება მე თქვენთან არაფრით დამიმტკიცებია, იმედი მაქვს, მალე თვალსაჩინოდ დაგიმტკიცოთ... ღიას!

პლატონი უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა, რა ეპასუხნა, რა მიეგო ამ უცნაური კაცისათვის? მერე კიდევ ეს კაცი ისე სხაპასხუპით ისროდა სიტყვებს, რომ ამ მოულოდნელი თავდაცემით გათვაციცებული, იგი მისჩერებოდა ქვაშავიძეს და არ იცოდა, რა პასუხი მიეცა. მის ბედზე ეს ყმანვილი თითქოს არც კი აცლიდა მაგიერ სიტყვას, იგი თითქოს ჩქარობდა თავისი სათქმელის დათავებას, რომელიც მოკლე არ უნდა ყოფილიყო, როგორც ეცყობოდა.

ყმანვილმა კაცმა რომ თავისი თავი დაწვრილებით წარუდგინა პლატონს, საკმაოდ რომ გააცნო, უფრო ახლოს მიიწია მისკენ და ხმადადაბლებით ჰკითხა:

– თქვენ მართლა ეძებთ საღედინაცვლო ქალს?.. გკითხავთ ამას, როგორც პაციოსან კაცს... მართლა ეძებთ?

პლატონმა თვალეხი მიაშტერა ამის მკითხველს. რისთვის ეკითხებოდა ამას ეს კაცი? რა უნდოდა, რა ჰქონდა გუნებაში ამ კითხვის ღროს? აი, კირილეს ნაწყალობეხი ამბავი! – გაიფიქრა პლატონმა.

– ეძებთ ხომ?.. – განუმეორა კითხვა არისცომ, რადგანაც პლატონი პასუხს უგვიანებდა. – ხომ?

– ბატონო, რაღაცას უჭკუო, გონებადაკარგული კაცი წამოაყრანტალეხს, რა გასაგონარია, თუ ღმერთი გნამთ!..

– არა, არა! – გაანყვევინა სიტყვა არისტომ. – არა, პატიოსნებას გათვით, პატიოსნებას... მითხარით!

– ბატონო!

– არა, თქვენ არ იფიქროთ, რომ მე რაიმე ცუდი აზრით და უხეირო განზრახვით გეკითხებოდეთ... მოგახსენებთ, ვერ მიცნობ ჯერეთ, მართალია, მაგრამ, რომ გამიცნობთ, ცუდ კაცად არ მიმიღებთ-თქვა, მოგახსენებთ თამამად...

– ბატონო, მაგას რაზე...

– თვითონ ბატონი ხარ და კეთილშობილი და, როგორც კეთილშობილს, ისე გკითხავ მეც, კეთილშობილი კაცი... მითხარით, მართლა ეძებთ თქვენ სადღეინაცვლოს, თუ არა?

პლატონმა ველარ შეძლო დაეფარა თავისი საიღუმლო ამ უცნაურად ჩაცივებულ კაცისთვის.

– ვეძებ! – მიუგო მან ბოლოს.

– თქვენ ძმა გყავთ?

– არა!

– და?

– გათხოვილი!

– კაი დაგემართოსთ! ბედნიერი კაცი შენ ყოფილხარ!.. ახლა დედინაცვალს ეძებ, ორნაქმარებს, უშვილოს, იმიტომ რომ გეშინია, მამულში მოზიარე არ გაგიჩნდეს, – ეგ ადვილი მისახვედრია და, თუ ჩემს პატიოსნებაში ეჭვი არ შეგაქვს, ამის მიზეზი, იმედი მაქვს, არ მომიცია თქვენთვის, სანდო კაცად მიყურებთ...

– მაგას რაზე ნებულობთ! რაგომ არა! – დაატანა პლატონმა.

– არა, არა! მე სხვანაირი კაცი ვარ... ოსტატობით გამოვლექილი, დაცდენილი სიტყვით მე არასოდეს არ ვისარგებლებ. ამას მე ჩემს თავს არ ვკადრებ, თქვენ არ მომიკვდეთ! თუ მენდობით. თუ დაიჭერებთ ჩემს სიტყვას, მე მიგასწავლით სწორედ იმისთანა ქალს, რომელიც ნამდვილ სათქვენოა, თქვენი ხელმოსაკიდებელია... არ წარმოიდგინოთ, რომ მე თქვენი მოტყუება მწადდეს. მაშინ ღმერთმა აქვე გამათავოს! მე მაჭანკალი არ გახლავარ ზოგიერთივით, არ იფიქროთ... არც ვიკადრებ მაგნაირ ხელობას!..

– რასაკვირველია!

– არა, ამას იმიტომ გეუბნები, რომ ეგებ შენ სხვაფერ იფიქრო რამე. ქალი კი სწორედ ზედ გამოჭრილია იმაზე, თქვენ რომ გწადიათ... ორნაქმარებია, შვილი არ ჰყოლია თავის დღეში, არც მოხუცებულია, კაცმა რომ თქვას... მშვიდობიანი, წყნარი, გულკეთილი, არც უღამაზო, – ის კი არა, ყმაწვილ ქალობაზე ირეოდნენ მისი სიღამაზისთვის...

– ნამდვილ იცით ეს ყველაფერი?

– ვიცი?.. შე დალოცვილო, მამიდაჩემის ამბავი თუ აღარ ვიცი, ვილა ჭანდაბის ამბავი მეცოდინება?! აღარ დაგიმაღავ, სწორედ მამიდაჩემია ის ქალი, რომ გეუბნებოდით და თუ მე ჩაცივებით გესაუბრებოდით, ეგ იმიტომ, რომ პირველ შეხედვიდანვე ჩემი გული მოიგე და იმიტომ განვიზრახე შენთან დამოყვრება, დანათესავება, თვარა სხვა რომ ვინმე ყოფილიყო, ხმასაც არ გავცემდი... გამოტყეხილი ვითხრა, ხლაფორთი ბევრი დამჭირდება, ქალი რომ დევიყოლიო, მარა კარგი კაცის გულისათვის კაცი რას არ იზამს...

– სად ცხოვრობს მამიდათქვენი? – შეეკითხა დაინტერესებული პლატონი.

– ქვედურეთში!

– ქვედურეთში?! – გაკვირვებით განიმეორა პლატონმა.

– ჰო!.. რამ გაგაკვირვათ? ა?

– ისე!.. ქვედურეთში მე კიდევ მითხრეს ერთ ქალზე...

– ვინ ვითხრა? – გაანწყვეტინა სიტყვა არისტომ. – ვინ?

– არა... ისე, ლაპარაკში სიტყვა, თვარა...

– ვინ იყო მაინც, თუ კაცი ხარ...

– აღვოკაცი რომაა, ივანე გვერდევანიძე... გეცნობებათ...

– უი, უი... და ივანეს სიტყვას უნდა აჰყვეთ?! ცნობით რაღა არ ვიცნობ, ბიძაჩემია ის სულწინამდელი, ის... იმის სიტყვის დაჯერება გავიწყობოდა? მხოლოდ მოგყუებაზედაა გამაცადინებული ყოველ წამში... ივანე რა ეშმაკად გინდა...

– არა, ყმაწვილო, გინებით არც იმას უგინებია ის ქალი, ის კი არა, ძალიან აქო... ძალიანაც აქო...

– ასე დაგენყო, შე დალოცვილო, თავიდანვე... გყვილა გამალანძღვიე ნათესავი... ცუცხლი შემომეკიდა... რა ვიცი დღეს კაცი კაცს ისე ვერ ახსენებს, რომ მისი გინება და ცუდად მოხსენება თანვე არ დაატანოს... მე ვთქვი ახლა, თუ ივანემ თავისი ნათესავი აგინა... ბრეგადის ქვრივზე გითხრათ რამე?

– სწორედ... სწორედ.

– ჰო და ეგ არის... ჩემო ძმაო, პირობა ხომ არ გვექონებია, ორივეს ერთნაირად გვექო ის ადამიანი?... ალბათ, ღვთის ნებაც ურევია ამ საქმეში, თვარა ერთნაირად მოლაპარაკე კაცი სადმე შეგხდომია შენ ჩვენში, თუ ძმა ხარ?

– გვერდევანიძემ არც კი იცის, თუ რა საქმეზე ვარ მოსიარულე.

– ჰო და ეგ არის... ეგ არის, ჩემო ძმაო და კეთილო! ღმერთმა ათქმევინა მას და შენ გაგაგებინა თავისი სურვილი ივანეს პირით... სხვაგან ნურსად გადავარდებიო... იქვე განიშნა შენი საძებარი... ღმერთს ყვარებისარ... თქვენი სახელი, უკაცრავად... ჰო, ღმერთს ყვარებისარ, პლატონ ჩემო, ამიგომაც მეტი ლაპარაკი საჭიროც აღარ არი და გადავწყვიტოთ საქმე... ძმობაზე ხელი მივცეთ ერთმანეთს. ჰა! – და არისგომ ხელი გაუნვდინა პლატონს.

პლატონი კი ახლა მეტად აირია და გაუბედავობამ შეიპყრო, გადაწყვეტილების მიღების წინ წამდგარი. არისგოს სიტყვა ერთობ წამდვილ სიტყვად ეჩვენებოდა. ეს ქალი მართლა და ბეკინას ბედი უნდა ყოფილიყო. აბა, რა იყო, რომ იმ წამიდანვე, თავის ჭიშკარს ფეხი გადმოადგა თუ არა, მხოლოდ ამ ქალზე ელაპარაკებიან ყველანი, შემხდურიც და დამხდურიც. უსათუოდ ეს უნდა იყოს მამამისის ბედი. მაგრამ ამასთანავე გადაწყვეტილების

მიღებაც უძნელდებოდა. ვაი თუ უფრო სანდო სხვაგან მოინახებოდე და ამაზე გადანყევით საქმე გამიფუჭდესო?!

– ორნაქმარებია მამიდათქვენი, არა? – ჰკითხა პლატონმა, რომ უფრო დარწმუნებულიყო და ერთხელ კიდევ გაეგონა დამაჯერებელი სიტყვა.

– რასაკვირველია, ორნაქმარები... წინედ უცნობლაძეს ჰყავდა. მერე – ბრეგაძეს!

– შვილი არ ჰყოლია არც ერთთან?

– გეფიცები პატიოსნებას, შვილი არ ჰყოლოდეს თავის დღეში!

– დიდხანს ჰყავდა უცნობლაძეს?

– თუთხმეტი წელიწადი. – და არისცოც გაეცინა.

– თუთხმეტი წელიწადი!.. ბრეგაძეს?

– რვა! – ისევ სიცილით მიუგო არისცოც.

– რვა.

– ჰო, რვა! ეგ ნამეგანია, ყმანვილო! – ველარ იკავებდა სიცილს არისცოც.

– რას იბამ კაცი, გაჭირვება ათასწაირ სისულელეს გაფიქრებინებს და თან უხეიროთაც გალაპარაკებს! – ღიმილით მიუგო პლატონმა. – რვა წელიწადი... და შვილი არც ამასთან ჰყოლია?

– არა, ყმანვილო, არა!.. – მოუთმენლად ამბობდა არისცოც. – გეუბნები, აღარაა შენი ლაპარაკი საჭირო... ავდგეთ ხვალ, შევგდეთ ცხენებზე, მივიდეთ, ვნახოთ ის ქალი, დევითანხმით და მორჩა, საქმე გავათავოთ!.. აბა, ხელი... ხვალ ქვედურეთში მივდივართ! საქმე გათავებულია.

პლატონი გაუნძრევლად იჯდა თავის ადგილას და არისცოცს შეჰყურებდა. იგი ისევ ყოყმანობდა, საბოლოოდ ვერ სწყვეტდა საქმეს.

– ჰო, ყმანვილო!

– ცოცხალი მომითმინეთ!.. ასე უცბათ...

– ე, თქვენ, როგორც გაცვობთ, გაუბედავი კაცი ყოფილხართ! გაგივინათ ასეთი გაუბედაობა, ამდენი ყანყალი!.. საქმე ცხადია და ნათელი – რაღა მოთმინება და გადადებ-გადმოდებთ საჭირო კიდევ!

– არა... არა!.. ასე სულდაუთქმელად არ შემოძლია, ცოცხალი ხნის შემდეგ მოგახსენებ ჩემს პასუხს... ასე აჭობებს კიდევაც! – თავის სიტყვაზე იღვა პლატონი.

ბევრს ეცადა ქვაშავიძე პლატონისათვის სიტყვა დაეცდევინებინა, მაგრამ მაინც ვერას გახდა.

– მაგარი კაცი ყოფილხარ ძმობას ვუფიცავარ!.. ძალიან მაგარი. რა გაეწყობა!.. აბა, ამ ვახშობამდის გევიგებ შენს სიტყვას და მანამდის მოთმინებას ვიქონიებ...

ამ საგანზე ლაპარაკი დამთავრებულად უნდა ჩათვლილიყო ვახშობამდის. ორივე ჩაჩუმდა, სანამ ახალ სალაპარაკო საგანს მიაგნებდნენ.

– კი არ გაყინულა ეს ჩვენი ჩაი!.. – წაავლო ხელი სტაქანს არისტომ. – შენ რომ არა, უფრო თბილის დაღვევა მოგვიხდებოდა ორსავეს. – ღიმილით დაატანა მან.

– ცივი კბილებს შეინახავს. – მიუგო პლატონმა.

– ეგეც მართალია! – თქვა არისტომ, უცბად გამოცალა სტაქანი და ლამბაქით და კოვზით ხელში აივანზე გავიდა, რომ მოსამსახურისათვის გადაეცა.

აქ ისევ სიცილი და მხიარულება სუფევდა.

– სახლში ხომ არ ებატიჟებოდი პლატონს, ასე ჩაცხვებით რო მისდექი მაგ კაცს? – მიმართა სიცილით ერთმა ყმაწვილთაგანმა არისტოს.

– მგონია, ძალიან უარით გამოისტუმრეს „ზნაკომობაზე“! „ხადი დაღმე, ზნაკომ ბუდეშო!“ არისტო, ხომ? – დაატანა მეორემ.

– არ ეცვობა?! ბარგიც თან ოუკრავეს! ხა, ხა, ხა!

– რაა? ასე სახელგაგებილია არისცო, რომ ამდენი ხვეწნა ჭირდება, სახლში რომ ვინმე მიიწვიოს? – სიცილით იკითხა ჯიმშერმა.

– მიიწვიოს კი არა, მიიგყოს, ბატონო, მიიგყოს! ყველა ჩემსავით სულელი კი არ არის!.. – წამოიძახა ერთმა კობცა, მაღალი ტანის, ლამაზი სახის ყმანვილმა.

– რაა იყო, კოტე... რაა, შენ რომ დაგვატიჟა?! – მიაძახეს ამ ყმანვილს სხვებმა და ატყდა ერთი ხითხითი.

– კაია, ნულა გამახსენებთ, თუ ღმერთი ვნამთ!

– ააბრუნა ამან თავის წისქვილი! – ღიმილით მიაძახა არისცომ.

– მოჰყევი, მოჰყევი კაცო!.. – მიაძახეს ყმანვილს. – ჯიმშერს არ გოუგონია მაგ ამბავი!

– გაგბრიყვი, ბატონო, გაგბრიყვი და ვესტუმრე მაგ უხეიროს... არ მომეშვა, თქვენ ნუ მომიკვდებით, თვარა ჩემით რაა წვიდოდი! ჯერ დიდხანს უარს ვეუბნებოდი და მერე, რომ აღარათფერი გამეწყო, მე ვთქვი, კაცი დამემდურება-თქვა, რაც იქნება, ვენვევი-მეთქი... ავდექი და წვევდი... წვევდი. სწორედ აპრილი იყო... მე ვთქვი, ღვინო ჯერ კიდევ ექნება კაცს, სირცხვილში აღარ ჩავაგდებ-თქვა... ამის გულისათვის ტალახი ბევრი ვსრისე, ღობე ბევრი გავარღვიე, გზები ისეთი, რომ ძლივს გავატანე... რავარც იქნა, მივედი, მივანიე... დაღლილი, დაქანცული. მოვისვენებ ერთი, ვამბობ ჩემს გუნებაში... მივედი ახლა, გადავიხედე ეზოში – სადღაა სახლი. ფიცრები ყრია აქაც, იქაც... აგერ გამოუწყიათ ახალი სახლი, სვეტია მხოლოდ და მასხარობასავით მარტო ერთი კარი ოუკიდნიათ... ჩვევდი ეზოში... ვუყურე, ვუყურე, მომივიდა გული, მივაფურთხე ერთი და გამოვაბრუნე ცხენი და გაცეცხლებული მივდივარ უკან... ვილაც კაცი შემხვდა, ვკითხე: ბიჭო, არისცო ქვაშავიძის სახლი სად არის-თქვა და... „ბატონო, არისცოს ფიცრების მეტი არათფერი აქვსო, სახლი სად აქვსო“... თურმე ძმები გაყოფილან, სულ ფიცარ-ფიცრად გაუტანიათ სახლი და ახლა ორსავე, რომ მთელად აღარ აქვთ მასალა, ქე არიან ისრე უბინაოთ... დაყანყალობენ იქით-აქეთ. მაგათ ღმერთმა მშვიდობა მისცეს და მე რაზე მპატიჟობდა, ჰკითხეთ ერთი!

– გაყოფამდი გპატიჟობდი... მაშინ უნდა მწვევოდი... ჩემი რა ბრალია. არა, ბატონო ჯიმშერ?... კაი, თუ გინდ აგრე იყო, არ დამითვრიხარ იმ ღამეს მერე? – მიმართა სიცილით არისცომ კოტეს.

– ეგ კი... რომ ვბრუნდები ის არის, გვეხედე აგერ არ შემომეყარა გზაში ეს ჩემი მასპინძელი?! აი, შენ ასეთო, აი შენ ისეთო – მივაძახე გაცეცხლებულმა... – არ გრცხვენია, ასე მომატყუე, მომკალი?! გულზე ვსკდები კაცი! ეს-კი იცინის... სადმე თავი მიმაღლები, შე უღმერთო, ვეხვეწები დალლილი, მკვდარი კაცი. წამიყვანე, სადაც შენ მიეთრევი-თქვა... წამიყვანა, ბატონო, ვიღაცა ნათლიმამა ჰყოლია. ვინ ოხერმა მოანათლია მაგას შვილი! წამიყვანა, მიმაყენა ყაზახისას... მოითხანა ყაზახმა თავი, მარა რარიგად... რა არ მოგვიტანა, რა არ მოგვართვა, რა მასპინძლობა გავგინია... ეს შეჩვენებული კი დათვრა და სულ ერთიანად სტაქნები და საინები დოუფშენა... ახლაც მრცხვენია, რომ გამახსენდება...

– ხომ დაგათვრე?... ამაზე იყავი მოსული და რაღას მემდური კიდევ, ჩემო ძმაო... დრო გაგატარებდი, ვალი გადამიხდია! – დაატანა არისტომ. – მეგი რაღა გინდა?

– ეგ იმ კაცმა მცა პატივი, შენ კი არა!..

– ჩემით... აბა, მარტო მიბრძანებულებიყავი... მარა შენ რომ მოჰყვები მასხრობას, ხვალამდი ვერ გაათავებ! – ხელი აუქნია არისტომ და ოთახში შევიდა.

ბალდავაძე საზოგადო სიცილში ისევ განაგრძობდა თავის მონაცოლ ამბავს, არისტო კი ამ დროს დაეძებდა სალომეს, რომელიც ვახშმის განკარგულებაში იყო.

IX

– ბიძი, სალომე სადაა? – ჰკითხა მან ჭიმშერის პატარა ქალიშვილს.

– უკან ბალკონზეა, ბატონო! – მიუგო ბავშვმა.

არისტო გაეარდა იქით და სალომესთან მისულმა, ხმადაბლა მიმართა:

– თუ შეიძლება, ბატონო, ერთი წამით! – და თვითონ წინ წამოუძღვა სალომეს.

– უკაცრავად ვარ, საქმეს მოგაცდინეთ! – დაიწყო არისტომ, როცა ორივე ერთ მივარდნილ ოთახში შევიდნენ და არისტომაც კარი მიიხურა. – თქვენს ქმარ-შვილს, კარგ ქმარ-შვილს გაფიცებთ, შემენიეთ ერთ პანია საქმეში... მლოცავი ბევრი გყავთ, მაგრამ ერთიც რომ მიიმატოთ, ამით არას წააგებთ... მადლია და ღმერთი კიდევ უფრო მწყალობელი იქნება თქვენი, რაფარც ახლა არის...

სალომე განცვიფრებით შეჰყურებდა ამ უცნაურ კილოზე მოლაპარაკე კაცს, რომლის სიტყვები მისთვის სრულიად გაუგებარი იყო.

– რა იყო, არისცო?

– ახლავე მოგახსენებთ... ამ საათშივე... მამიდაჩემს გაბრალებთ... უბედურ მამიდაჩემს... ბრეგაძეს რომ ჰყავდა...

– რავა? ხომ არათფერი დამართია? ა?

– ახლა დეემართა... ჩავარდნილია, თქვენი მგერი ჩავარდა ცეცხლსა და გენიაში... მგლები ხელში!.. თქვენც გაგონილი გაქვთ იმათი უნესობა და თავლაფდასხმა... რა ქალი და რა ოჯახში მოემწყვრა, რა ოჯახში?! რა შეჩვენებულების ხელშია! თან მეცოდება სანყალი, საბრალო მამიდაჩემი, და თანაც მერცხვინება, ვერსად ვერ გამიმხელია მათთან მოყვრობა: ღარიბი, ღატაკი, დამსილიო, რომ გაგიგონია, სწორედ ისინი არიან!.. ებრძვიან ერთმანეთს, ეჭიჭყინებიან... კაცი ვერ მიხვალ, ვერ მივიღებენ; ვერც თავად სადმე ჩნდებიან, გლიან ისე და აქვთ ნიდაგ ერთი ჩხუბი, ერთი დავიდარაბა ერთმანეთში... მე რომ ახლობელი მოყვარე ვარ, მე ვერ მივიღვარ, არ შემძლია უბედური ნათესავი ვნახო წელიწადში ერთხელ მაინც... რარიგად მივიღე? მე შენ გეცვი, მიღება შეუძლიათ, ბინა აქვთ, სახლი, კარი, სასმელი, საჭმელი... ჰმ!.. ჩემს სისხლ-ხორცთან ვერ მივიღე წელიწადში ერთხელ, ორხელ?! გოუგონია კაცს?! მარტო მრცხვინია, ამისთანა მოყვარე რომ მყავს... მერცხვინება, შენ ნუ მომიკვდები!.. და აგერ შემთხვევა არის და თქვენს სულს დავენაცვლე... თქვენს შემწეობას ნუ მომაკლებ... სულის საცხონებელი საქმე ქენი... შეენიე სანყალს, გულშენუხებულ, დამწვარ-დადაგულ, დახრაკულ დედაკაცს... შეენიეთ, ღმერთი თქვენც შეგენვით!..

– რითი, ჩემო არისცო, რითი? – ეკითხებოდა გაკვირვებული ქალი, არისცოს მჭევრმეცყველებით გულაჩვილებული. – რით, არისცო ჩემო?

– მხოლოდ ერთი თქვენი სიტყვა, სხვა არათფერია საჭირო. ერთადერთი სიტყვა! თქვენს ძმისწულს რომ ეგერ სამანიშვილი მოჰყვა, – დაინყო უფრო ხმადადაბლებით არისცომ, – ის სამანიშვილი სადღეინაცვლოს ეძებს... ორნაქმარებს და უშვილოს...

სალომეს გაეღიმა.

– მამა ახირებია, ცოლი უნდა შევირთოვო და მაგას მამულის გამყოფელიდან უნდა თავი დეიფაროს... და ეძებს დედინაცვლად ორნაქმარევ, უშვილო ქალს. დიას!.. ჰო და მამიდაჩემი სწორედ ზედ გამოჭრილი რომ იცყვიან, ისეა მაგათ საძებარზედ...

სალომე რაღაცას ჩათუქრდა.

– მართლა არ ჰყოლია მგონი ელენეს შვილი, – წაილაპარაკა მან.

– არა, ბატონო, არა!.. შეჩვენებული ვიყვე, თუ ვცუოდე, თუ როდისმე ჰყოლოდეს! რა ხანია თქვენ მას იცნობთ, თქვენ გაიგონებდით.

– კია ოცი წელიწადი!

– ჰოდა... ოცი წელიწადიც ხომ შვილი არ ჰყოლია... მერე კაი შეგვიანებული იყო, რომ გაუთხოვებიათ... ახლა ეყოლება მაგას შვილი? თავს დაუდებ, ბატონო, ხელს მოეჭრი... რაც გინდათ, ის მიქენით!.. ვის გოუგონია მაგისი შვილი ანი! – ცხარობდა არისტო.

– მერე მე რითი უნდა შეგეწიო, არისტო ჩემო?

– ურჩიეთ მაგ სამანიშვილს დედინაცვლად ელენე... გამოჰკითხეთ აქეთ-იქით, ამბავს ჰკითხავთ და როცა სიგყვა ჩამოაგდოს... თქვენ უსათუოდ გკითხავთ რჩევას და ამას გვევდრებით, მიქენით წყალობა, თქვენს სიგყვას ის კაცი გაჰყვება, უქეთ მამიდაჩემი, აცხონეთ სული, შეეწიეთ გაჭირვებულს. მაგ ყმანვილი ერთადერთი შვილი ყოფილა ოჯახში... როგორც ეცობა, კი, ცოცხალი მაგარი კაცია, მარა რიგიანი უნდა იყვეს. ჩემთვისაც ძალიან იქნება, ბატონო, მიხვალ კაცი კაცთან, ნახავ, გნახავს, მტერ-მოყვარეობას გაგინწევს... შენი ჭირიმე, ჩემო ბატონო, ჩემო!.. ერთი სიგყვით... რაღა ვთქვა... და სიგყვა რომ აღარ ეხერხებოდა, ყელმოგრეხილი არისტო ყანყარაგოში მარცხენა ხელის წაღვებით, წვერებწამოშვერილი, უცნაურად ეღრიჭებოდა სალომეს. – შენი ჭირიმე... შენი... შენი!

– ბატონი ბრძანდები... კი, ბატონო... მაგაზე რათ გინდა მაგდენი ხვეწნა!..

– შენს სულს ღმერთი გაახარებს... ჩემო ბატონო, ჩემო!

– კი, ბატონო, კი!..

– რაღა ვთქვა... რითი გადავიხადო მაგიერი! – წამოიძახა არისტომ და ჩაატრინდა ხელებში სალომეს და კოცნა დაუწყო.

– მაგაბე, შე კაცი, რა... ნეგავი კი რამე იქნებოდეს და...

– კი, იქნება, კი... ან კი იქნება ყველაფერი... და კაცი არ ვიქნები თუ დღე არ გავუმწარე იმ ოხრიშვილებს!.. მე ვაყურები იმათ თავიანთ სეირს... საქვრივოს რომ გადავამლეჭიებ!.. მაშინ ექნებათ საბუთი, ცუდი კაცი მიძახონ... აბა, ბატონო სალომე... მეტი რავალა შეგანუხო კიდევ!..

– მოგახსენე და სწორედ ვეცდები... მეტი ხვეწნა რალა საჭირო!

– თქვენ გაცოცხლათ ღმერთმა უკუნითი უკუნისამდე... თქვენ გაცოცხლათ!.. – წამოიძახა გრძობით არისტომ და უცბად დაატანა: – ახლა კი ისევ ბალაში შევალ, თვარა ეგებ ქე შემნიშნოს გამოპარვა და ეჭვიც ეილოს რამე იმ კაცმა... ნურას უკაცრავად, შენი ჭირიმე! უნდა შევიპარო ისე, შეუმჩნევლად...

და კმაყოფილი არისტო ოთახიდან უცბად გამოვარდა და მარტოდ დატოვა გაოცებული სალომე.

ამ დროს პლატონი ერთ წყვეტებაში იყო. თუმცა მის გარშემო ხმაურობა და ჟრიაბული იდგა, მას არა ესმოდა-რა, – თავის აზრებში იყო წასული. იგი თითქოს ვერც ამჩნევდა, რა მხიარულება სუფევდა ამ საზოგადოებაში; ვერ ხედავდა, რარიგათ ეჭობრებოდნენ ეს ყმაწვილები ერთმანეთს, თუ ვინ უფრო მეტ სიცილს გამოიწვევდა, ვინ უფრო აამებდა მათ საყვარელ მასპინძელს, რომელიც გულით ერთობოდა და ხალისობდა. პლატონი ხანდახან თუ ათხოვებდა ყურს, რაც ამბავი ხდებოდა მის მახლობლად, თორემ სულ იმას ფიქრობდა, რა ექნა, რა გადაწყვეტილებას დასდგომოდა? მიელო ამ ქვაშავიძის წინადადება, თუ არა? გადაწყვიტა ამ ვილაც ბრეგაძის ქვრივზე საქმე, თუ სხვაგან ეძებნა სხვა ქალი? ვაი თუ ეყოლოს შვილი?.. მარა თუ მართლა ორნაქმარებია, უშვილო... შვილი რავა ეყოლება... რა ღმერთი გაუნყრება. რა! ჭინი ხომ არ ჭირს მისი? იგი ათასნაირად სწონიდა ამ საქმეს. ხან ასე ფიქრობდა, ხან ისე. ხან გადასწყვეტდა, ხან ისევ მეტ გაფრთხილებას ურჩევდა თავისთავს... ყმაწვილი კაცი ერთ განამანიაში იყო... დრო კი მიდიოდა და საჭირო იყო რაიმე გადაწყვეტილება მიელო, საჭირო იყო პასუხი მიეცა ქვაშავიძისათვის, დაპირებისამებრ. ეძიოს სხვაგან? უარი უთხრას ქვაშავიძეს?.. თუ სალომესთან მივიდეს და დაეკითხოს? მაგრამ რარიგათ? ვინ მისცემს იმდენ თავისუფლებას ახლა სალომეს, რომ მასთან თავისუფლად მოლაპარაკება შეიძლოს?.. სანყალს, ამ განამანიაში მყოფს, თავბრუ ესხმოდა. მოლალული გვინი ხეირიანად ვერც კი მოსაზრობდა და დაღლილი პლატონი იჭდა ხანდახან გაყუჩებული, გაყეყეჩებული. ამ განვალეებაში მყოფს უეცრივ არისტოს ნათქვამი გაახსენდა.

ეგება მართლაც ეს ქალი მამამისის ბედი იყოს?! მართლა, რა არის, აბა, რომ თავიდანვე ამ ქალს უხსენებენ და ყოველი გარემოება ისე ეწყობა, რომ უსათუოდ ამ ქალის მხსენებელი ხვდება ყველგან, თითქოს განგებ პირი შეეკრათ ამბავს... ხომ არაფერია იცოდა? მას ხომ ერთი სიტყვაც არ დაცდენია თავის საიდუმლოს შესახებ გვერდგეგანიძესთან – თვითონ იმან ახსენა და აქო ეს ქალი... ქორწილიდან სახლში ბრუნდებოდა, მაგრამ მაინც აქეთ წამოვიდა... აქ მოვიდა და, თითქოს განგება იყოს, ეს ქვაშავიძე დახვდა და ამბავს ქალს ურჩევს და აძლევს... რა უნდა იყოს ასეთი უცნაურად მონყობილი ამბავი?! რას მიეწეროს?... ასე უმნიშვნელოდ რაღა იქნება, რაღა ხდება ეს ამბავი?! ეგება მართლა ღმერთი ანიშნებდეს და გაჭირვებულს დახმარებას აძლევდეს, ეწოდეს, საქმეს უადვილებდეს, ბედზე უთითებდეს... აბა, რატომაც ასეთი უცნაური, თითქმის შეთანხმებული, ერთპირიანი ლაპარაკი ყოველგან ამ ერთ ქალზე?! და ამბავს, ამ აზრზე შეჩერებული პლატონი, რაც უფრო უკვირდებოდა გარემოებას, უფრო და უფრო რწმუნდებოდა, სჯეროდა, რომ აქ სხვა არა უნდა ყოფილიყო რა, რომ ბრეგადის ქვრივი მამამისის ბედი უნდა ყოფილიყო და მას უთითებდნენ ბედს, ანიშნებდნენ. ამ აზრმა ისე შეიპყრო პლატონი, რომ რამდენიმე წუთის შემდეგ, თითქოს მძიმე გვირგვინის ხმით, რაღაც გასაჭირისაგან განთავისუფლებულივით მან მხიარულად, თავისთავად წაილაპარაკა:

„სწორედ... სწორედ... სწორედ ასე უნდა იყოს! რაც იქნება – იქნება!.. ბედს სად წაუვა, სად დეემალეობა კაცი?!“

და გულგახსნილი ახლა გუნებაში ღმერთს ეხვეწებოდა ისევ, რომ შეებრალეებინა მისი ცოლმეილი, მისი თავი და ყოველივე უბედურება თავიდან აეცილებინა.

გულმოშვებული ახლა იგიც შეუერთდა საზოგადო მხიარულებას, ახლა იგიც სიამოვნებით შეჰყურებდა ამათ მასხრობას, იცინოდა ამათთან, ამ უდარდელ ყმაწვილებთან.

„იყოს კაპასი... ავეგულიც, რას დამაკლებს? – გაურბენდა ხანდახან თავში და მერე ისევ ყური ამ ყმაწვილებისაკენ ჰქონდა. – მარა, ვაი თუ დედაკაცი უარზე დადგა, მაშინ? – ისევ უბრუნდებოდა თავისას პლატონი. – მაშინ?... ეგ რაღა შეიძლება!.. რაკი ბედია... უსათუოდ დათანხმდება, რაღა შეიძლება!.. – ანუგეშებდა თავისთავს. – ეს არისცო რა იქნა!“

უნდოდა ახლავე შეეცდებინებინა მისთვის თავისი გადანწყვეტილება, ეთქვა, რომ ხვალ უსათუოდ წასულიყვნენ ქვედურეთში და საქმე გაეთავებინათ. დაუნყო არისცოს ძებნა თვალთ და ის იყო აივნიდან ზალის გაღებულ კარებში არისცოც გამოჩნდა.

არისტომაც მოჰკრა თვალი პლატონს და როცა შეამჩნია სახეზე რაღაც კმაყოფილება, ნავიდა მისკენ.

– რას შერები, კაცო? – ხმადაბლა ჰკითხა მან. – როგორ გადაწყვიტე?

– ხვალ ნავიდეთ ქვედურეთში! – უთხრა პლატონმა.

– აბა რაღას მანვალებდი, შე კურთხეულის შვილო... ძმობას გეფიცები, იმდენს საქვრივოს ავალებიებ, რომ...

– არა, არა... რაში მინდა, გაჭირვებულების ნანართმევი!.. საქვრივოს რას დავეძებ!..

– ერთი შენ კიდევ! – შეუტია არისტომ.

– მაგას თავი დავანებოთ... ეს მითხარი, მამიდათქვენი ულამაზო ხომ არაა?... მტერმა არ გაგვცინოს, მოყვარესაც არ ეწყინოს...

– ულამაზო? მიბრძანდით... მონახეთ მეორე მისი დასადარი ქალი... რითაც გნებავთ – სილამაზით, შეხედულობით, ჯანმრთელობით... რას ამბობთ?! ჰჰ!

– კაი დაგემართოსთ, კაი დაგემართოსთ!.. აბა ხვალ... ნულარ გადავდებთ!

– არა, არა! – მიუგო არისტომ – დარდი ნუ გაქვს... აწი მე ვიცი!

პლატონი ერთობ კარგ გუნებაზე დადგა, აღარც კი დაეძებდა მაინცდამაინც სალომესთან წინანდელ გადაწყვეტილებისამებრ მოლაპარაკებას, რჩევის კითხვას; დარწმუნებული იყო, რომ ბეკინას ბედს მიაგნო და რამდენიმე ხნის შემდეგ მოსალხენად გამზადებული ვახშმის სუფრას მიუჯდა და მხიარულად ელაპარაკა სალომეს, შემდეგ ვერიჩკას სიმღერაშიაც მხარი მისცა; შეუერთდა საზოგადო ყიჟინს და ყანწს ყანწზე გულმოდგინებით სცლიდა.

– არისტო, პლატონ, აბა, ჰე, აბა, ჰე! – უძახოდა მათი მოლხენით ნასიამოვნები ჭიმპერი.

– არიქა, პლატონ... ჩემს პლატონს სიცოცხლე და ღღეგრძელობა და ყოველივე სიკეთე! – მიაძახა მან, გადაისვა ტუჩებზე ხელსახოცი და წამომდგარმა გაუშვირა ყანწი. – მოდი, ერთი მაგ შენ ლამაზ წვერებში გაკოცო!

პლატონი წამოვარდა, მივარდა ჯიშერთან, გადაეხვია მოხუცებულს, მხურვალედ აკოცა გულში და იქვე ღვინით ავსილი სასასპო სულდაუთქმელად გამოცალა.

გათენებამდის დიდი ხანი აღარც კი რჩებოდა, სუფრიდან რომ წამოდგნენ არისტო, პლატონი და მათთან კიდევ ორიოდე ყმანვილი. სხვებმა უფრო ადრე მიატოვეს სუფრა და ზოგი იქვე ინვა ბალაში ტახტზე გაგებულ ქვეშაგებში, ზოგი კი ოთახებში.

– ერთი ჩვენც წავდვით თავი და მერე გავსწიოთ ჩვენთვის... – თქვა არისტომ და პლატონთან ერთად ებოში ჩავიდა. ნიგვზის ქვეშ ორივემ გაიხადეს ჩოხები, დაიდვეს თავქვეშ, შეისხნეს ახალხის ღილები, გავორდნენ სახლიდან ჩამოტანილ ნოხზე და ერთი წამის შემდეგ ორივე ღვინისგან გაღეშილი, მძიმედ-მძიმედ ქელავდნენ ძილმორეულნი.

აგერ ინათლა და ამომავალი მზის სხივები მოეფინა დედამინას. არემარე ჩაჩუმებული იყო, ტკბილ ძილში გართული; ყოველივე მიწყნარებული, მიყუჩებული, თითქოს ნაზობდა ამ თბილ, მანებივრებელ სინათლეში.

მოუსვენრად გატარებული ღამის შემდეგ ამ მშვენიერ დილას თითქოს სწადდა დაკარგული ძალ-ღონე დაებრუნებინა ყმანვილებისათვის, რომელნიც მას მინდობიან და აგერ გარეთ ამწვანებულ ბალახში დაყრილან დასასვენებლად.

პლატონისა და არისტოს გარდა სხვებიც გორავდნენ ნათიბში, ღრმა ძილში წასულნი. აქვე სძოვდნენ მათი ცხენები.

მშემ კარგად წამოინია. ჰაერიც თანდათან უფრო თბებოდა; სხივებს ძალა ემატებოდა და მათ ქვეშ მძინარის ძილიც უფრო მოუსვენარი ხდებოდა. აქამდის უძრავად მწოლარე, ახლა ხან ერთ გვერდზე გადაბრუნდებოდა, ხან მეორეზე, მოუსვენრად შლიდა ხელებს, არიდებდა პირს ზევიდან დაჩერებულ მზეს, ნიგვზის ფოთლებს შუა შემოპარულ მის გამთბარ სხივებს...

– უჰ, თავზე არ წამოგვდგომია მზე! – უცხად წამოვარდა ზეზე არისტო და პლატონს დაუნყო ღვიძება. – ადე, ადე, ყმანვილო... წავიდეთ, თვარა გაშუადღევდა ეს არის. ნუღარ დევიგვიანებთ!..

პლატონმა ძლივს გაახილა თვალები, ზანტად წამოდგა დაღლილი, მაგრამ ატყურებული არისტო აჩქარებდა, ძილის ნებას აღარ აძლევდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ

ორთავემ ჩაიკვავს, დაიხურეს, ცხენები დაიჭირეს, შეკაზმეს, ბიჭის პირით მადლობა შეუთვალეს მასპინძელს, შესხდნენ ცხენებზე და გასწიეს ქვედურეთისაკენ.

X

სალობერიძის სახლიდან ქვედურეთამდე კაი შორი გზა ჰქონდათ ჩვენს მგზავრებს. მზე იწურებოდა, ისინი რომ სოფელში შევიდნენ და არისტომ ცხენი გააჩერა ერთ ჩანგრეულ ღობეში დატანებულ წუნელის ჭიშკართან.

– მივანიეთ ღვთის მადლით! – წამოიძახა მან და ცხენიდან ჩამოხტა.

ჩამოხტა პლატონიც.

– აქაა? – იკითხა მან.

– აქ გახლავან, აქ, – რალაც მგრულად წარმოსთქვა არისტომ, – აქ გახლავან... ე, იმ ქობში უფროსი ძმა გვეიდა ღროვით... ამაში კი საშუალო და უმცროსი არიან... ეი, მასპინძელო! – დაიძახა არისტომ, ჭიშკარი რომ შეაღო და ებოში შევიდნენ.

– მე შენ გეტყვი, ხმას ვერ გაანვდენ თავიდან ბოლომდის, იმხელა გაშლილი ებო აქვთ ამ შეჩვენებულებს... ჩაბარდნენ პატრონს, თუ რა დეემართათ, რომ არავინ ჩანს! – წაილაპარაკა წინ მიმავალმა არისტომ.

ოღის ყურიდან თავსათარწაკრული ქალის თავი გამოჩნდა და იმწამსვე მიიმალა; მერე იქიდანვე გამოხტა წვივებგატიგვლებული, პერანგა ბავშვი, შეჩერდა, მიტრიალდა უცხად, ამოეთარა სახლის ყურეს და იქიდან დაუნყო ცქერა მოსულეებს.

– ეწყინათ ჩვენი მოსულა ამ მუდრეგებს?! – წაილაპარაკა არისტომ და მზად იყო ერთი-ორი ასეთი გინება კიდევ მიეძღვნა მასპინძლისათვის, რომ აივანზე გამოჩნდა თმაგაჩეხილი, ლამაზი სახის, ახალუხზე ღვედშემორცმული, გაშლილი ჩოხით ყმანვილი კაცი და სტუმრებისაკენ წამოვიდა.

ეს იყო უმცროსი ბრეგაძე, სერაპიონი.

– პლატონ სამანიშვილი გახლავთ!.. სერაპიონ ბრეგაძე!.. – პირველი მისალმების შემდეგ გააცნო ერთმანეთი არისტომ.

– მობრძანდით, ბატონო! – მიიპატიჟა სერაპიონმა მოსულები. – ეს ცხენები მიბოძე, არისგო!

– სერაპიონ ჩემო, აქიდანვე უნდა გამოგიტყდე, რომ ამაღამ თქვენს იქით გზა აღარა გვაქვს... ვეღარსად წავალთ და, თუ ძმა ხარ, ცხენებისათვის საკვები გვიშოვე, შენი ჭირიმე! – უთხრა ბრეგაძეს არისგომ.

– კი, ბატონო!.. რამდენიც გნებავთ... კი, ბატონო! ჯერ ავერ დავაბამ და მერე მე თვითონ მოვეუვლი... სახლში მიბრძანდით!

– დავითი შინაა?.. – იკითხა არისგომ სერაპიონის უფროსი ძმა.

– არ ვახლავთ... საღამოს გახლდება... სხვაგან საქმე ჰქონდა...

– კაი დაგემართოს – წაილაპარაკა არისგომ და თან გუნებაში დაუმატა: „აბა, საქმეს დაჩქარება უნდა იმ მხეცის მოსვლამდით, თვარა მერე დროსაც ვეღარ ვიშოვი, მამიდაჩემს სიტყვა უუთხრა“. – მამიდაჩემი რას შერება, სერაპიონ ჩემო?

– რას იზამს... კარგადაა... ავერ თავადაც მოდის!

მართლაც ოთახიდან აივანზე გამოვიდა ხნიერი დედაკაცი, ჩამოირბინა კიბე და კვაცასავით მობაჯბაჯებდა არისგოსაკენ, თან თავსაფარს ისწორებდა და თან გაიძახოდა:

– შენი ჭირიმე... შენ დაგენაცვლა მამიდაშენი ელენე, შენ! ჩემო გვრიგო და მალხაზო... ძლივს არ მოვესწარი კიდევ შენს ნახვას! შენი ჭირიმე, შენი, შენი! – და სიხარულით გაცეცებული ქალი ეხვეოდა თავის ძმისწულს და მხურვალედ ჰკოცნიდა. – არ გრცხვენია, ბიჭო, ასე რომ მიმივიწყე?... ასე უნდა მამიდის დავინწყება?... ასე?..

– ანუ ხშირად ვნახავ, მამიდაჩემო... უფრო ხშირად!.. სტუმარი მოგიყვანეთ, მამიდა, სტუმარი აზნაური პლაგონ სამანიშვილი, ბეკინა სამანიშვილის შვილი! ძალიან სასიამოვნო სტუმარი! – ეშმაკური ღიმილით დაათავა არისგომ სიტყვა.

ხნიერი დედაკაცი უცბად მიტრიალდა, თავი დაუკრა პლაგონს, ხელი ჩამოართვა და თანაც მოიბოდიშა:

– ღმერთო მომკალი! სიხარულმა გამომჩერჩეგა მე უბედური, თვალები რავა ამება მე უბედურს, მობრძანდით; სახლში მობრძანდით, ნუ მიძრახავთ, ჩემო ბატონო!

– რას ბრძანებთ, ბატონო! – მიუგო პლატონმა, – რათ სწუხართ მაგისათვის...

– დავინწყებული ვყავარ, ჩემო ბატონო, სულ დავინწყებული! ერთხელ წელიწადში რა ვარ არ უნდა გნახოს შენიანმა?

– გამხნევედი, მამიდაჩემო! აწი უფრო ხშირად გნახავ-თქვა, აკი გითხარი.

– უწინაც მპირდებოდი, მარა...

– ახლა აღარ მოგატყუებ, შენ არ მომიკვდე! – სიცილით მიუგო არისტო.

– ნეტავი მაგას მოვესწრებოდე და!

– კი მოვესწრები!..

სერაპიონს კიდევაც გაუკვირდა არისტოსაგან ეს დაჭინებული სიცივე და უნდობლად მისჩერებოდა ამის მთქმელს, რადგან ვერ მიმხვდარიყო ნათქვამის მნიშვნელობას.

პლატონი კი დაკვირვებაში იყო გართული. ეს დედაკაცი სწორედ ურიგო არ იყო. თავის ხნოვანობის მიხედვით შეხედულებაც სასიამოვნო ჰქონდა. მართალია, ეგყობოდა გამოსვლის წინ უმარლი მოესვა პირზე, თვალების უბეები სულ ამოთეთრებული ჰქონდა ამ საცხებლით, მაგრამ მაინც მისი კაი ფერი წითური ლოყები თვალში ეცა პლატონს. და თქმა არ უნდოდა, რომ ბეკინა ვერ დაინუნებდა ამ ქალს. რაც მეგს უკვირდებოდა პლატონი, თანდათან რწმუნდებოდა, რომ გულკეთილი, კარგი ადამიანი უნდა ყოფილიყო. ამას იგი ქალის სახეზე კითხულობდა ნათლად; და ამასთან სალომესგან ამისი ქება რომ აგონდებოდა, მისი უშვილოსნობა, რომ ორი ქმრის ნაყოფი იყო, რომ მას შეეძლო მისი ლუკმის დაცვა განუზიარებლად, პლატონის გული სიხარულით ივსებოდა, მეტი სიამოვნებისაგან აჩქარებით ცოკავდა და სიყვარულიც ეღვიძებოდა ამ ადამიანისადმი. ამ უკანასკნელი გრძობით, თუმცა ჯერ გამოუთქმელით, მას სწაღდა ამთავითვე თავისკენ მიემხრო ეს ქალი, მიემხრო და ნამუსზე შეეყენებინა, რომ მასაც სიყვარულისათვის სიყვარულითვე ეპასუხა და არა ბოროტებით.

– ჩანს მართლაც ღმერთი მწყალობს! – გაითიქრა კმაყოფილმა პლატონმა.

მიპყრობილი თვალთ იგი ცდილობდა არისტო მიხედვდებინა, რომ მას მოსწონდა მამიდამისი, რომ იგი თანახმა იყო და სწაღდა, რაც შეიძლება მალე დაეწყნარებიათ მისი აფანცქალეული გული თანხმობის სიცივის გაგონებით. იგი ისეთნაირმა მოუთმენლობამ

შეიპყრო, ისეთნაირ მოუსვენრობამ შეიპყრო, თითქოს ვისიმე შიში ჰქონდა, მოცილე არ გამოჩნდებოდა, ვინმეს არ ნაერთმია ეს მოხუცებული ქალი, ხელიდან არ გამოეგლიჯა მისთვის ასეთი ძვირფასი არსება.

არისცო ადვილად მიუხვდა, რასაც პლატონის თვალები ეუბნებოდნენ. მაინცდამაინც მისთვის არათუ საჭირო იყო პლატონის ნიშნები. კი, მართალია, ამით საქმე ადვილდებოდა, მარტივდებოდა, თორემ მის გუნებაში საქმე გადანყვეტილად იმ წამიდან მიაჩნდა, რაკი პლატონს ამ ეზოში თუხი შემოადგმევინა; იმ წამიდან, რაც უნდა უარზე დამდგარიყო პლატონი, არისცოს გადანყვეტილებით, იგი იძულებული შეიქმნებოდა, – ამას მოახერხებდა არისცო, – უსათუოდ დედინაცვლად მიეღო მამიდამისი. მაგრამ რაკი პლატონმა ქალი მოიწონა და თანახმა ხდებოდა, მას საქმე უადვილდებოდა. ამით შეხალისებული არისცო მიზებს ეძებდა, რომ მამიდამისი ოთახში შეეხმო და გამოეცხადებინა მისთვის მათი მოსვლის მიზეზი.

ეს მით უფრო საჭირო იყო ახლავე ექნა, რომ დავითი სახლში არ იყო და მეთვალყურე უფრო ნაკლები ეგულებოდა.

ის იყო არისცომ ამის ასრულება დააპირა, რომ აივანზე გამოვიდა დავითის ცოლი, ნუჩია, ყმანვილი, სახეგამხდარი ქალი, თითქმის ტიგველა, ძუძუთაბავშვით ხელში. მან სტუმრებს ხელი ჩამოართვა და ხმაამოუღებლად მიჯდა კუთხეში, პატარა, დაბალ სამთეხა სკამზე.

– ბატონი ძალიან გემდუროდათ, რომ არ ნახულობდით, – მიმართა არისცოს ნუჩიამ, ჩვეულებრივი მისალმების შემდეგ.

– ახლა საქმე ისე მაქვს, რომ აწი აღარ ვათქმევინებ მაგნაირ სამდურავს ჩემზე! – მიუგო არისცომ.

– კაი დაგემართოსთ!

– მაგასაც ვნახავთ! – თქვა ელენემ.

– აგერ ნახავ! – თქვა არისცომ და მერე უცებ დაატანა: – უკაცრავად ვარ, სერაპიონ ჩემო, ცხენებისათვის რომ გთხოვე... აწი ქე დალამდება და...

– ახლავე, ჰა, ახლავე! – წამოდგა სერაპიონი და ქვევით ჩავიდა.

– მამიდაჩემო, ეს ლეკურ-ხანჯალი შემინახე შენ – წამოდგა არისტო და შევიდა სახლში; მას თან შეჰყვა მამიდამისიც.

არისტომ ჩამოიხსნა ლეკური და გადასცა ელენეს; ახლა ხანჯალს რომ იხსნიდა, კარებისაკენ თვალვებდაჭერილმა, დაბალი ხმით ელენეს მიახალა შემდეგი სიტყვები:

– მამიდა, იმ ყმანვილს დედინაცვლად უნდისხარ, იცოდე, და აქედანვე მითქვამს შენთვის, არაფრის გზით უარი არ მოხერხდება!

– ასე მასხრობაში უნდა გაატარო, შე დოუნყნარებელო, შენი წუთისოფელი?... – მიუგო ხნიერმა ქალმა.

– შენ არ მომიკვდე, მე შენ არ გეხუმრებოდე!.. შენ არ მომიკვდე!.. კაი ოჯახი, კაი მამული... სახლი, კარი, პატოსანი ამნოუშვილები... ჭარმაგი მოხუცებული... არც ისე მოხუცებული მაინცდამაინც!

– სუ, შე უხეირო, სუ გეყოფა... სხვა რამეზე იმასხრე... შენ გენაცვალე, სხვა რამეზე... ღმერთო მოძკალი!..

– კი არ გემასხრები, საქმეს გეუბნები და გეიგონე ჩემი ღმერთი გამინყრეს, თუ გეხუმრებოდე, შერცხვენილი ვიყო, თუ პირდაპირ ამბზე არ ვიყოთ მოსული. არ დაიჯერებ კიდევ? ამ მხეცების ხელში რომ ხარ, მებრალეები და ღმერთმა ხსნა გაღირსა და ეს არის... – და არისტო მოუყვა სამანიშვილების ამბავს ელენეს, აწონებდა მათ, თუმცა თვალითაც არ უნახავს მათი ცხოვრება; პირდებოდა, რომ სულ აღარ მოგშორდები, რაკი სამანიშვილისას მიგიყვანო, ათასნაირ ფერადებით უწერდა ახალ ოჯახში ცხოვრებას.

– გზა არ გაქვს, გზა, უარი თქვა! რას ამბობ?! კაი ოჯახი, კაი სასმელი, კაი საჭმელი, ყველაფერი ბევრი... მე სულ შენთან ვიქნები, მეტი რა გინდა კიდევ? არა, უარის თქმა ყოვლად შეუძლებელია... ყოვლად შეუძლებელი ლაპარაკი საჭიროც აღარაა. შენ არ მომიკვდე! – გადანყვევით ამბობდა არისტო.

ამნაირი უცნაური, მოულოდნელი ამბის გაგონებისას ხნიერი ქალი ხან „უიმეს“ იძახდა, ხან შეჰკვივლებდა გაოცებული, ხან აჩუმებდა თავის ძმისწულს, ხან რას ამბობდა, და ყოველივე ეს სიზმარივით ეჩვენებოდა სანყალს. მას სრულიად არ სჯეროდა ძმისწულის სიტყვა, ასე რომ არისტოს გულიც მოუვიდა ბოლოს, რომ ამ დედაკაცს ვერაფერი შეასმინა. ძლივს, როგორც იქნა დააჯერა, რომ მართალს ეუბნებოდა, რომ მთხოვნელი სახლში ჰყავდა მოსული და

ღარწმუნებულმა, რომ ხუმრობა აღარ იყო, ელენემ უნებლიეთ ამოიხვნეშა და უნებურად წამოსცდა:

– ვინ გამიშვებს აქედან, შვილო?

– რატომ?

– ხარკი დაჭირდებათ... თავს ვერ ირჩენენ და ამნაირ საქმისათვის რა მოეძებნებათ?

– ჩემს კბილებს!. მაგათ ხელში, რომ მოვკვდე, მაინც არ დაგტოვებ, რაკი ამნაირი საშუალება მეძლევა... რას დავეძებ მაგათ? კისერიც უტეხიათ!..

– რას იზამ, შვილო?... რას მოუხერხებ?...

– რას ვიზამ? რას ვიზამ და მოგიტაცებ – ამას ვიზამ!

– უიმე... უიმე!.. – და პირზე ხელი მიიფარა ელენემ. – უიმე!.. ჩემი გამოჭენება გინდა ამ მოხუცებულობის ხანს?... უიმე! უიმე! აჰ! არ თქვა, მაგ!.. არა, არა! შენი ჭირიმე!.. ასე გავატარებ გაძალღებულად ჩემს წუთისოფელს... არათერს არ დავეძებ, შენ დაგენაცვლე! – აწრიალდა იგი.

მაგრამ არისცო თავისას არ იშლიდა. გაღანყვევით გამოუცხადა, რომ უსათუოდ უნდა წაჰყოლოდა სამანიშვილს, გამოუცხადა მოგატაცებაც რაგვარად უნდა მოეხერხებინათ: ელენე ესტუმრებოდა ერთ თავის ნათესავს, საიდანაც წაიყვანდნენ და ჭვარს დასწერდნენ ბეკინაზე. არისცო ხმის ამოღების ნებასაც არ აძლევდა მოხუცებულ მამიდას, რომლის გონებას რალაც ბურანი შემოხვეოდა ყოველი ამ გაგონილისაგან.

ამასობაში კი აივანზე დარჩენილი ნუჩია და პლატონი, თუმცა თითო-ოროლა სიცივეთ შეენაცვლნენ ერთმანეთს, მაგრამ მუსაითი მაინც ვერ გამოანყვეს და მოელოდათ მეტად სამძიმო, უხერხული მდგომარეობა, ხმაგაკმენდით სხდომა, როცა მათდა ბედად ბავშვმა ტირილი დაიწყო და ერთი წამის შემდეგ ისეთი ყურთასმენის წამლები ჭყვირილი მორთო, რომ ნუჩია იძულებული შეიქნა ამდგარიყო და სტუმარი გაეთავისუფლებინა ბავშვის შემზარავი წივილისაგან.

მარტოდ დარჩენილმა პლატონმა პირი ეზოსაკენ მიიბრუნა და იქაურობას დაუწყო თვალიერება.

ჩამონწილი ბინდში ახლა კიდევ უფრო გულდამწყვეტი შეხედულება მიიღო აქაურობამ, ვიდრე პირველ დანახვაზე ჰქონდა. პატარა ხრიოკი, დაფერდებული ადგილი, აქა-იქ ჩამცვრეული ღობით შემოვლებული; ფერდობზე მიკრული, წინიდან ბარჯგებზე შეყენებული პანანინა ოდა, რომლის აივანზე იჯდა ახლა პლატონი; ცოცხალი მოშორებით გლეხური სახლი, ალბათ, უნინ სამზარეულოდ ხმარებული, რომელიც უფროს ძმას გადაეგანა და რომელშიაც ახლა ცხოვრობდა თავის ცოლ-შვილით, – ეს იყო ის შენობები, რაც ამ ებოში ჩანდა. ღობის გადაღმა მოჩანდა ისლით დახურული, ერთიმეორეზე მიკრული გლეხის სახლები; ქვევით, დავაკებულში მოჩანდა დანარჩენი სოფელი, როგორც ეცყობოდა, ღარიბი, შეუძლებელი.

წინათ მიყჩხებული, მიჩუმებული სოფელი თითქოს ახლა შეხალისდა, გამოიღვიძა; ორღობებში თავდაღმართიდან ერთი ჭლიგინით მოერეკებოდნენ საქონელს, მოისმოდა უკან მომდევარ მწყემსების ყვირილი, შეწყრომა. სახლების ერღობებიდანაც აქა-იქ კვამლმა იწყო ამოფშება.

თითქოს ამ პატარა ქობშიაც სიცოცხლემ გაიღვიძაო. პატარა გოგომ ჩათვით წყალი მოარბენინა; მერე, ეცყობოდა ცეცხლიც დაანთეს და, რამდენიმე ხნის შემდეგ, გაღებული კარიდან მკათიოდ მოისმა მჭადის მცხოვლის ხელების პარგყა-პურგყი. პატარა თავშიშველა და ფეხშიშველა შვიდი-რვა წლის ბიჭმა, პარკით გვერდზე, სახრით ხელში, შემორეკა ებოში რამდენიმე სული საქონელი; ამას უკან შემოჰყვა გრძელწვერა, შეხსნილი ახალუხით, ძელით მხარზე, ღვედში ნაჯახგარჯობილი კაცი, რომელმაც ერთი გაჯავრებით შეჰყვირა ბავშვს, როცა საქონელი ქობისკენ გაეშურა; ბავშვი გაიქცა და ისევ აქეთ გამორეკა პირუტყვი. მოჰკრა თვალი თუ არა აივანზე უცხო კაცს, იმნამსვე ოდის უკან მიიმალა. ეს კაცი იყო დათია ბრეგაძე. ცოცხალი ხნის შემდეგ, ქობის მახლობლად, გადასაბიჭზე გადმოაბიჯა მხარზე შეშა გაღებულმა მეორე კაცმა, – ეს უფროსი ბრეგაძე იყო. მან კარებთან დააგლო გვირთი, მოიხედა ოდისკენ, მიაჩერდა პლატონს და სახლში შევიდა.

– ის ვინაა, აივანზე რომ წამოჭიმულა? – უსიამოვნოდ, წარბების შეხრით შეეკითხა დათია ცოლს, რომელიც ცეცხლს ანთებდა ოდის უკან გადმოხურულში, რაც სამზარეულოს მაგიერობას უსრულებდა ამ ოჯახს მის შემდეგ, რაც ანგონმა სამზარეულო სახლი გაიგანა შიგ დასადგომად, სრულს გაყოფილობამდის.

– რა ვიცი, ვილაც სამანიშვილიაო... არისცომ მოათრია! – მიუგო სერაპიონმა.

– არისცომ?! მაგ ოხერი კიდევ მეეთრა?! რა მინდაო?..

– რა ვიცი, რა უნდა!.. დანაწილობს, სხვა რა ენდომება!.. რაი მევიდა, სულ იმას იძახის, რომ ანი უფრო ხშირად ვივლიო... მამიდამის არწმუნებს...

– მისმა სიცოცხლემ!.. მე იმას აქ ბინა დავადებო?! ორივეს კარში გავეყრი!.. რა გვარია ის კაცი?..

– სამანიშვილი, ბატონო, სამანიშვილი... რა იქნა ამდენი კითხვა? – გაჯავრებით შეუტია ნუჩიამ. – ვახშამი გვჭირია აგერ...

– რა ვახშამი უნდათ?! – დაიწყო დათიამ.

– ახლა მაგას მომიყევი კიდევ! – გაანყვეტინა სიტყვა ცოლმა.

– აბა, რა!.. რაც მაქვს, ის ჭამონ, იმასაც კარგად გაიხლებიან!.. არა, მაგათ სიცოცხლემ, ძროხას დოვუკლავ ახლავე!

– ჰო, ხმელა ჭადი და ლობიო მიუტანეთ!.. იმ უცხო კაცის მაინც უნდა მოირიდლოთ, თქვე დალოცვილებო!.. ასეთი თავისმოჭრა, გამოჭიანურება არ გამიგონია მე!.. ნადი, ბატონო, – მიუბრუნდა სერაპიონს ნუჩია: – ნადი, ყმანვილო, და ერთი ქათამი, რავარცხა იქნას, მონახე და დამიჭირე... არ შეიძლება ასე!..

– სად მოვნახო ახლა ამ ჩამობნელებულში!.. საცხა ორიოდე წინილია, არც კი ვიცი კარგად, რომელ ხეზედ ჯდებიან!

– ეგერა კვინცხაზე, ეგერ, ეჰ! – ანიშნა ნუჩიამ. – ნადი, ღვთის გულისათვის!.. მერე უფრო გაგიჭირდება.

სერაპიონი მიბრუნდა და ზანტად, ბურტყუნით წავიდა კვინცხისაკენ.

– დედა, ჭადი მინდა მე! მშია! – მივიდა დედასთან ახლად დაბრუნებული სამწყემსურიდან დათიას შვილი.

– მეცა, შვილო! ვერ ხედავ აგერ რამდენი საქმე მაქვს?! დათია, შეუმატე ამ ცეცხლს, შე კაცო!..

– მშია მე, რა მევიცადო!..

– დაგამშობათ გამჩენმა! – შეუტია ნუჩიამ, რომელმაც ის იყო ჭადებისათვის ფეკვილს წყალი დაასხა გობზე. – დაგამშობათ გამჩენმა! ჰა! შენ თვითონ არ შეგიძლია, რომ მონახო და ჭამო?! აი, შეგარცხვინა ღმერთმა! – და ნუჩიამ შვილს გადმოუგდო ცივი ჭადის ნაგები; მერე უცხად მიბრუნდა, წამოავლო პაგარა დოქს ხელი, გაუშვირა იგი პაგარა ბიჭს, რომელიც მადიანად ილუკმებოდა ცივ ჭადს და უთხრა:

– მაღაქიასთან გადაირბინე, ვარლამია, და უთხარი, დედა შემოგეხვევინა-თქვა, ჩემო მაღაქია, ეს ერთი დოქი ღვინო გამომიგზავნე-თქვა და მე ვიცი შენი პაცივისცემა-თქვა... ჩემო მაღაქია-თქვა, ძალიან შემოგეხვევინა დედა-თქვა... უთხარი, რომ უცხო სტუმარი მოუვიდა-თქვა. ჰა, დროზე ქენი, დროზე, ჩემო ვარლამია!

ბავშვმა გამოართვა დოქი და დედის დამტკბარ სიტყვაზე შეელივით მოჰკურცხლა.

– ნელა, ბიჭო, დოქი არ გატეხო! – მიაძახა ნუჩიამ.

არისგომ რომ მამიდამისთან გაათავა ლაპარაკი, აივანზე გამოვიდა, ხმადაბლა და ხალისიანად უთხრა პლატონს:

– ერთ წამში მოვაკვარაბჭინე საქმე, ერთ წამში... კინალამ არ გადამერია სანყალი დედაბერი! ხა, ხა, ხა! მარა იმედია, ამათსავით შენ არ შემიკრავ ნათესავთან სასიარულოდ გზას! რასაკვირველია! – და არისგო მოუყვა, თუ როგორ უნდა დაებოლოებინათ მათ თავისი საქმე.

– საქვრივოს მერე ბიძაჩემს ივანეს ამოვალეხინებთ... ნახევარი იმან წეილოს საქმის საწარმოებელი, ნახევარი შენ!.. რა გენაღვლეხა... მაგათ კი არ შევარჩენ და!

– ჰქონდეთ, ჰქონდეთ!.. ცოდვაა, არათერი გააჩნიათ!

– რას დევებებ! მე რა კარგი მახსოვს მაგათგან!

ეზოდან მოისმა რაღაც ხმაური... აგერ გაირბინა ქათამმაც, მას უკან მისდევდა ძალი დასაჭერად. აგერ კაცის ფეხის ხმაც მოისმა, რომ მირბოდა.

– ეს ოხრიშვილები, თავი ნუ მომიკვდება, ახლა დასდევენ ვახშმისათვის ქათამს!. სად იყვნენ აქამდის?! ვაი თქვენს პაგრონს, თქვენს პაგრონს! პლატონ, სანამ ესენი ქათამს იჭერენ, ერთი ცხენებს დაფხედავ ჩუმაღ, თვარა მე დარწმუნებული ვარ, ერთ კვნიტ ჩაღას არ

აღიარებენ და ხვალ, შენი მგერი იქნა ისე, ისენი რომ იქნებიან! – თქვა არისტომ, ფეხაკრეფით ჩავიდა კიბეზე და მიბნელებულში გასწია იქით, სადაც ცხენები ეგულებოდა.

ქათამს ისევ დასდევდნენ დასაჭერად და ამიგომ არისტომ მორიდებით მიდიოდა წინ, რომ არავინ შეხვედროდა.

უეცრივ რაღამაც გაისისინა ჰაერში და არისტოს მძიმედ მოხვდა ჭოლოკი მარჯვენა კუნთში.

– არ მოძულა ამ ვირმა! – გამწარებით წამოიძახა მან და იქვე დაეცა მინაზე გულმწიფებულად. – აი, თქვენი რჯული, აი, თქვენი!.. თოვლი! თოვლი! ქე არ მოძულეს ამ ურჯულებმა ერთი წრიპა ქათმის გულისათვის! ამოვივარდათ თვალი! თქ, ჰო, ჰო! – ტკივილისაგან მინაზე წრიალობდა არისტო და ორივე ხელით იბელავდა კუნთს. – თქვენ დაგწყვლოთ ღმერთმა, თქვენ შეგაჩვენოთ დამბადებელმა! ვის გოუგონია ღამეში ჭოლოკებით ქათმის დევნა! ყველაფერში უხეიროები, ყველაფერში!..

ახლა ეს ქათმის დევნა ებოს მეორე ყურედან მოისმოდა. არისტო წამოდგა და კოჭლობით მაინც ცხენისკენ წავიდა.

– თითქოს განგებ ჩემთვის ესროლოს ამ შეჩვენებულს! – გაეცინა თვით არისტოს. – ძალიან არ გოუხარდება, რომ გვიგოს!..

და მან გადაწყვიტა, რაც შეეძლო, ძალა დაეგანებინა თავისთავისათვის, დაეძლია ტკივილი და მასპინძლისათვის მათდა სასიხარულოდ, არ გაეგებინებინა ეს ამბავი.

ცხენებს მართლა არაფერი საჭმელი არ ჰქონდათ, იდგნენ საცოდავად, ხეზე მიბმულნი ბანრით. არისტომ თავი გააქნია, გულში ჩაირცვა მუშტი დაქადნებით და უკან გამობრუნდა გინებითა და ლანძღვით მასპინძლის მიმართ.

აივანზე რომ ამოვიდა არისტო, პლატონი იქ აღარ დაუხვდა; იგი დათასთან მუსაითობდა ოთახში. მათ შეუერთდა არისტოც. ეს უკანასკნელი, მეგად ცუდ გუნებაზე დამდგარი, ისეთ კილოზე ელაპარაკებოდა დავითს, რომ პლატონი შიშმა აიგანა, – ვაი თუ რამ კინკლაობა მოხდეს ამათ შორისო. მაგრამ რაღაც მანქანებით დავითი მოთმინებით იგანდა არისტოს გადაკრულ სიცივეებს, უყურადღებოდ სტოვებდა მათ და ამის წყალობით ვახშამმაც მშვიდობიანად ჩაიარა და მშვიდობიანობაში მოსვენების დროც წამოეწიათ.

სტუმრები ცალკე დაწვინეს ოთახში; დავითი თავის ცოლითა და მათთან ელენეც მეორე ოთახში დაწვინეს; სერაპიონმა გარეთ, აივანზე, დაიგო ქვეშაგები.

ორსავე ჩვენს მგზავრს მალე მიეძინა, მაგრამ ისევ გამოეღვიძათ ბავშვის ყვირილ-ნივილზე, რაც მეორე ოთახიდან მოისმოდა. ეგყობოდა, რომ იგი მალე არ დაწყნარდებოდა და უფრო უმატებდა ჭყვივლს დედისა და მამის გატყავრებით „სუ“-სა და „ჩუ“-ს მიძახებაზე.

– გათხრენა!.. გაგლეჯა!.. – ეუბნებოდა აქედან მოთმინება დაკარგული არისტო. – არ გადარჩენა... ყველასი!

– კაი, კაცო! გეიგონებენ! – აჩუმებდა პლატონი.

– გეიგონონ!.. ვაი და ვუი ყველას!.. რა დამაძინებს, თუ გიყვარდე, ამ ჭოჭოხეთში?!

მაგრამ დაღლილობამ მაინც დასძლია და ცოცხა ხნის შემდეგ არისტოსაც და პლატონსაც ტკბილად ეძინათ, თუმცა ბავშვი კიდევ დიდხანს ჭირვეულობდა.

XI

შვილის მაშვლობა მეგად სასიამოვნოდ დაურჩა მოხუცებულ ბეკინას. ძალიან იამა გუნებაში ისიც, რომ ქალის მოტაცება სჭირდებოდა. ბეკინას გაახსენდა ყმანვილკაცობა, ამისთანებს ჩვეული გიჟმაჟობა. ეს გარემოება რომ გაახსენდებოდა, რაღაც შემატებულ სიცოცხლეს ჰგრძნობდა, სასიამოვნო ღიმილი ეფინებოდა სახეზე, თუმცა შვილს კი უთხრა საყვედურივით: – „ეგ მოტაცება კი, შვილო, საჩემო საქმე აღარაა!.. უნდა აგერიდებია ეს!“

ყველაფერი მოთავებული იყო, საჭირო იყო მხოლოდ შუათანა ღხინისათვის მომზადება, რომ ოჯახის დედა პირველად გაყრუებულ სახლში არ შემოეყვანათ.

პლატონმა მიიპატიჟა დანიშნულ დღისათვის ახლო მეზობლები. მივიდა სიძესთან და, როგორც იყო, შეირიგა შემომწყრალი კირილე, რომელსაც სთხოვა ქალის მოსაყვანად წაყოლოდა, რაზედაც კირილემ სიხარულით თანხმობა გამოუცხადა.

– ახლა ისევ გულდამშვიდებით შეგვიძლია ვიყოთ. დარწმუნებული ვარ, ამ ჩემ დედინაცვალს არათურის გზით შვილი არ მიეცემა... ეს გათავებულია... კაი ქალიცაა, შენ ნუ მომიკვდები, თვარა აგერ ნახავ!.. შენთვისაც კაი იქნება; ცოცხა რაცხა-რაცხაზედ ყურს მაინც

გიგდებს... წაგეხმარება ხანდახან რამეში... – ეუბნებოდა გულდანყარებული პლატონი მელანოს.

– დახმარება მისი ის იქნება, თუ შეგვარჩენს, რაზედაც ახლა ვართ... მეტი არაფერი არ მინდა მისგან!

– რასაკვირველია!.. მაგია, აბა! დარდი ნუ გაქვს!

დადგა სანატრელი დღეც ბეკინასათვის. პლატონმა, არისტომ და კირილემ რამდენიმე სხვა ყმაწვილის თანხლებით მოიყვანეს ელენე სამანიშვილისას და მოხუცებულებს ჭვარი გადასწერეს. პატიოსანმა აზნაურმა საკადრისი ლხინი გადაიხადა. ამ სიხარულის დღეს კირილემ სწორედ დაპირებისამებრ განსხვავებით მოუღებინა თავის სიმამრს და სხვებიც მოაღებინა, უჩხუბრად, უცემატყეპოდ.

პლატონის სიტყვა გამართლდა: მელანოს ძალიან მოეწონა ახალი დედამთილი, რომელმაც მალე გაათავა პატიოსანობა და რძლის ხელისშემწყობი შეიქნა ყოველ საქმეში. ბეკინაც ძალიან კმაყოფილი იყო და ეს კმაყოფილება მით უფრო ახარებდა, რომ ელენემ მალე, სულ მოკლე ხანში, ოჯახის წევრთა სიყვარული დაიმსახურა და სიამგებლობა შემატა სახლს.

პლატონი იმდენად გულდაჭერებული იყო დედინაცვალთ, რომ მზად იყო ხელი აეღო მის საქვრივოს გამორთმევაზე ბრეგაძეებისაგან და არისტოს ეხვეწებოდა საქმის მოსპობას ამის თაობაზე და ძალიან სწყინდა, რომ არისტო არ თანხმდებოდა და მის თხოვნას არ იჭერებდა.

– ბევრი გაქვს ყველაფერი?.. განყენს, რომ შეგემატოს ცოტა რამე თუ? – ეუბნებოდა პასუხად არისტო.

– არა. მარა... იმათგან...

– ერთი გულჩვილი შენ შემხვდი კიდევ!.. შენც კარგად გამოგადგება, ჩემო ძმაო!.. რაზე უნდა დაკარგოთ?.. არ ვიცი რაც მეტი გვექნება, უფრო მეტს მოვილხენთ, პლატონ ჩემო! არა, ბატონო ბეკინა?

– რასაკვირველია, რასაკვირველია! – უპასუხა ბეკინამ, რომლის სული და გული შეიქმნა ეს კაცი და რომლის მოშორება მას ახლა სამძიმოდ დაურჩებოდა, თუმცა ღვთით, არისტოს

მხრივ ამაზე შიში არ ეჭირვებოდა. იგი ჯერჯერობით, როგორც ეტყობოდა, კიდევ კაი ხანს არ აპირებდა ფეხის მოცვლას ამ ახალი ბინიდან.

ასეთ საერთო სიამოვნებაში, კმაყოფილებაში, ერთმანეთის სიყვარულში მიდიოდა დრო და ჟამი სამანიშვილის ოჯახში და ერთ დრომდე კიდევაც გაგრძელდებოდა ეს ბედნიერების ჟამი, რომ ერთ დღეს მელანოს თავბარდამცემი, გულის ამრევი, ჭკუაზე შემშლელი ამბავი არ გადაეცა თავის ქმრისათვის, რითაც გული მოაყვანინა პლატონს ისე, რომ მან კიდევაც შეუბღვირა და მიაძახა წყრომით:

– ნუ სულელობ ერთი შენ!.. რა სახუმარო საგანი ნახე ახლა?

– კი არ გეხუმრები, საქმეს გეუბნები!.. გეუბნები, ისეთ ნიშნებს ვაგყობ ამ ქალს, რომ მეშინია ორსულად არ იყვეს!.. შვილები ნუ მომიკვდება!.. არ გითხრა, აბა?! მე თვითონ აგერაა გაღვირევი... რა ამბავია ეს ჩვენს თავზე?! ღმერთო, შენ დაგვიფარე! – იწერდა პირჯვარს მელანო.

პლატონი სრულიად დაიბნა და ხმაგაკმენდილი მისჩერებოდა ცოლს; სრულიად არ სჯეროდა მისი ნათქვამის სინამდვილე, თუმცა გულმა მოუსვენრად ტოკვა დაუწყო.

– მოგებლანდა... აბა რაგა შეიძლება?! – წაილაპარაკა მან და ცოლს მოშორდა, თითქოს ეშინოდა, რომ უფრო დაბეჭითებული, თავბარდამცემი რამ არ გაეგონა მელანოსაგან.

– რასაკვირველია, მოგებლანდა!.. აბა, კარგად დოუკვირდი, თუ არ ცდები, გეიგებ მაშინ!

– ნეგავი, ნეგავი, შენი კარგა ყოფნით!

– მოვკლავ მაგ უბედურს!.. ღმერთმანი, მოვკლავ! – ამბობდა თავისთვის პლატონი, ცოლის სიტყვები რომ გაახსენდებოდა ელენეს შესახებ. – ღმერთმანი, მოვკლავ! ეჰ, სისულელეა, რასაკვირველია, სისულელე... მელანოს მოეჩვენა მხოლოდ!

საღამო ჟამი იყო, მელანომ რომ უთხრა თავისი ეჭვი ქმარს და ვახშამზე პლატონი იმდენად თავის საინს არ დასჩერებოდა, რამდენად თვალი დედინაცვლისკენ ჰქონდა, მაგრამ ვერაფერ ცვლილებას ვერ ამჩნევდა.

– ძალიან არ მოტყუვდი, მელანო? – ღიმილით უთხრა მან დანოლის ხანს ცოლს.

- არა, პლატონ, არა, არ უნდა ვცდებოდე, შენ არ მომიკვდე!..
- კაი, ნუ გადამრიე კაცი!
- რა ვქნა, შენ დაგენაცვლე, მეც შიშში არ ვარ?

პლატონი გაჩუმდა. ამ საგანზე ლაპარაკიც კი არ უნდოდა. გული რაღაც სევდით ევსებოდა ამის გაგონებაზე, თუმცა დაჯერებამდის მეტად შორს იყო. მელანომ ისევ დაიწყო ამ საგანზე ლაპარაკი, მაგრამ პლატონმა სთხოვა გაჩუმებულიყო, სხვა რამეზე ელაპარაკნა. მან სცადა ძილისათვის მიეცა თავი, მაგრამ ცოლის სიგყვებს ყურში ზარივით წკრიალი გაჰქონდათ.

– ვაი თუ მართლა უბედურება მეწია?! – თქრობდა პლატონი. – ისეთ ნიშნებს ვაგყობო... აჰ, რაღა შეიძლება?! ვინა თქვა, ვის გოუგონია, ამგვარი ამბავი მომხდარიყვეს?! ორნაქმარევეს, უშვილოს, ამ სიკვდილის წინ შეილი მიეცეს?! ჰმ!

და პლატონი ამშვიდებდა, აწყნარებდა თავის გულს, ცდილობდა, რომ სისხლი თავში არ ავარდნოდა, გვინი მოესვენებინა; გვერდიდან გვერდზე ბრუნდებოდა, ცდილობდა დასძინებოდა, მაგრამ ძილი მაინც არ ეკარებოდა... ყურებში ისევ ცოლის სიგყვები ესმოდა, რომელთაც მისი გვინი მოუსვენრად ედავებოდა, ეწინააღმდეგებოდა. დიდხანს იბორცა, დიდხანს იგრიალა ასე განვალებით საწყალმა პლატონმა, რომ ისევ მელანოს ხმა მოესმა:

– ე, შეხედე, შე კაცო, თუ ვცდები... თუ სისულელეს გეუბნები! ე, შეხედე! ე, თუ ვცდები... ე, რაღა ეგყობა! ახლაც ვერ ხედავ?

და თანჯრიდან ანიშნებდა პლატონს ებოში მოსიარულე ელენეზე. პლატონი მისჩერებოდა ხმაამოულებლად, გულათანცქალეული. დედინაცვალმა თითქოს დაინახა თანჯარასთან მდგარი გერები და ამათვენ გამოსწია.

– ე, ე, უიმე... უიმე! – იყვირა მელანომ, – უიმე!.. ახლაც ვცდები?... კიდევ ვცდები?... ვაი დედაშენს, ვაი დედაშენს! – და მუშტით ებუქებოდა იგი დედინაცვალს. – ვეღარც ახლა აგყობ?...

აგყობს და არც აგყობს. რასაკვირველია, აგყობს, რასაკვირველია ხედავს თავის თვალთ, ცხადად ხედავს თავის უბედურების მომასწავებელ ნიშანს და მოულოდნელ უბედურების წინ წამდგარს, ენაც ერთმევა, გონებაც ეკარგება, სისხლიც უშრება და გაქვავე-

ბული, გრძობა მიხლუნგებული, გაცივებული თვალებით მისჩერებია ამ უღვთო, შეჩვენებულ, დანყვევლილ დედაკაცს, რომელთანაც არც პატივისცემა გაუვიდა, არც სიყვარული, არც სამსახური, რომელიც ასე უღვთოდ იმეცებდა მასაც, მის ცოლ-შვილსაც.

– ღმერთო, რა შეგცოდდე?! რა შეგცოდდე? – სასონარკვეთილებით, ნაღვლით გულაფსებული კვნესის იგი. – რა შეგცოდდე?

– იქით! იქით! იქით, შე წყეულო! – უყვირის დედინაცვალს პლატონი. – იქით, თვალით მაინც ნუ დამენახვები! – მაგრამ მას თითქოს არ ესმის პლატონის ხმაო, ისევ მობაჭბაჭებს ფანჯრისკენ, მობაჭბაჭებს მძიმედ, ძლივსძლივობით.

– იქით, შე შეჩვენებულო! იქით, თორემ მოგვალე ეს არი! ღმერთო, რომ არ ესმის?

არ ესმის თავისი ხმა არც პლატონს, თუმცა ყვირის, რაც ღონე აქვს. ხმა პირიდან არ ამოსდის, იქვე გულში რჩება უღონო, სუსტი, გაუგონარი, და ეს უმატებს გამწარებას, უფრო უკლავს გულს, უხუთავს სულს. უმწვერვალესად აღელვებული კაცის თვალნი ყოველივე აირია, აიშალა, ამოძრავდა; აცახცახებული, ათრთოლებული ძლივს დგას ფეხზე. ეს რაღა ამბავია?! რა არის ეს?! რა ამბავი ხდება დღეს ამ სახლში? ვინ შერება ამას? ღმერთო, მომკალი! ვინ გადმოაგდო ეს ქათმები წრიალ-წრიალით ეზოს რომ მოეფინენ? ამათ აპყვნენ ბატებიც, კვაცებიც, ორიოდ ინდოურიც; მიდიან იქით-აქეთ, ცალცალკევდებიან, ზოგი ელენეს მისდევს, ზოგი ფანჯრისკენ მორბის პლატონთან. აქვე მორბის ფეხებ-გამობზევილი, უჭმელობით ძალზე გამხდარი სანაშენო ღორი, აუშვერია ღინგი, რაღაცას ღრუტუნებს, თითქოს კითხულობდეს რაღაცას. ცხვარი ვინ გამოაგდო ბელლიდან, სასუქი ცხვარი? ვინ ქნა? რა ამბავია! ვინ ოხერი ჩადის ამას? რა უნდათ ამ ხარებს, ასე რომ დაზმუიან? რა ამბავი ხდება ამ ეზოში? რამ გადარია ყველა? ვინ გამოალაგა გარეთ კოდი, საცერი, სამკვიცი, ქოთნები, გობი, კოვბი, როდინი, კეცები? ვინ იშლება და ირევა ასე უცნაურად? სული ეხუთება პლატონს და აზრდაბნეული მხოლოდ უგუნურად მისჩერებია და მეტი განცვიფრებისაგან აღარ იცის, რა ქნას, რა თქვას...

– შუაზე, შუაზე! – დაიძახა ვილაცამ.

მოისმა ერთი წკრიალი და მთლად სამზარეულო შეინძრა, შეფამფალდა და დარღვევას აპირებს.

– მალე, მალე! – დაიძახა ელენემ. – მალე, ყველაფერი გაჰყავით სულ ყველაფერი, სულ!

აქ კი მოიკრიბა პლატონმა უკანასკნელი ძალ-ღონე, რაც ხმა შესწევდა გამწარებულ კაცს, შეეცადა და მორთო ყვირილი:

– მეიცადეთ, მეიცადეთ! გაჩერდით! ნუ ჩქარობთ!.. ეგებ მკვდარი დაიბადოს! შედექით! ეგებ ღმერთმა სიცოცხლე არ აღირსოს! გაჩერდით, თქვე თხრებო! ნუ შევებით მაგას! გაჩერდით, გაჩერდით, გაჩერ-დით! გა, გა! – ცდილობდა პლატონი დაეყვირა, მაგრამ მისი ხმა არავის ესმოდა, ის ისევე იქვე წყდებოდა, ჰქრებოდა. სახლის კედლებს კი ლანა-ლუნნი გაჰქონდა, ყოველივე ინგრეოდა, ყოველივე იშლებოდა, ნაწილდებოდა. პლატონის ძახილი არავის ეყურებოდა, მხოლოდ ელენეს ხმასა და ბრძანებას მისდევდნენ: „მალე, მალე! ყველაფერი გაჰყავით!“ – არ წყნარდებოდა იგი. და უღონო, გულჩათუთქელი, განიშმატებული პლატონი, როგორც იქნა, მოსხლგა თავის ადგილს, მიჰტრა ფანჯარასთან, მოინდომა იქით გადახტომა და ამ დანყვევლილი დედინაცვლის იქვე ჩახიობა, მაგრამ იქვე დაეცა უძლურივით ატირებული, ბავშვივით აღრიალებული, მწარე ცრემლებით თვალებჩამობნელებული.

– პლატონ, პლატონ! რა დაგემართა, რა დაგემართა, კაცო? – შიშისაგან გადარეული ეკითხებოდა მელანო ქმარს, რომელიც ისევე შემზარავად ტიროდა. – გამოიღვიძე, პლატონ! ნუ გადარიე, კაცო, ბოვშები!

პლატონის უცნაურ ღრიალზე გამოღვიძებულ ბავშვებს ერთი ვაი-ვაგლახი შეექნათ და თვითონაც შეშინებული მელანო ხან იმათ აწყნარებდა, ხან პლატონს უძახდა და მის გამოთხიზლებას ცდილობდა, როგორც იქნა, პლატონმაც გამოიფხიზლა, მიიხედ-მოიხედა, მაგრამ ბნელაში რას დაინახავდა.

– კინალამ არ შეგეშალე, შე კაცო, ყველა! – უსაყვედურა მელანომ ქმარს. – ბოვშები აღარ არიან შიშით, რა სიზმარი ნახე მაინც ასეთი უცნაური?! კაი, თუ ღმერთი გნამს!

– მაშ ეს სიზმარი იყო! – და პლატონმა შუბლზე ხელი გადაისვა და მერე პირტყვარაც გადაისახა.

– რა ამბავია, მელანო? რა დეემართა პლატონს? – მოისმა ბეკინას შემფოთებული ხმა მეორე ოთახიდან.

– არაფერი, ბატონო... სიზმარში გახლდათ! – მიუგო მელანომ.

– სიზმარში?

– დიას!

– ჩვენ კი აღარა ვართ და!.. ახლა დაიწყო მაგისტრანა სიზმრები მაგ კაცმა?! წინათ არ იცოდა... გული დაუშოშმინე, რძალო, გული – და ამ სიტყვებთან ბეკინას სიცილიც მოისმა.

მელანომ კარგად ახსნა პლატონის სიზმარი: მისი სიტყვით, ყოველივე მოსალოდნელი განსაცდელი თავიდან უნდა ასცდენოდათ: სულ მოკლე ხანში უსათუოდ უნდა მოშლოდა მუცელი ელენეს, თუ ნამდვილად ორსულად იყო.

ამ უკანასკნელი გარემოების საბოლოოდ გადაწყვეტას, მის უეჭველობის შეგუობას ბევრი ხანი აღარც კი დასჭირვებია, თუმცა პლატონისათვის მთელმა საუკუნემ გაიარა განვალების წამების საუკუნემ. უეჭველი შეიქნა, რომ ელენე მიზეზობდა, რომ იგი ფეხმძიმედ იყო. მელანოც და პლატონიც აზრდაბნეულნი შეჰყურებდნენ ერთმანეთს ხმაამოუღებლად, გამტკრებულნი, გაქვავებულნი.

ბეკინამაც შეაგყო ცოლს მისი მდგომარეობა და მოხუცებულს თავბარი დასცა ამ გარემოებამ. ბეკინას შერცხვა უცნაურად და ეწყინა უბოძოდ. ახლა მიხვდა თუ რამ შეუცვალა გუნება პლატონს ამ უკანასკნელ ხანებში, ახლა გაიგო რძლის დასევდიანების მიზეზი. და მოხუცებულ ბეკინას ეგვინა გული, შეენახა თავისი ახირება... ხომ ჩააგდო საყვარელი შვილი ცეცხლსა და მღუღარებაში?! ხომ მოუსპო ხალისი და გულის მშვიდობა?! დამნაშავედ წარმოუდგა თავისი თავი შვილის წინაშე და მით უფრო წუხდა, რომ საშველ გზას ვერსად ხედავდა.

– მაინც ამ ოხრიშვილმა რაღა ჩემს ხელში გამოიჩინა თავისი ქალობა! ჰმ! – სევდიანად ამბობდა ელენეზე გულმოსული ბეკინა.

ბეკინა მხოლოდ იმით ინუგეშებდა ამ შეწუხებაში თავს, რომ ნება დართო შვილს ქალი თვითონ ამოერჩია, რომ ელენე მისი სურვილით, მისი ამორჩევით ჰყავდა ნათხოვი.

გულდაწყვეტილი პლატონი კი მოსასვენებელ ალაგს ველარ პოულობდა: ჭკუა შერყეულივით ხან სად დადიოდა, ხან სად, მუშაობაზე გულაცრუებული, თავის მწუხარებას გადაყოლილი.

– ბიჭო, რა მიქენი? რა მიქენი, შენი ოჯახი დაიქცა... მაინც ქეა დაქცეული!.. რა დაგიშავე, შე უსინდისო! – ეუბნებოდა გამწარებით არისტოს. – ბიჭო, რაზე დაგჭირდა ჩემი დაღუპვა, შე უღმერთო, რაზე შემომამჩეჩე ეს სასიკვდილე მამიდაშენი? რა დაგიშავე, ბიჭო?!

– მეიცა, მეიცა, პლატონ საყვარელო ძმაო! მე რა უსინდისობა ვქენი, შე კაცო? მაცალე, მაცალე! შენ საღვთისმშობელად ეძებდი იმისთანა ქალს, ორნაქმარები ყოფილიყო... ასე არაა, ა?

– კი!

– უშვილოს, შვილი რომ არ ჰყოლოდა იმისთანას, არა?

– რასაკვირველია!

– ხელში მოგეცი, ჩემო ძმაო, შენი სასურველი, ძმურად დაგეხმარე; თუშეცა არ გიცნობდი, მარა პირველ შეხვედრიდანვე შენი სიყვარული გულმა იგრძნო... იმიტომ წაგყევი, საქმე გაგაკეთებო... ცუდი რა მიქნია, ძმაო, ჩემო საყვარელო?!

– რომ დაორსულდა?

– ეგ რა ვიცი, ჩემო პლატონ!

– ეგებ წინეთაც ჰყავდა შვილი და შენ...

– რკული, ხაგი, ჯვარი! შეჩვენებული ვიყო! ასე დამემხოს თავი – და არისტომ მინას დააბერცა თავისი ლამაზი ახალი პაგარა ბოხობი.

– აბა, რა არის? რაგომ? – სიგყვას ველარ ამბობდა სევდამორეული ყმანვილი კაცი. – რაგომ სხვასთან არ ჰყოლია, და...

– ეგ, ჩემო ძმაო, მამაშენს დააბრალებ! – ღიმილით უთხრა არისტომ. – მამაშენს დააბრალებ! უცნაური კაცი ყოფილა...

– ვიღუპები, არისტო, წმინდად ვიღუპები! – წამოიძახა პლატონმა. – რითი ვარჩინო ცოლ-შვილი, რითი ვარჩინო? რაღა უღანოდ გამოძქრა ყელი მამაჩემმა... რა ვქნა, რა მეშველება? რა მეშველება?

– გული გემაგრე.. გული გემაგრე, პლატონ, – უდარდელად მიაძახა არისტომ. – გული გემაგრე, ღმერთი მონყალეა! ყველაფერი ღვთითაა!

ღვთითაა თუ უღვთოთაა, რა დააშავა, რა აწყენია ამისთანა, რომ ასეთი სასჯელი მიესაჭა? რა ქნა ისეთი, რომ ამგვარი წყრომა დაიმსახურა? რის გულისათვის ისჯება ასე მწარედ?.. და პლატონი ყოველ თავის ნამოქმედარს, ყოველ თავის წარსულს იხსენიებდა და არჩევდა თუ რით შეეძლო განერისხა ღვთაება და გამოეწვია მისგან ისეთი მისი შეუბრალებლობა. არაფერი, სრულიად არაფერი საამისო არ უქნია. კაცი არ მოუკლავს, არ დაუჩხვია, არ უემპაუნია ჯერეთ. ჯერეთ არც უქურდნია, არაფერი მოუპარავს, არავისთვის არაფერი არ წაურთმევია... ამ სიტყვაზე კი შედგა, შეჩერდა პლატონი. არ წაურთმევია, მაგრამ ხომ ართმევს ბრეგაძეებს... კანონიერად კი, მარა ხომ მაინც ართმევს მასზე უფრო საწყალთ, მასზე უფრო გაჭირვებულთ, თითქმის მშივრებს; შეცოდების მაგიერად უკანასკნელ ლუკმას სტაცებს და ამის გამო ვის ჩაუყარა ხელში საცოდავები, ვის? კაციჭამია გვერდევანიძეს, ამ შეუბრალებელ კაცს? და ღმერთი შეიბრალებდა-ლა?! რასაკვირველია, არა! – გუნებაში გაიძახოდა პლატონი და გულგახეთქილი გვერდევანიძისას გაიქცა, რომ საქმე მოესპობინა, ეთქვა, რომ გროში-კაპუიკი არ უნდოდა ბრეგაძეების გამონართმევი. ამით აპირებდა პლატონი განრისხებულ, შემომწყრალ ზენას გულისმოგებას. თავის დანაშაულის გამოსყიდვას და იმედობდა, რომ დაუბრუნდებოდა რასაც ხელიდან აცლიდნენ, რომ შენანიებასთან ერთად მას დედინაცვალსაც მუცელი მოეშლებოდა.

გვერდევანიძემ არ შეინყნარა პლატონის თხოვნა. ბევრიც იცინა პლატონის სიტყვაზე. ბევრი შრომა ჰქონდა განუელი და რომ საქმე მოესპო, მოსალოდნელი გასამრჯელო ხომ დაეკარგებოდა. პლატონმა თვითონ იკისრა იმის გადახდა, ოღონდ კი საქმე მოსპობილიყო და ბრეგაძეებს არაფერი გადახდომოდათ. მან მისცა გვერდევანიძეს ვექსილო და გამობრუნდა სახლში, ცოცათი იმედგაღვიძებული, მომლოდინე, რომ მისი მსხვერპლი მიღებული იქნებოდა და მის დედინაცვალს გაუნყალდებოდა მისთვის თავგარდამცემი მოზიარის ჩასახულობა.

XII

მაგრამ იმედი არ სრულდებოდა. ხანი გადიოდა და საზარელი არსება ზრდაში შედიოდა. კიდევ ცოცხალი ხანი და პლატონს თვალთაც დაენახებოდა თვითონ და თავის ხმასაც გააგონებდა.

ეს გარემოება შეშლილივით ხდიდა პლატონს. ამ კაცმა სრულიად გონება დაჰკარგა, გაჭირვებულა, დაეკარგა ყოველივე მოთმინება. ისეთი ხასიათი დაიჭირა, რომ კაცი ვეღარ ცნობდა. ხსნას, სხვა საშუალებას რომ ვერას ხედავდა თავის მანუხებლის მოსაშორებლად, იგი უცნაური წინადადებით მივიდა თავის მამასთან. ბეკინამ იყვირა, როცა შვილის ნათქვამი გაიგონა. მოხუცებული კაცი კინალამ გადაირია:

– ღმერთი დევინიყე, შე უბედურო?... ღმერთი აღარ გაგახსენდა, მაგისტანა აზრები რომ თავში მოგივიდა?! მოხუცებულ კაცს მაძალებ სულის წასანყმედი საქმე ჩევიდინო?... ღვთის ჩასახული კაცი მოვკლა?... გაგიჟდი, შე ღმერთგამწყრალო? რავა მეუბნები, დედაკაცს მუცელი მოვაშლევინო? რამ გათქვამია ამნაირი უღვთო საქმე, რამ? – ყვიროდა ბეკინა შვილის ნათქვამით გაცეცხლებული. პლატონი კი წარბებშეხრილი, სახედაღვრემილი იდგა ერთ ადგილას გაყუჩებული ჭიუტად და დაბლა იმზირებოდა.

– რა იქნა, ღმერთმანი, რა გაქვთ ამდენი სადავიდარაბო, რომ კაცმა თქვენგან ერთი გკბილი სიგყვა ვეღარ გაიგონა ამ ბოლო დროს?! სულ მობლუშვა, სულ უსიამოვნება! – თქვა ამათ შემომსწრებმა ელენემ, რომელიც იქვე მიჯდა ტახტზე, დამძიმებული. – მგრისას იქნას ასე, მგრისას.

– კაი, კაი!. შენ არავინ გკითხავს არაფერს! – შეუგია ბეკინამ.

პლატონმა მწყრალის თვალთ გადახედა დედინაცვალს და ისევ იბრუნა პირი.

– შენ არ მომიკვდე, არც მამას და არც შვილს არავინ არ მოგიწონოსთ ეგ ამბავი!

ამისი თქმა იყო და პლატონი ეცა ელენეს; მოხუცებული ქალი გაგორდა ტახტზე; ის იყო პლატონი მუცელში უპირებდა წიხლის ჩარტყმას, რომ ბეკინამ ხელი ჰკრა; წიხლი ასცდა ელენეს, მხოლოდ მხატვდ მოხვდა ხელზე. პლატონი უცბად მოგრიალდა და ისევ უნდა ჩაერტყა მეორედ წიხლი, მაგრამ ბეკინამ ხელი წაავლო გამხეცებულ შვილს, რომელიც გიჟივით ჰყვიროდა:

– არ მოკვდები? არ მოკვდები? ახლაც არ მოკვდები! – და ელენე მარჯვედ გამოისროლა კარებისაკენ.

ფეხმძიმე ქალის ყვირილმა იქაურობა შესძრა. პლატონი ახლა სწორედ მხეცი იყო, შეუბრალებელი, სისხლისმსმელი. მას უნდოდა მოესპო ის არსება, რომელიც ახლა გაჰკიოდა, მისი სისხლი სწყუროდა, გაათურებული ინვედა მისკენ და უსათუოდ ცოდვას დაატრიალებდა, რომ ბეკინას ძახილზე მელანო არ შემოვარდნილიყო და გამგელებული პლატონი გარეთ არ გამოეგდო.

– გამიღეთ, კარი გამიღეთ! – უცნაურად ღრიალებდა იგი. – კარი გამიღეთ ახლავე! მელანო, კარი, თვარა შენც მოგვალა ეს არი! მოშორდი ახლავე მაგ სასიკვდილეს!.. გეუბნები, მოშორდი-თქვა!

მაგრამ მელანო ბეკინასთან ერთად გულწასულ ელენეს მოსულიერებას ცდილობდა, თავს დასტრიალებდა საბრალო მოხუცებულ დედინაცვალს, რომლის სიცოცხლე ბუნებრივად ეკიდა.

ამ დღიდან პლატონი ნამდვილ ნადირვით შეიქმნა. დღისით სადღაც დაეხეტებოდა, შინ მხოლოდ საღამოობით მოდიოდა, ისიც დანოლის ხანს. თვით მელანოსაც აღარ სცემდა ხმას, ისეთ ხასიათზე დადგა.

ბეკინა ამსოფლად აღარ იყო ჭაერისაგან.

– მოვმკვდარიყავი... მარიკასთან ერთად მინას შევეჭამე და ამ დღეს არ მოვსწრებოდი ნეტავი! – ნაღვლიანად ამბობდა მოხუცი.

იმედად ამ უბედურების გამოსაკეთებლად ისლა დარჩენოდა, რომ ეგებ ელენეს ვაჟი არ მისცემოდა და ქალიშვილი დაბადებოდა; ამას შეეძლო პლატონის დამშვიდება და დანყნარება; და ბეკინა მოუთმენლად მოელოდა ამ დღეს და ყოველ წამში ღმერთს ამას ვევედრებოდა: „ღმერთო, ელენეს გოგო აყოლე!“

მაგრამ მალე ეს იმედიც მოესპო საწყალ ბერიკაცს: ელენეს ვაჟი შეეძინა და ამასთან ყოველივე იმედი გაქრა წინანდელი სიამტკებლობის ხელახლად დამყარებისა მის ოჯახში.

მეგად დაჯავრებულა ამის გამო ბეკინა. მისი მონყენით ყოფნა, უხალისობა შვილის შეძენის შემდეგ, მუნჯად ყოფნა ცოლთან, გულს უთუთქავდა მელოგინე ელენეს, რომლის მიხედვით, მისი შემცოდებელი მხოლოდ ერთადერთი მეღანო იყო.

– ღმერთი გადაგიხდის, შვილო, ღმერთი, შენი გულკეთილობისათვის ღმერთი გადაგიხდის ვენაცვალე მის ძლიერებას, წვალეებისა და უსიამოვნებისათვის ვცოლივარ გაჩენილი იმ დალოცვილს... მადლობას ვწირავ!.. რა ვქნა, რას ვიზამ? ყოველ სულიერს თავისი ბედი აქვს. რაში ეჭირვება ღმერთს ჩემი განჯვა-წვალეობა, ჩემი გაჯახირება? ვის რა დაუშავე... ჩემით რა მიქნია ვისმესთვის ცუდი?! – გულდაწყვეტილი, გაუხარებელი თავის სიცოცხლეში, ელენე ცდილობდა დღევანდელი მწუხარებაც მოთმინებით აეგანა.

რაკი პლატონს ძმა გაუჩნდა ქვეყანაზე, მან იმნამსვე ცალკე გასვლა აიჟინა.

– ბიჭო, მე რას მიპირობ, მე, მოხუცებულ კაცს?! ნუ მისპობ ნუთისოფელს, ორიოდე დღე დამრჩენია მხოლოდ სასიცოცხლოდ!.. ბიჭო, მამა ვარ შენი, რაც უნდა იყოს! სად უნდა წახვიდე?

– მე ჩემიც ბევრი მყავს მოსაფლელი! ჩემი გვირთიც მეყოფა... სხვას არ შევაკლა ჩემი თავი! მე ჩემსას მოფუელი, ჩემსას დავეპატრონები! – გაჯუტებით და გულცივად ამბობდა პლატონი.

– ბიჭო, მოხუცებულმა მამაშენმა რაღა ქნას? ხომ იცი, რომ მე მუშაობა აღარ შემიძლია? ბიჭო, შებრალება აღარ იციან თქვენში?

– მე შემიბრაღა ვინმემ? – წაიღაპარაკა პლატონმა და პირი იქით მიიბრუნა.

– შევცდი, შვილო, შევცდი. აღარ მეპატივება? ნუ მომიძულე, შე კაცო, საბოლოოდ!.. მინდოღა, ასე რომ მომხდარიყო? მეგონა? შემაცდინა ეშმაკმა... შენც იმედი გქონდა, რომ ასე არ იქნებოღა... რა ვქნათ ახღა, ღმერთმა ასე ინება... ჩვენ რა გავგვწყობა! ნუ გამიმწარება, შვილო, ამ უკანასკნელ დღეებს, ნუ ჩამაშხამებს! ისევე, როგორც წინათ, ვიცხოვროთ სიამტკბილობით... ღმერთი ამისათვის მაგიერს გიბღავს, ხელს მოგიმართავს, შეგეწევა, გაჯირებას შეგიმსუბუქებს... კი, შვილო, კი, ჩემო საყვარელო! ვინ გეგონა ჩვენი გაყრა! კი, ჩემო პლატონ, კი შენი კეთილი გულის ამბავი არ ვიცი განა?.. რაც შენ ჩემი სიყვარული გქონდა, ასე უცებ რაღა დამეკარება, როგორ დევიჯერო?! კი, კი, ჩემო პლატონ –

ეპიდემიის ბეჭედი გულამდგომელ შვილს, მაგრამ უკანასკნელს წინანდელი გულიც დაჰკარგოდა და გრძობაც. იგი მტკიცედ იდგა თავის გადაწყვეტილებაზე.

პლატონს იმდენად სძულდა ახლადდაბადებული ბავშვი, რომ არც თავად უნახავს და ცოლსაც ნებას არ აძლევდა მასზე ხმა ამოელო მასთან.

ბევრს შეეცადნენ მეზობლებიც, მამა და შვილი არ გათვისებულიყვნენ, მაგრამ პლატონი ვერას გზით ვერ დაიყოლიეს. ათასწიერი პირობებს უდებდა ბეჭედი შვილს, რომ მამულის ნახევარში მოზიარეთ არავინ შეეცდილებოდა, თუ გინდ ათი შვილიც მისცემოდა კიდევ, მაგრამ პლატონი მაინც თავისაზე იდგა. მას ახლა ამნაირი პირობებისა აღარა სწამდა-რა.

რამდენიმე თვის შემდეგ მამა და შვილი გაიყარნენ. პლატონმა ძველ სამოსახლოზე დაშორებით ამოიჩინა ადგილი, ჩაიტანა სამზარეულო სახლი, შეიყვანა შიგ თავისი ცოლ-შვილი და დაიწყო ისეთივე ცხოვრება, როგორც ანტონა ბრეგაძემ, რომელსაც ამ ერთი წლის წინათ ისეთი შეცოდებით მისჩერებოდა დავითის აივნისა.

ბეჭინას მეტი შვილი აღარ მისცემია. საყვარელი შვილის მიერ მოძულეობამ მეტად დაანალგლიანა მოხუცებული, მეტად დაამწუხარა და ამ მწუხარებამ კიდევაც ხუთი წლის შემდეგ ამ წუთისოფელს მოაშორა. სიკვდილის წინ მან მოიხმო „თავისი პლატონი“, აცრემლებული თვალებით უკანასკნელად მიტევება სთხოვა „მისი სისულელისათვის, უჭკუობისათვის“ და „შავ-ღღებე გაჩენილი“ ძმის უდანაშაულო ჩვილის შებრალებას ევედრებოდა. მართალია, პლატონმა აღუთქვა მომაკვდავს მისი ნების ასრულება, მაგრამ ბეჭინა ადვილად აცყობდა, გრძობდა, რომ გულწრფელად არ ჰპირდებოდა; ძმებს კეთილი განწყობილება არასოდეს არ ექნებოდათ; აცყობდა ბეჭინა და საწყალ მომაკვდავს შხამად ჩაჰყვა ეს გარემოება მინაში.

და ბეჭინა არ შემცდარა, რომ ისეთი წინათგრძობა ჰქონდა.

№-ის მომრიგებელი მოსამართლის სახლის აივანზე ძალიან ხშირად შეგხვდებით მორთული ხნიერი დედაკაცი, რომელსაც ხან მზად დაკეცილი მისართმევი თხოვნა უჭირავს ხელში, ხან ისეა – ხელცარიელი; გვერდით უყენია ხუთი წლის პატარა შავთვალა მალხაზი ბავშვი, ჩითის ბლუმით, წითელი ნულებით, კიბიროკიანი ქუდით თავზე. უქამროდ, და მოსამართლესთან მისვლის დროის მონვეამდის ეს დედაკაცი გულდამწვარი უამბობს ხოლმე ნაცნობთ და გარს შემოსეულ მაყურებელთ თავის გაჭირვებას, უსამველობას და მწუხარებას, რაც მათ ორსავე დედა-შვილს ადგიათ მისი გერის, პლატონ სამანიშვილისაგან, რომელმაც

აღარც ღობე შეარჩინა, აღარც საზღვარი, აღარც ადგილი და იძულებულს ხდის სანყალ მოხუცებულ ქვრივ დედაკაცს ინანალოს ყოველგვირა სასამართლოში.

ეს დედაკაცი გახლდათ, როგორც თვითონაც მიხვდებოდათ, ბეკინა სამანიშვილის ქვრივი ელენე და ჰატარა ბაგში – შვილი მისი, რომელმაც ჯერ არც კი იცოდა, რასაკვირველია, რამდენი უსიამოვნება მოიგანა მისმა გაჩენამ და ამიტომაც ასე ხალისიანად იცქირებოდა აქეთ-იქით და სიამოვნებით შეჰყურებდა მოფუსფუსე ხალხს.

1896 წ.

სარჩევი

I.....	1
II.....	5
III.....	11
IV.....	17
V.....	27
VI.....	33
VII.....	39
VIII.....	44
IX.....	52
X.....	59
XI.....	69
XII.....	78

